

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 805

21. RUJNA 2018. CIJENA 50 DINARA

Ana Tudor:
**Metar od
Kilometra
Dunava**

6

Reforma obrazovnog sustava
Republike Srbije
**Nova koncepcija
nastavnog programa**

8

Obrazovanje na srpskom
jeziku u Hrvatskoj
**Integrirani,
a ne asimilirani**

10

U Maradiku svečano otvoren
i blagoslovljen Dom za stare
osobe *Sveta Elizabeta*
**Plod uspješne surad-
nje dvije biskupije**

19

Blagoslov obnovljenog
križa Perušića u Subotici
**Božji dar za
novo okupljanje**

33

Nova knjiga u nakladi
UG *Urbani Šokci* iz Sombora
**Križni put
Marice Mikrut**

34

Zahvala Bogu za 50 godina
redovništva
**Zlatni jubilej
s. Silvine**

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova

Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Jasna Vojnić (predsjednica), Ladislav Suknović
(zamjenik predsjednice), Martin Bačić,
Antun Borovac, Josip Dumendžić,
Petar Pifat, Josip Stantić, Thomas Šujić

RAVNATELJ

Ivan Ušumović

e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

dr. sc. Jasminka Dulić (urednica@hrvatskarijec.rs)

POMOĆNIK I ZAMJENIK

GLAVNE I ODGOVORNE UREDNICE:

Zvonko Sarić

LEKTOR:

Zlatko Romić

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs

Jelena Dulić Bako

(novinarka)

Davor Bašić Palković

(novinar, urednik rubrike kultura i urednik Kužiša)

Ivana Petrekanić Sič

(novinarka i korektorica)

Željka Vukov

(novinarka, urednica Hrcka)

Zlata Vasiljević (novinarka dopisništva Sombor)

Suzana Darabašić (novinarka dopisništva Srijem)

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)

Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

UREDNIK WEB IZDANJA:

Davor Bašić Palković

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić (pravnik@hrvatskarijec.rs)

Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)

Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)

KOMERCIJALISTICA:

Mirjana Trkulja (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 355-1023208-69

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Doo Magyar Szó Kft Novi Sad

List je upisan u Registar javnih glasila

Agencije za privredne registre Republike Srbije

pod registarskim brojem: NV000315

COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija

u publikaciji Biblioteka

Matice srpske, Novi Sad

32+659.3(497.113=163.42)

Prazna i »puna« korpa

Neki dan prolazim hodnikom na drugom katu Otvorenog sveučilišta i vidim kroz otvorena vrata ureda jednog od reprezentativnog sindikata na stolu poslagan šećer, ulje, brašno... a na stolici ispred vrata ispisano na kartonu piše podjela paketa pomoći umirovljenicima. Umirovljenike nisam nešto vidjela ni tada ni kasnije. A uostalom zašto bi i došli u prostorije sindikata kad su oni umirovljenici, a sindikati bi se prvenstveno trebali baviti predstavljanjem radnika i zalaganjem za poboljšanje njihovih plaća, naknada i radnih uvjeta. I zato je slika bila pomalo nadrealna, i to upravo u vrijeme kada sindikati nisu uspjeli postići da se minimalna plaća uveća za 10 posto. Njihovi zahtjevi u Socijalno ekonomskom savjetu nisu uvaženi, pa je Vlada prošlog tjedna »prelomila« i odlučila da se minimalac uveća za 8,6 posto. Tako je po tko zna koji put izišla u susret poslodavcima, a na štetu radnika, ocijenili su ekonomisti. Naime, prema odluci će minimalna cijena sata biti 155,3 dinara, odnosno iznositi će iduće godine s prosječnim brojem sati u mjesecu neto 27.022 dinara umjesto sadašnjih 24.000 dinara.

I valjda su u sindikatu procijenili da, budući nisu uspjeli u svojim zahtjevima, onda barem podijele pakete umirovljenicima. Podsjetilo me to na devedesete godine prošlog stoljeća kada se preživljavalo i uz ovakve pakete pomoći – i zaposleni i nezaposleni i umirovljenici i svi drugi. I mislila sam da su ta vremena prošla i da će nakon više od četvrt stoljeća od prelaska na tržišnu privredu i višestranački sustav sindikati konačno biti ono što i trebaju biti – zastupnici i zaštitnici prava radnika. No, čini se da su i nakon skoro tri desetljeća uloge pomiješane – višestranačje sliči karikaturi demokracije, a tržišna privreda domaćeg tipa je otjerala na desetke tisuća ljudi iz Srbije.

Naravno da je svaka pomoć dobro došla i danas onima koji nemaju dovoljno sredstava za život. A takvih je mnogo. Potrebna je svima onima čiji prihodi ne dostižu ni minimalnu potrošačku korpu koja je prema izračunu Ministarstva trgovine, turizma i telekomunikacija iznosila u lipnju 36.000 dinara. Po nekoj logici bi minimalac trebao »pokriti« minimalnu potrošačku korpu, a prosječna zarada prosječnu potrošačku korpu. Međutim, prosječna potrošačka korpa je u lipnju iznosila 71.092 dinara, a prosječna neto zarada 49.226 dinara, pa niti oni koji zarađuju prosječno nemaju dovoljno sredstava da ispune tu prosječnu korpu. Za pokriće prosječne potrošačke korpe bilo je potrebno 1,41 prosječnih zarada, a za pokriće minimalne korpe 0,73 posto prosječne zarade, dok je minimalac ne pokriva. Promatrajući prema gradovima natprosječnu neto zaradu u lipnju je statistika registrirala u Beogradu (60.149 dinara) i Novom Sadu (53.302 dinara), dok su svi ostali gradovi ispod prosjeka po zaradama. I sad kad se sve sabere i oduzme, podjela šećera, brašna i ulja se čini kao odgovarajuća aktivnost sindikata. Za preživljavanje, a ne za život. Naročito, kako to vole reći u glavnom gradu »u unutrašnjosti«.

J. D.

Završnica EU projekta čiji je nositelj Općina Ruma

Predstavnici pet gradova i općina iz Europske unije boravili su 11., 12. i 13. rujna u Rumi, gdje su sudjelovali na posljednjem događaju u okviru projekta *Umrežavanje gradova i uključivanje građana za zaštitu vodnih resursa u Europi – H2O WR*, a čiji je nositelj Općina Ruma. Projekt je započet u ožujku 2017. godine, a osim Općine Ruma u njemu sudjeluju partnerski gradovi iz Mađarske, Hrvatske, Češke, Slovenije i Bugarske. Osnovni cilj projekta je razmjena iskustava u oblasti vodnih resursa, a svaki od partnera je u projekt uključio osobe koje rade na području civilne zaštite, ekonomskog razvoja ili se bave upravljanjem vodom. Bila je to prigoda da se usporede iskustva sudionika na području vodnih resursa, borbi za njihovu zaštitu, izgradnju pročistača i modernizaciju tvornica voda. Ovaj kvalitetan projekt ujedno je bio prilika za upoznavanje partnera iz rumske općine o mogućnostima za povlačenje sredstava iz Europske unije, koji će uskoro i Srbiji biti dostupni.

S. D.

Interliber za srednjoškolce

Hrvatsko nacionalno vijeće organizira jednodnevnu ekskurziju na Sajam knjiga i učila *Interliber* u Zagrebu za srednjoškolce koji nastavu pohađaju na hrvatskom jeziku i nastavnike koji rade u hrvatskim odjelima. Posjet *Interliberu* će bit u subotu, 17. studenoga 2018. godine. Cijena aranžmana je 3000 dinara i plaća se u tri rate po 1.000 dinara. Program se sastoji od posjeta *Interliberu*, ručka (uračunatog u cijenu) i posjeta centru Zagreba. Polazak je u ranim jutarnjim, a povratak u kasnim večernjim satima.

Prvu ratu je potrebno uplatiti najkasnije do 28. rujna, drugu do 20. listopada, a treću do 15. studenoga. Prijava učenika za putovanje vrši se u školama putem obrasca A Hrvatskog nacionalnog vijeća.

Novac se uplaćuje isključivo na žiro račun Hrvatskog nacionalnog vijeća, a obvezu prikupljanja novca i uplate preuzet će razredne starješine. O detaljima putovanja učenici i nastavnici će biti naknadno obaviješteni.

D. B. P.

Nastava hrvatskog jezika u Somboru

U Hrvatskom domu u Somboru od listopada ponovno kreće nastava hrvatskog jezika. Satovi će biti ponedjeljkom od 18 do 19 sati, a držat će ih profesorica **Morena Rendulić**. Zainteresirani se mogu prijaviti u Hrvatskom domu u Somboru.

Z. V.

Bliži li se kraj nevoljama Berežaca s pitkom vodom?

Početkom rujna u Neradinu, pokraj Iriga, predsjednik Pokrajinske vlade **Igor Mirović** i pokrajinski tajnik za poljoprivredu, šumarstvo i vodno gospodarstvo **Vuk Radojević** uručili

Hrvatsko kulturno društvo *Vladimir Nazor* iz Stanišića raspisuje

Natječaj za Najlipšu pismu na ikavici hrvatskih pjesnika koji žive ili su rođeni u Srbiji

Svaki pjesnik može sudjelovati s jednom pjesmom po vlastitom izboru pisanoj na hercegovačkoj, dalmatinskoj, ličkoj, bosanskoj, šokačkoj ili bunjevačkoj ikavici.

Pjesmu dostaviti na e-mail adresu hkdvnazor@gmail.com ili na adresu Društva.

Uz pjesmu svaki autor treba poslati svoj kratki životopis (datum i mjesto rođenja, stručna sprema, posao koji sada radi, gdje i kada su mu objavljeni radovi, te adresa stanovanja).

Autori tri najbolje pjesme bit će novčano nagrađeni:

1. mjesto – 50 eura
2. mjesto – 40 eura
3. mjesto – 30 eura

Autori nagrađenih pjesama dobit će i umjetničke slike nastale na likovnim kolonijama koje organizira stanišićko Društvo. Rezultati natječaja bit će objavljeni i prvonagrađene pjesme pročitane na manifestaciji *IKAVICA – govor hercegovačkih, dalmatinskih, ličkih, bosanskih, šokačkih i bunjevačkih Hrvata u Stanišiću* 24. 11. 2018. godine.

Adresa: Hrvatsko kulturno društvo *Vladimir Nazor* Stanišić, ul. M. Parađine 139, 25284 Stanišić, Republika Srbija.

Rok za slanje: 1. 11. 2018.

Slanjem pjesme na Natječaj autor je suglasan da se ista može objaviti u Zborniku.

su ugovore sudionicima natječaja za sufinanciranje izgradnje, sanacije i rekonstrukcije vodnih objekata u javnom vlasništvu i objekata fekalne kanalizacije u 2018. godini, koji je raspisalo navedeno pokrajinsko tajništvo. Na ovom natječaju sudjelovao je i Grad Sombor s projektom »Izgradnja postrojenja za pripremu vode za piće u Bregu«. Ovaj projekt je težak 24.470.508 dinara, od kojih je Pokrajinsko tajništvo za poljoprivredu, šumarstvo i vodno gospodarstvo bespovratno dalo 17.129.355 (70% ukupnog iznosa), dok je Grad Sombor osigurao ostatak od 7.341.152 dinara. Ugovor je, u ime Grada Sombora, potpisao zamjenik gradonačelnice Sombora **Antonio Ratković**.

Izgradnja postrojenja koje bi trebalo osigurati zdravu pitku vodu Bereščima nazire se nakon skoro četvrt stoljeća pokušaja da se ovaj dugotrajni problem riješi. U nedavnoj izjavi za naš tjednik problem je pojasnio predsjednik Savjeta Mjesne zajednice u Bregu **Mijo Krišto**.

»Vodovodna mreža u Bregu je, odlukom gradskih vlasti Sombora, u veljači ove godine prešla u vlasništvo JKP-a *Vodovod* iz Bezdana zbog davnašnjeg plana da veliko bezdansko izvoriste pokriva Breg, Kolut i Monoštor. Cjelokupna briga o vodovodu, uključujući i plaćanje radnika koji lokalnu mrežu održava je sada u rukama bezdanskog poduzeća. Najveći problem bereške vode je u dvama (vrlo izdašnjim) bunarima koje koristimo: u njoj je količina željeza vrlo velika. U travnju ove godine smo dobi-

li probne filtere iz Italije, također donacijom Pokrajinske vlade preko Grada. Rezultati su bili zadovoljavajući, no još uvijek se nije uspjela odstraniti sva količina željeza. Nadamo se da će taj problem sada biti riješen«, kaže Krišto.

M. Tucakov

Seminar o novim tehnologijama u radu s djecom

Hrvatsko nacionalno vijeće i Pedagoški zavod Vojvodine organiziraju seminar za odgojitelje, učitelje i nastavnike s temom *Nove tehnologije u radu s djecom i mladima*. Seminar je na hrvatskom jeziku i bit će održan u subotu, 6. listopada, u OŠ *Sveti Sava* u Subotici, s početkom u 9 sati.

Predavači će biti: mr. sc. **Alka Stropnik**, viša knjižničarka Knjižnica grada Zagreba i prof., dipl. knjižničarka/mentorica **Ana Sudarević** iz OŠ *Dubovac* iz Karlovca.

Program stručnoga skupa podrazumijeva predavanje i vježbe, a predviđeno trajanje je osam školskih sati. Polaznici skupa će moći usvojiti znanja o načinima poučavanja informacijske i informatičke pismenosti kojima se kasnije mogu koristiti u obrazovnom procesu. Bit će riječi o upotrebi računala, Power-Pointa, ali i besplatnih internetskih usluga weba 2.0 (primjerice Storybird, ISSUU, Kahoot, Animoto, Kubbu i dr.) pri planiranju i realizaciji radionica i satova, a također i o odabiru i organizaciji kvalitetnih mrežnih stranica i e-materijala za djecu i mlade. Polaznici će također imati mogućnost doživjeti i isprobati knjige i aplikacije s proširenom (AR) i virtualnom stvarnošću (VR).

Seminar je akreditiran i nosi 1 bod. Kotizacija za sudjelovanje je 500 dinara.

D. B. P.

Republika Srbija
Autonomna Pokrajina Vojvodina
Grad Subotica
GRADSKA UPRAVA
Tajništvo za društvene djelatnosti

OBAVIJEST

o Natječaju u smislu poticanja rađanja
i afirmiranja pronatalitetne politike

Pokrajinsko tajništvo za socijalnu politiku, demografiju i ravnopravnost spolova raspisalo je Natječaj za dodjelu bespovratnih sredstava obiteljima u kojima se rodi treće ili četvrto dijete za rješavanje stambenog pitanja ili za unaprjeđenje uvjeta stanovanja na području Autonomne Pokrajine Vojvodine. Natječaj traje od 1. 9. 2018. godine do 15. 10. 2018. godine.

Natječaj je objavljen u listu *Dnevnik* dana 31. 8. 2018. godine. Odluka, Pravilnik, Natječaj i Prijava na Natječaj mogu se naći na internetskoj stranici Pokrajinskog tajništva za socijalnu politiku, demografiju i ravnopravnost spolova: socijalnapolitika.vojvodina.gov.rs/natjecaji/ - u dijelu: *sektor za demografiju i ravnopravnost spolova*.

Sve dodatne informacije mogu se dobiti u Pokrajinskom tajništvu za socijalnu politiku, demografiju i ravnopravnost spolova na telefone broj 021/487-42-43; 021/452-317 ili 021/452-339.

Tajnica Tajništva
Jasmina Stevanović

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, temeljem članka 10. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (*Sl. glasnik RS* br. 135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O DONIJETOM RJEŠENJU DA NIJE POTREBNA IZRADA STUDIJE PROCJENE UTJECAJA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ

za projekt »Izgradnja bunara B-10/IV na Vodozahvatu I. u Subotici«, na katastarskoj parceli 23868/1 KO Stari Grad, Subotica, u Ulici Erdutska bb (46.118759°, 19.631920°), nositelja projekta JKP VODOVOD I KANALIZACIJA, Subotica, Trg Lazara Nešića br. 9/a.

Zainteresirana javnost ima pravo žalbe u roku od 15 dana od dana objavljivanja obavijesti u sredstvima informiranja. Tekst rješenja se u cijelosti može preuzeti na internet adresi: http://www.subotica.rs/documents/pages/12116_1.pdf

Reforma obrazovnog sustava Republike Srbije

Nova koncepcija nastavnog programa

Reforma obrazovnog sustava Republike Srbije započela je prošle školske godine, ciklus promjene trajat će četiri godine, nakon kojih će biti zaokružena reforma obrazovnog sustava općeg osnovnog i srednjeg obrazovanja u Srbiji

Projektna nastava i informacijsko-komunikacijske tehnologije (IKT) dva su lajt motiva suvremene nastave, koji se odnedavno uvode u Srbiji. Stručna usavršavanja, obuka, instaliranje nove opreme i angažman države u tome procesu dio su svakodnevnih obveza djelatnika na polju obrazovanja i odgoja u Srbiji.

Projekti u nastavi

Strategija obrazovanja Republike Srbije do 2020. godine predviđa povećanje broja visokoobrazovanih ljudi i na taj se način reformira gimnazija, kako bi postala općeobrazovna baza koja priprema učenike za buduće studente i nastavak školovanja.

Srednje stručne škole usmjerene su na proizvodne djelatnosti i nakon završetka učenici imaju izravnu prohodnost na visoke strukovne škole.

U pogledu samih programa nastave i učenja oni su drugačije koncipirani. Osim toga što su orijentirani na sadržaje, usmjereni su i na ishode kao i na sam proces učenja, ali i na samoevaluaciju, tj. samovrjednovanje nastavnika u tome procesu. Složeniji su i fokus je stavljen na aktivnosti učenika. Kao novina uvodi se projektna nastava. U prvome razredu osnovne škole projektna nastava je uvedena kao poseban sat u programu nastave i učenja, i kroz tu projektnu nastavu će se učenici od prvog do četvrtog razreda osamostaljavati. Do četvrtoga razreda postoji kao poseban nastavni predmet, a od petog do osmog je

integrirana u druge nastavne predmete. Svaki je nastavnik tako u obvezi realizirati po jedan projekt u okviru vlastita predmeta koji predaje.

To u stvari znači da neće svaki nastavnik raditi sam taj projekt, jer bi učenici onda imali trinaest pojedinačnih projekata nego će se profesori i nastavnici udruživati i skupa realizirati određene projekte, doznajemo od dopredsjednice Odbora za obrazovanje pri Hrvatskom nacionalnom vijeću (HNV) **Margarete Uršal**.

Reforma obrazovnog sustava u Srbiji započela je prošle školske godine, a od tekuće na snazi su novi programi nastave i učenja i nova koncepcija nastavnog programa. To podrazumijeva i nove udžbenike za prvi i peti razred osnovne škole i za prvi razred gimnazije. Koncepcija nastavnog programa se mijenja, ciklus promjene trajat će četiri godine, nakon kojih će biti zaokružena reforma obrazovnog sustava općeg osnovnog i srednjeg obrazovanja u Srbiji.

Jačanje kompetencija nastavnika

Što se tiče HNV-a, do sada je održan jedan seminar koncem prošle školske godine u suradnji s Pedagoškim zavodom Vojvodine, a u planu su u tekućoj još dva. Stručno usavršavanje bit će održano u suradnji s Agencijom za odgoj i obrazovanje Republike Hrvatske i već su uspostavljeni kontakti s podružnicom u Osijeku. Namjera je razvijati i širiti suradnju, a čak je upućen i poziv obrazovnim djelatnicima biti predavačima, te da se razmjenjuju iskustva, kažu u HNV-u.

.....
»Cilj je povezivati sadržaje koji se uče, nastavna gradiva i teme, te da se izučavaju s različitih aspekata. Primjerice, jedna tema iz jezika bit će obrađena i u glazbi, književnosti, povijesti, geografiji gdje se može lokalizirati djelo ili pojam«, kaže Uršal.

Klasična nastava sa satima i predmetima polako odlazi u povijest. Istina, takav koncept je i dalje okosnica obrazovanja, barem u Srbiji, ali se, kao što je navedeno, aktivno radi na reformi obrazovanja. U Europi i susjednim zemljama postoje tendencije da se takav način nastave ukine, reformom u Hrvatskoj uvedene su novine u tome pogledu, dok je u Mađarskoj projektna nastava već dulje vrijeme realnost, prenosi Margareta Uršal.

Osjećaj za učenika

Prije deset godina započela je jedna od faza reforme obrazovanja u Hrvatskoj i tada je uveden oblik projekta informacijsko-komunikacijske tehnologije, skraćeno IKT nastave.

»Oni su sada ispred nas u tome smislu i kada pogledamo udžbenik hrvatskog jezika koji je rađen za takav koncept, u potpunosti nam odgovara jer je koncipiran upravo tako kako se sada zahtijeva u našim programima nastave i učenja. To znači da sadrži ideje za projekte, kod svake lekcije postoji IKT poveznica, za proširenje znanja učenika uvedeni su QR (quick response) kodovi, te učenici preko mobitela mogu doznati i otkriti nove sadržaje i informacije. To je funkcionalan i kvalitetan udžbenik«, kaže Uršal.

Nastavnici koji imaju 30 i više godina radnoga staža teže prihvaćaju ove novine, ukazuje Margareta Uršal.

»Ali, iz vlastitoga iskustva mogu reći da su neki od njih veoma spremni tako raditi i posvećeni su. Mlađima je nešto lakše, ali ih treba motivirati i osnažiti ih. Suvremena tehnologija im nije strana, ali nisu toliko jaki u metodologiji, u načinu prenošenja znanja, u onome što se zove osjećaj za učenika, za njegove potrebe i mogućnosti, uvažavanje njegovih zanimanja. Srednja je generacija podijeljena i među njima ima i onih koji znaju i hoće, ali ima i pružanja otpora. To komentiraju sve većim brojem obveza i administracije, što je dijelom i točno, a nije pronađen način rasterećenja«, kaže Margareta.

Ministarstvo obrazovanja u Srbiji nudi programe stručnog usavršavanja. Međutim, 95 posto proračuna za obrazovanje je usmjeren na plaće profesora, a tek preostalih pet posto na usavršavanje, nove tehnologije i inovacije i tu leži ključ nemoći

države što se obrazovanja tiče, kaže Margareta Uršal. »Ljudi su zainteresirani i konkretno HNV će ove godine organizirati četiri jezično-stručna seminara za profesore i nastavnike u nastavi na hrvatskom jeziku, od toga ćemo dva raditi u suradnji s Pedagoškim zavodom Vojvodine. Druga dva će biti u suradnji s Ministarstvom obrazovanja Hrvatske i Središnjim državnim uredom za Hrvate izvan Republike Hrvatske. Bit će to jedan seminar u trajanju od pet dana i jedan jednodnevni«, prenosi Uršal.

Digitalna učionica

Informacijsko-komunikacijske tehnologije obuhvaćaju računalni hardver i softver i sredstva elektroničke komunikacije, koja se rabe za prikupljanje, obradu, čuvanje i razmjenu informacija, uključujući odgovarajuće sadržaje i usluge. U obrazovnom procesu IKT se mogu rabiti kao sredstvo za komunikaciju i izbor nastavnih sadržaja, za kreiranje obrazovnih sadržaja, za unaprjeđenje procesa nastave i obuke, kao istraživački i instrument za podršku vrjednovanja i upravljanja.

Marina Kovač, koja radi u nastavi na hrvatskom jeziku u Osnovnoj školi *Ivan Milutinović* u ogranku u Maloj Bosni, jedna je od malobrojnog nastavnog osoblja u Srbiji, a uz to i u nastavi na hrvatskom jeziku, koja je putem natječaja Ministarstva prosvjete Srbije dobila priliku formirati i raditi u tzv. Digitalnoj učionici, kako se i zvao projekt, proveden sredinom ove godine. Njime je za 2.000 prosvjetnih djelatnika omogućeno digitaliziranje rada i učionice. Projektom se osigurava odgovarajuća oprema, prijenosno računalo i projektor.

Marina Kovač

Ipak, veoma je to mali broj nastavnika koji će od ove školske godine u nastavi koristiti suvremene tehnologije, ali i metode učenja i obrazovanja, upozorava Marina Kovač. U Subotici je ukupno pet učitelja prošlo na ovome projektu, a svaka je škola u Subotici mogla imati barem jednu digitalnu učionicu, smatra Marina Kovač.

Digitalna učionica je iznimno korisna u kombiniranim odjelima, gdje se skupine učenika mogu istodobno usmjeriti na različite aktivnosti.

U pogledu projektne nastave Kovač kaže kako djelatnici u nastavi već imaju taj koncept na čekanju, »spreman« kako veli.

»Do sada nismo bili jasno usmjereni i sada trebamo vidjeti što je suština, jasno ju odrediti i realizirati. Uvedene su i međupredmetne kompetencije kao jedna od stavki u planiranju nastave. Zahvaljujući tomu će se moći kvalitetno planirati poveznice s drugim predmetima, a sve u okviru projektne nastave«, kaže Kovač.

Siniša Jurić

Integrirani, a ne asimilirani

Važno je istaknuti kako u Hrvatskoj nije limitiran broj učenika kada je riječ o formiranju odjela kod nacionalnih manjina, također i da nema razlike u odnosu pripadnika broja učenika srpske zajednice prema modelu školovanja na materinjem jeziku kada je riječ u odnosu selo – grad * Srpska nacionalna manjina je nova po statusu ovdje, a po mjestu života smo integrirani u prostor na kome živimo stoljećima, kaže Milica Stojanović

Pitanje obrazovanja Srba na materinjem jeziku u Hrvatskoj, kao i stupnja prosvjetne autonomije određeno je dokumentima pozitivnog zakonodavstva kojim se uređuje pravo manjina na školovanje na materinjem jeziku i pismu: Ustavom Republike Hrvatske, Ustavnim zakonom o pravima nacionalnih manjina, te Zakonom o odgoju i obrazovanju na jeziku i pismu nacionalnih manjina, kao i temeljnim zaključcima *Erdutskog sporazuma* (1995.). Pripadnici srpske nacionalne manjine u Hrvatskoj, kao i one druge, pravo na obrazovanje ostvaruju na temelju tri modela školovanja: A, B i C.

Model A u praksi znači da se cjelokupna nastava izvodi na srpskom jeziku i ćirilichnom pismu uz obvezno učenje hrvatskoga i latinichnog pisma, u jednakom broju školskih sati. Obrazac modela B znači da se na hrvatskom jeziku izvodi nastava za prirodnu grupu predmeta, a na srpskom jeziku i pismu izvodi se društvena, odnosno nacionalna grupa predmeta. Model C znači u praksi dodatnu nastavu, koja obuhvaća njegovanje srpskog jezika i kulture, kroz program od pet školskih sati tjedno, uz cjelokupni program nastave na hrvatskom. Nastavu po modelu A u Hrvatskoj imaju srpska, talijanska, mađarska i češka nacionalna manjina, a samo talijanska manjina ima obrazovanje po A modelu za sve uzraste – od vrtića do fakulteta.

Nadležnosti tijela manjinske samouprave

Škole u kojima se nastava izvodi na srpskom jeziku i ćirilichnom pismu (model A) još uvijek nisu registrirane kao škole srpske nacionalne manjine, koje funkcioniraju na teritoriju s većinskim srpskim stanovništvom, što je jedan od zahtjeva srpske manjinske zajednice. Zastupnica Srpske demokratske samostalne stranke (SDSS) **Dragana Jeckov** kritizirala je u Hrvatskom saboru vlast da odugovlači s registracijom srpskih škola na materinjem jeziku, kakve već imaju talijanska, češka i mađarska manjina. O problemu formalno-pravne prirode nedefiniranosti tih škola, prof. **Milica Stojanović**, predsjednica Odbora Zajedničkog vijeća općina za obrazovanje, ističe da to onemogućuje razvoj bilo kakve strategije.

»U proteklih 20 godina nismo uspjeli registrirati ni jednu manjinsku školu, osnivač škole je županija. Općine u kojima postoje uvjeti za prijenos osnivačkih prava sa županije na jedinice lokalne samouprave su podnijele zahtjev još prije četiri godine da se to pitanje stavi na dnevni red županijske skupštine. Županija

ima zakonsku obvezu odgovoriti u roku od šezdeset dana, a prošlo je četiri godine. Komentar je nepotreban.«

Zajedničko vijeće općina je tijelo koje usklađuje interese srpske etničke zajednice u istočnoj Slavoniji, Baranji i zapadnom Srijemu na području Osječko-baranjske i Vukovarsko-srijemske županije,

koordinira prava i daje inicijative i prijedloge prema institucijama vlasti. Dakle, ZVO je savjetodavno tijelo koje prati i analizira ukupnu problematiku u sferi dosljednog provođenja prosvjetne i kulturne autonomije u skladu s Ustavom Republike Hrvatske, pozitivnim zakonskim propisima, te međunarodno priznatim i pravno relevantnim sporazumima kojima se utvrđuje i pravno regulira status i položaj srpske zajednice na tom prostoru. U Srbiji je nadležno tijelo manjinske samouprave koje skrbi o obrazovanju na materinjem jeziku Hrvatsko nacionalno vijeće, a u Hrvatskoj su pandan regionalne organizacije Srpskog nacionalnog vijeća.

Selo – grad, isto

Kada se govori o temi nastave na manjinskom materinjem jeziku, u ovom slučaju na srpskom jeziku, uvijek se postavlja pitanje koliki je interes za takvu nastavu?

»Na prostoru Vukovarsko-srijemske i Osječko-baranjske županije ima 16 matičnih i 10 područnih osnovnih škola u kojima se nastava izvodi na srpskom jeziku i ćirilichnom pismu i u njima ima oko 1.600 učenika i 6 srednjih škola s oko 600 učenika. Kada je riječ o udžbenicima, oni su prevedeni za učenike osnovnih škola, a za srednjoškolce prevedena je Politika i gospodarstvo, Psihologija i Matematika za četiri razreda. Svi udžbenici za srpski jezik su autorski, kako za osnovce tako i za srednjoškolce«, kaže Milica Stojanović.

Milica Stojanović

U Hrvatskoj je u 2016./17. školskoj godini ukupno 10.657 učenika pohađalo nastavu na jeziku manjina, u 230 odgojno-obrazovne ustanove s 1.014 razrednih odjela i skupina, a izvodilo ju je 1.568 odgajatelja, učitelja i nastavnika, prema podacima Ministarstva znanosti i obrazovanja. Prema tom službenom izvješću u toj školskoj godini ukupno se na svim razinama i po svim obrazovnim modelima u 67 ustanova školovalo 3.607 pripadnika srpske nacionalne manjine, a u 337 obrazovnih skupina podučavalo ih je ukupno 679 odgajatelja, učitelja i nastavnika.

Milica Stojanović kaže da su u svim udžbenicima sadržaji iz hrvatskog obrazovnog kurikulumu.

»No, dodani sadržaji za nacionalnu grupu predmeta – Historija, Geografija, Muzička i Likovna kultura, do danas nisu jedinstveni, nisu verificirani od Ministarstva znanosti i obrazovanja. U Hrvatskoj je krenula kurikulumna reforma u 70-ak škola, ali nacionalne manjine nisu uključene. Kurikulum srpskog jezika je urađen paralelno s kurikulumima ostalih predmeta, A i C model. Moram napomenuti da je to na javnoj raspravi. Što se tiče stručne zastupljenosti, svi predmeti su uglavnom, stručno pokriveni.«

Interes roditelja i učenika za nastavu na srpskom jeziku i ćirilicom pismu nije mali po modelu A, mada je u spomenute dvije županije mali broj učenika uključen u nastavu po modelu C, a model B postoji samo u jednoj školi.

»Važno je istaknuti kako nije limitiran broj učenika kada je riječ o formiranju odjela kod nacionalnih manjina, također i da nema

razlike u odnosu pripadnika broja učenika srpske zajednice prema modelu školovanja na materinjem jeziku kada je riječ o odnosu selo – grad. Srpska nacionalna manjina je nova po statusu ovdje, a po mjestu života smo integrirani u prostor na kome živimo stoljećima«, kaže Milica Stojanović.

Nama i dalje ostaje da mladim naraštajima govorimo o kulturi prožimanja, dijeljenja kulturnih iskustava i praksi. Manjine jesu jako senzibilirane za očuvanje svojih potreba, što u svakodnevnom životu znači očuvanje socijalnog i kulturnog identiteta. Manjine u Hrvatskoj i Srbiji imaju različita iskustva, a konstatacija važi za obje.

Zvonko Sarić

Koljnof – Forum mladih pripadnika hrvatskih manjina

Drugi po redu Forum mladih pripadnika hrvatskih manjina bit će održan od 21. do 23. rujna u Koljnofu, (mađ. Kópháza, njem. Kohlenhof), naselju u zapadnoj Mađarskoj, gdje žive gradišćanski Hrvati. Tema ovogodišnjeg Forumu je *Manjinsko obrazovanje na hrvatskom jeziku – iskustva mladih*.

Putem predavanja kao i na radionicama i panelima mladi manjinci pokušat će odgovoriti na pitanja poput: U kolikoj mjeri postojeće manjinsko obrazovanje omogućuje očuvanje jezika i kulture hrvatskih manjinskih zajednica?; Kakve jezične kompetencije stječu mlade osobe u sustavu manjinskog obrazovanja? Da li su one dovoljne?; Kakav je odnos prema naslijeđu narječja hrvatskih manjina?; Da li prednost treba dati učenju narječja ili književnog hrvatskog jezika? i sl.

Tijekom Forumu mladi pripadnici hrvatskih manjina upoznat će se i s bogatom kulturnom i povijesnom baštinom Hrvata u ovom području, a do sada su svoje sudjelovanje najavili mladi Hrvati iz Mađarske, Austrije, Slovenije, Italije, Srbije, Crne Gore i Rumunjske. Organizatori su Hrvatska matica iseljenika i Hrvatska samouprava u Koljnofu.

H. R.

U Maradiku svečano otvoren i blagoslovljen Dom za stare osobe Sveta Elizabeta

Plod uspješne suradnje dvije biskupije

»Znamo da je Srijem prošao svoju tešku kalvariju kroz vrijeme rata. Mnogi domovi su ostali prazni, veliki broj ljudi je odselio i mnogo je drugačija slika danas nego prije 20 i više godina. Zato se i Crkva uključuje na različite načine da pomogne malom čovjeku i zato smo se uključili u različite akcije pomoći starima, bolesnima, nemoćnima i siromašnima«, kazao je direktor Caritasa za Srijem vlč. Jozo Duspara

Dom za stare osobe Sveta Elizabeta u Maradiku u nedjelju, 16. rujna, otvorio je svoja vrata svojim korisnicima, kao i onima koji nemaju odgovarajuće uvjete za život, a koji žive na području Srijemske biskupije. Prilikom posjeta biskupa biskupije Bolzano Bressanone mons. **Ive Lussera** Srijemskoj biskupiji 2013. godine i u dogovoru sa srijemskim biskupom mons. **Đurom Gašparovićem** i ravnateljem Caritasa za Srijem vlč. **Jozom Dusparom**, nastala je ideja da se u Maradiku započne izgradnja Doma za stare osobe. Prilikom njegova tadašnjeg posjeta Maradiku, susreo se s osobama koje teško žive u neprikladnim stambenim prostorima. Tada mu je od strane predstavnika Srijemske biskupije prezentirana teška situacija za siromašne osobe širom Srijema. Caritas Bolzano Bressanone je u dogovoru sa srijemskim biskupom mons. Đurom Gašparovićem, ravnateljem Caritasa za Srijem vlč. Jozom Dusparom i župnikom Beške i Maradika vlč. **Božidarom Lusavcem** donio odluku da financira izgradnju Doma za stare osobe s osam apartmana i zajedničkim prostorijama, za osobe u potrebi za stanovanjem. Projekt je podržan od strane Srijemske biskupije, Caritasa Srijema, Caritasa Bolzano Bressanone, misionarske kancelarije biskupije Bolzano Bressanone i župe Maradik. Radovi na izgradnji objekta su završeni, prostorije odgovarajuće opremljene za smještaj osoba u potrebi, a uskoro se očekuje da u njega budu smješteni i prvi korisnici.

Baka Anin primjer, poticaj za izgradnju

Dio pravilnika o namjeni ovog objekta govori da je Sveta Elizabeta ugarska obiteljska kuća namijenjena za smještaj starih, siromašnih i napuštenih osoba. Kriteriji koji se odnose na osobe oba spola su da moraju službeno biti priznati kao samci, udovice, udovci, bez djece i bliže rodbine, siromašni umirovljenici koji imaju najvišu mirovinu do 100 eura, napuštene osobe o kojima se nitko ne brine ili napuštene osobe za koje se nitko ne zanima najviše pet godina. O tome pismenu potvrdu daje župa ili općina

na iz koje dotična osoba potječe. Smještaj u ovom domu mogu zatražiti i osobe koje žive u ruševnim zgradama i stanovima u kojima prijeti neka opasnost ili uvjetima stanovanja koji su štetni za zdravlje, kao i osobe koje su starije od 70 godina, uključujući osobe koje se mogu samostalno kretati ili su samo manje pokretne, osobe bez teških bolesti, koje su državljani Srbije i žive na području Srijemske biskupije.

»Davno je bila 2001. godina kada smo se upoznali, mi djelatnici Caritasa iz Srijema i predstavnici Caritasa Bolzano Bressanone. Od tada je krenulo naše zajedništvo i druženje, kao i njihova podrška našoj biskupiji. U najviše slučajeva njihova podrška je išla prema starim, nemoćnim, bolesnim i osamljenim osobama. Znamo da je Srijem prošao svoju tešku kalvariju kroz vrijeme rata. Mnogi domovi su ostali prazni, veliki broj ljudi je odselilo i dosta je drugačija slika danas nego prije 20 i više godina. Zato se i Crkva uključuje na različite načine pomoći malom čovjeku i zato smo i pristupili u različite akcije pomoći starima, bolesnima, nemoćnima i siromašnima. Moramo se prisjetiti i baka **Ane**,

sada pokojne bake iz Maradika, čiju smo tešku situaciju zatekli u njenom domu prije nekoliko godina kada je upriličen posjet delegacije Bolzano Bressanone. Tada smo, prateći njezin život i razmišljajući o njenom životu, dobili naklonost svih drugih djelatnika Caritasa Bolzano da otpočnemo ovaj projekt. On je odobren i podržan, a baka Anino siromaštvo i njezin težak život doveli su sigurno jednim dijelom do njegove izgradnje», istaknuo je predsjednik Caritasa za Srijem Jozo Duspara, dodajući da je Crkva zajednica i obitelj, kao što će obitelj biti i ljudi koji budu smješteni u novootvorenom domu.

Osim opremljenih apartmana, u dvorištu kuće je i vrt, a korisnicima će biti omogućen i uzgoj domaćih životinja u cilju animiranja korisnika.

Prvi projekt takvog tipa

Svečanu vrpcu prilikom otvaranja presjekao je ravnatelj Caritasa Bolzano Bressanone **Paolo Valente**, zahvalivši se tom prigodom svima koji su pomogli da se izgradi ovaj objekt. Također, prenio je pozdrave biskupa Bolzano Bressanonea, biskupije i misijskog Ureda, koji su pridonijeli izgradnji objekta. Tom prigodom blagoslovljene su prostorije doma i statue sv. Elizabete, dar Caritasa Bolzano Bressanone. Sveta Elizabeta Ugarska kraljica je cijelu sebe potrošila da bi pomogla osobe koje su marginalizirane zbog siromaštva, bolesti i samoće.

»Uz podršku ove svetice neka ova kuća bude konkretno svjedočanstvo toga da smo Crkva i činjenica da ljudi dijele projekt ljubavi u recipročnom odnosu dijeljenjem darova koje svako posjeduje zahvaljujući milosti Duha svetoga«, navedeno je između ostalog u pismu, koje je uputio biskup Bolzano Bressanonea.

U partnerskom odnosu s Caritasom Bolzano Bressanone, Caritas Srijem najviše projekata je realizirao u radu sa starima i nemoćnima. Do sada je formirano pet timova kućne njege kroz

koje su volonteri Caritasa naučili kako treba voditi brigu o njima i u čemu su veoma uspješni. Osim toga, podrška je pružena i kroz pomoć obrtnicima, poljoprivrednicima i mladima.

»Ovo je prvi projekt ovakvog tipa Caritasa Bolzano Bressanone u inozemstvu. Uglavnom radimo u Latinskoj Americi s mladim ljudima i djecom. Međutim, uvidjeli smo da u Europi postoji problem sa starima, točnije zajednica nije sposobna prihvatiti stare ljude i brinuti se o njima. Zato smo akcent stavili na ovakav projekt. Suradnja s Caritasom u Srijemu traje dugi niz godina. I naša biskupija se suočava s multietničkom i međureligioznom situacijom i trudimo se da zajednički radimo na rješavanju tih problema i to nam je zajednički cilj«, kazao je direktor Caritasa Bolzano Bressanone Paolo Valente.

A novootvoreni objekt u Maradiku plod je uspješne suradnje.

»Uvijek je važno biti u kontaktu i surađivati s pojedinim župama, kako u biskupiji tako i izvan nje. Posebno je važno kada se ta suradnja proširi među biskupijama. Naša biskupija od 2001. godine uspješno surađuje s biskupijom u sjevernoj Italiji u mnogim zajedničkim projektima, baš onako kako bi Caritas trebao raditi. U godinama poslije rata uvidjeli smo da naši vjernici očekuju našu materijalnu pomoć. Biskup Ivo Lusser prilikom posjeta naše biskupije uočio je tešku situaciju u srijemskim župama i među pojedincima. Tako je i došlo do ideje da započnemo ovaj projekt kako bismo im pomogli«, kazao je mons. Gašparović.

Na ponos sela

Maradik je danas postao bogatiji za još jedan moderan objekt, s obzirom na to da je prije nekoliko godina u tom mjestu sagrađena nova crkva.

»Mogu reći da je projekt trajao vrlo kratko, kako to kod nas zna inače biti. Dokumentaciju smo dobili vrlo brzo i posao je išao onako kako smo i očekivali, a najviše zahvaljujući tome što su financije dolazile redovito iz Caritasa Italije i Caritasa iz naše biskupije. Puno smo uložili truda da se objekt izgradi na vrijeme i kako treba, kako mi tako i poduzeća koja su radila i moji župljani koji su sudjelovali u radu oko tog doma. Objekt ima osam malih apartmana u koje može stati osam osoba, ili, ako je bračni par u pitanju, njih 16. Svakako da je ovaj projekt od iznimnog značaja s obzirom na to da je ovaj objekt prvi takve vrste, kako u Srijemu tako i u našoj Osječko-đakovačkoj nadbiskupiji. Ako ovaj projekt zaživi i bude se uvidjelo da on ima smisla i da će pomoći ljudima na pravi način, svakako da će takvih domova biti još više«, kaže vlč. Božidar Lusavec.

Svečanost je nastavljena euharistijskim slavljem u crkvi sv. Ane u Maradiku, koje je predvodio beogradski nadbiskup mons. **Stanislav Hočevar** u koncelecijaciji s biskupom Srijemske biskupije mons. Đurom Gašparovićem i svećenicima iz Srijema. Svojim duhovnim skladbama, svečanost je upotpunio zbor *Sve-ta Cecilija* iz Zemuna.

S. Darabašić

Ana Tudor, likovna umjetnica, Hvar, Sonta

Od djetinje ljubavi do djela za Guinnessa

Intervju vodio: Ivan Andrašić

Europi je na slici Kilometar Dunava, dugačkoj ravno 1.000 metara, predstavljen Dunav, dugačak 2.860.000 metara od izvora do ušća * Današnji svijet je okrutan prema prirodi, pa se tako da zapaziti koliko su ugrožene brojne vrste flore i faune u cjelokupnom toku Dunava, od izvora do ušća

Kapitalno djelo **Ane Tudor** *Kilometar Dunava*, tijekom 20 dana srpnja i 10 dana kolovoza, predstavljeno je u trinaest gradova smještenih od izvora do ušća ove moćne rijeke. Autorica je na 1.000 metara platna, odnosno na najdulju sliku na svijetu, prenijela jedinstvene krajolike Dunava, te njegovu ugroženu floru i faunu.

FB **Uspjeli ste ostvariti nešto što nije uspio nitko prije Vas. Kada i kako ste započeli s ovim projektom?**

Da, i vrlo sam ponosna na to. S ovim projektom započela sam prije nepune četiri godine. Tinjalo je to u meni jako dugo, ali trebalo se ponešto izdogađati, trebalo je i stanovito životno, ali i stručno iskustvo za isplivavanje ovih ideja na površinu. Možda je sve započelo još u djetinjstvu, od moje prve djetinje ljubavi, a to je bila umjetnost. Rođena sam u Sonti, u ne baš imućnoj, konzervativnoj obitelji. Iako sam vrlo rano pokazivala sklonost ka likovnoj umjetnosti, otac nije htio ni čuti da mi to bude i životno opredjeljenje. Prilično svojeglava, uzela sam sudbinu u svoje ruke. Bez roditeljskog blagoslova obrela sam se u Sarajevu. U nemogućnosti upisa u umjetničku školu, tamo sam završila srednju kuharsku, usporedio i slastičarsku. U potrazi za poslom zaustavila sam se u gradiću Hvaru na istoimenom otoku. Tada je Hvar za mene bio

raj na zemlji. Sudbina se još jedanput poigrala i na put mi dovela naočitog **Tonka Tudora** i tako me u tom raju doživotno zatočila. Zasnovali smo brak, a vrlo brzo sreću su nam oplemenili sin **Mario** i kćer **Magda**. Pored mene, Tonko je zavolio i Dunav, Sontu i Sončane. Mirovinu sam zaslužila radom u ugostiteljstvu, Tonko i ja smo lijepo razvili privatni biznis. U zrelih godinama u meni se probudila i duboko uspavana umjetnička duša. Uskrsnuo je i zov višestoljetnoga ognjišta, zov Dunava. Tonko je dokazao da ni jedna ljubav nikada ne umire, pa mi je bio i ostao najveća potpora u umjetničkom razvoju. Brojna putovanja, kolonije, skupne izložbe po mnogim europskim gradovima nisu mu smetale. Naprotiv, bio je sretan zbog moje sreće, ponosan zbog mog napretka. Moje životno djelo *Kilometar Dunava* nije samo kruna mog rada nego je u istoj mjeri i kruna Tonkova razumijevanja i bespogovorne potpore. A to sve tvori Ljubav.

HR **Zašto baš Dunav?**

Pa, Dunav mi je u duši i u genima. Današnji svijet je okrutan prema prirodi, pa se tako da zapaziti koliko su ugrožene brojne vrste flore i faune u cjelokupnom toku Dunava, od izvora do ušća. Na sliku sam uspjela smjestiti karakteristične motive flore i faune, te prepoznatljive detalje gradova koje ova moćna rijeka

umiva. Osim realizirane serije izložbi u europskim gradovima, ta jedinstvena slika Dunava, kako očekujem, trebala bi se do konca godine naći i u Guinnessovoj knjizi rekorda. Željela sam tom slikom poslati jedinstvenu poruku u svijet i tako pridonijeti naporima ljudi kojima je, nekima profesionalno, nekima volonterski, svojstven rad na očuvanju prirode. Kako, otkad znam za sebe volim Dunav, ova slika je moj izričaj u tu svrhu.

Uporan rad, odricanje, bolest, odvojenost od obitelji svojstveni su za Vaš život u posljednje skoro četiri godine. Kako su to primili Vaši prijatelji i Vaša obitelj?

Godine ispunjene radom na ovoj slici provela sam u Sonti, s povremenim nedugim odlascima na Hvar. Odvojena od obitelji, uz povremene kraće boravke supruga Tonka pored mene, imala sam nekoliko prijatelja koji su bili uz mene sve vrijeme, davali mi snagu da ne pokleknem. Ne bih voljela da se ostali naljute, ali izdvojila bih svoju veliku prijateljicu **Eriku Butković** iz Sombora. Već kad sam joj prije četiri godine izložila svoju ideju, rekla mi je »ti to možeš«, i to mi je bio onaj odlučujući okidač za početak. U istoj mjeri imala sam i nespornu potporu svoje obitelji, najviše supruga Tonka. Bez njih ne bih izdržala sve što sam prošla, oni su mi davali one neophodne impulse koji tjeraju čovjeka da nastavi i kad mu je najteže. A kad je rezultat mogega rada uz njihovu potporu bio gotov, to je bila zajednička pobjeda za moju obitelj, pobjeda puna ljubavi i razumijevanja. Koliko su kroz sve ovo vrijeme brinuli za mene, toliko su se sada radovali uspjehu.

Slika je proljetos završena, do ljeta su dotjerani detalji, a u srpnju je zaplovila Dunavom od izvora do ušća. Kako ste ju uspjeli isfinancirati?

Obračala sam se mnogima, znate kako kaže stara izreka: tko kuca, otvorit će mu se. Ne bih uspjela bez te pomoći, prije svih Grada Hvara, KPZH-a *Šokadija* iz Sonte, a slika je završena zahvaljujući donaciji platna i boja u vrijednosti od 5.000 eura od strane njemačke organizacije za zaštitu divljine Association for wildlife protection – AWP. Obračala sam se i institucijama naše nacionalne zajednice, nisam dobila niti jedan pozitivan odgovor.

Od trinaest postavljenih izložbi, bili ste prisutni na pet. Kakvi su Vam dojmovi i zapažanja?

Najbliži izraz kojim bih opisala doživljeno, jest veličanstveno. Nakon skoro četiri godine odricanja i rada na jednom ovakvom projektu, već na premijernom predstavljanju u Donaueschingenu doživjela sam nešto što za prostore na kojima živimo, tu mislim na države nastale na temeljima nekadašnje Jugoslavije, nije uobičajeno. Doživjela sam pažnju koju umjetnik ovdje ne može doživjeti. Izložbu je otvorio gradonačelnik osobno, programu su nazočili dužnosnici kompetentni za kulturu, umjetnost, turizam, a osobito mi je drago zbog nazočnosti najkrupnijeg financijera fondacije koja je pomogla ovaj projekt. Takvim početkom dobiješ neka krila, neku snagu za sutra i već zaboravljaš sve poteškoće i počinješ razmišljati što dalje.

Prošle godine, dok još slika nije bila završena u cijeloj svojoj duljini, imali ste nekoliko neslužbenih izložbi na domaćem terenu. Ima li razlike u odnosu prema umjetnosti i umjetniku kod nas i u inozemstvu?

Razlika je ogromna. Kad sam započela projekt *Kilometar Dunava*, o tom momentu nisam razmišljala. Svaki umjetnik, ne samo likovni, za svoje djelo voli dobiti neku nagradu, neko priznanje. Vjerujem da nisam ni prva ni posljednja koja nije u potpunosti zadovoljna. S jedne strane, zadovoljna sam što sam

usprkos godinama i bolesti uspjela dovršiti sliku i realizirati seriju izložbi u 13 gradova, smještenih uz Dunav, u 8 zemalja. S druge strane, jako sam tužna što je i u Srbiji i u Hrvatskoj umjetnost općenito na marginama zbivanja. Kako, inače, ocijeniti nedolazak predstavnika grada, osobito predstavnika turističkih organizacija, kako na pretposljednju postavku u Vukovaru, tako i na posljednju u Beogradu? Na ostalim izložbama, od izvora do delte Dunava, domaćini su se zdušno uključili u organizaciju, osobito turističke organizacije i uprave gradova. Odnos prema umjetnosti i umjetnicima u ostalih 11 gradova je ono što mi daje nadu da će ti vjetrovi jednoga dana doprijeti i do nas, a to je dug i mukotrpan proces, pa ne vjerujem da ću ih i dočekati. No, pojedinaac nije bitan, željela bih te promjene zbog mlađih generacija mojih kolega.

Kakvi su bili posjeti ovim izložbama i reakcije običnog puka?

Posjeti su bili odlični, reakcije još bolje. No, to je već sustav. Promidžba u lokalnim i regionalnim medijima u mjestima održavanja bila je maksimalna. I evo još jednog mog zapažanja: kad se kod nas kaže izložba, ogromnoj većini običnog puka stvori se slika postavke u nekoj galeriji, jedan broj javnih osoba na otvaranju, koje uz to baš i ne zanimaju izložbeni eksponati nego su došli vidjeti i biti viđeni. Moje izložbe su bile postavljene na otvorenim prostorima uz Dunav i vidjelo ih je jako puno osoba koje su spojile ugodno s korisnim, pa su izlazili u ugodnu poslijepodnevnu šetnju, a istodobno su razgledali i moju sliku. Tamo gdje sam bila nazočna, obraćali su mi se, pitali za puno detalja, pitali za moje motive, neki i za dalje namjere. Zanimljiv mi je i potez Rumunja. Ovu postavku su uklopili u jednu njihovu regionalnu manifestaciju, kažu da je na toj lokaciji na delti u momentu otvaranja izložbe u sklopu njihove priredbe bilo više od 3.000 ljudi. Impozantno i za mene vrlo iznenađujuće, s obzirom na naše uvriježeno razmišljanje o Rumunjskoj kao državi u kojoj je kultura na marginama. Naprotiv, oni su u posljednjem desetljeću iskoračili daleko naprijed, pa se i po odnosu prema kulturi mogu ravnati s naprednim europskim državama. Što me najviše veseli, sliku je vidjelo puno mladih, za koje sam sigurna da su vrlo dobro shvatili njezinu osnovnu poruku.

Kilometar Dunava se vratio u Sontu. Kakva mu je dalja sudbina?

Vidjet ćemo. Aplicirala sam za Guinnessovu knjigu rekorda, sada čekam signal od njih i termin postupka. Tada ću morati u vrlo kratkom roku sastaviti sliku, jer za njih mora biti u komadu. Za ovu seriju izložbi to nije bilo moguće, jer sastavljena teži više od pola tone. Poslije beogradske izložbe provela sam jedno vrijeme na Hvaru, u svojoj obitelji. Po povratku u Sontu započela sam s pravcima sitnih oštećenja s izložbi.

I na koncu, kakvu poruku šaljete u svijet?

Svaka aktivnost ima svoje svijetle i tamne strane. Moramo biti strpljivi, ne naljutiti se uvijek na prvu. U bilo kojem pogledu samo ljubav može pobijediti, bilo u radu, bilo u razumijevanju, bilo u obitelji ili prilikom stvaranja nečega. Nije mi žao ni izgubljenog oka, ni ozbiljno narušenog zdravlja, jer mislim da sam putem ove slike poslala jako puno poruka, a najbitnija je upućena generacijama koje dolaze – čuvajte bogatstvo koje imamo. Iskreno, bit ću zadovoljna ukoliko ju prihvati jedna od sto osoba koje su vidjele sliku.

Josip Turkalj, ornitolog

Ne može bez monoštorskih ritova

*Svi kažu kako su šume
Monoštorskog rita
prekrasne, no ja se
pitam koliko njih je
zapravo vidjelo pravu
šumu i kada je to bilo*

u prirodi pretvorio u ljubav prema pticama, nakon što su mu se »otvorila« vrata svijeta pernatih letača. Nakon završetka fakulteta zaposlio se u Udruzi *Biom* u Zagrebu kao pripravnik ekolog. S kolegama prati stanje populacija ptica, od vrabaca do orlova, provodi akcije znanstvenog prstenovanja ptica, obnavljanja staništa, radi na zaštiti morskih ptica, ali i na suzbijanju krivolova i trovanja živog svijeta.

»Radimo i na očuvanju i unaprjeđenju staništa ptica u smislu zaštite od predatora, ali i postavljanju platformi i kućica za gniježđenje, pa smo tako ogradili jedno ugroženo gnjezdilište čigri kod Varaždina i postavljali platforme za gniježđenje vlastelica na Ninskoj solani«, navodi Turkalj neke od primjera svojeg profesionalnog angažmana.

Iako ne živite u Monoštoru, redovito se vraćate u rodni kraj. Što Vas privlači?

Monoštor je prekrasno malo mjesto, gdje vrijeme teče sporije. Okruženo je vodom, šumom i njivama. Ono što me privlači oko Monoštora je osjećaj da se vraćam u djetinjstvo, igram se po šumama ili trčim po poljima za zečevima. Neka od mojih najljepših sjećanja su upravo

vezana za prirodu, s prijateljima, bratom ili rodbinom. Također, s vremena na vrijeme je odlično malo se maknuti od svega, od telefona, interneta i društvenih mreža i samo uživati u zvukovima prirode i Dunava.

Istraživanje ptica podunavskih ritova u okolici Monoštora ima povijest koja traje 140 godina. Naime, od tada imamo sigurne podatke o tome što je sve naseljavalo ove krajeve, ali istraživači su bili nemirni i uvijek su htjeli ta znanja dopu-

Josip Turkalj rođen je prije 27 godina u Somboru. Prvih 11 godina života proveo je u Monoštoru, a nakon što se s obitelji odselio u Hrvatsku, osnovnu školu završio je u Hercegovcu kraj Daruvara, te opću gimnaziju u Križevcima. Prošle godine završio je Prirodoslovno-matematički fakultet u Zagrebu. Kaže da su ga još od malih nogu privlačili priroda i znanost, te je s bratom **Nikolom** i najboljim prijateljem **Zdravkom** sve vrijeme »visio« po šumama i njivama oko Monoštora, negdje na kanalu ili na Dunavu. Kasnije se taj boravak

njavati. Što danas znamo o ptičjem svijetu Gornjeg Podunavlja? Koji su Vaši omiljeni istraživački zadaci?

Područje Gornjeg Podunavlja je izrazito bogato pticama, a i sami povijesni podaci to pokazuju. Ono je dosta veliko, što u neku ruku pridonosi brojnosti vrsta, te obuhvaća različita staništa: šume, ribnjake, polja, poplavna područja... Ono što danas znamo jest da je na ovom području zabilježeno oko 280 vrsta ptica, što predstavlja značajni dio europske ornitofaune. Naravno, ne bilježe se sve vrste svake godine, a neke od vrsta nisu zabilježene već duži niz godina. Moj interes je najviše vezan za šume, prvenstveno odnos između autohtonih šuma i onih umjetno posadenih. Ovo istraživanje sam iskoristio za izradu magistarskog rada, no nakon završenog fakulteta nastavio sam se baviti ovom temom. Također, upravo u ovim šumama živi nekoliko vrsta koje su mi posebno zanimljive, kao što su puzavci, dvije vrlo srodne vrste ptica koje »pužu« po drveću, a obično im se životna sredina ne poklapa. U šumama Monoštorskog rita to nije slučaj.

Neki smatraju da je proglašenje ovog područja zaštićenim došlo vrlo kasno, 2001. godine, kada je većina prirodnih procesa već bila uništena a vegetacija i hidrologija sasvim izmijenjene. Ima li smisla pasivno štiti ovo područje, bez velikih intervencija koje bi mu vratile nekadašnji sjaj?

Način zaštite ovog područja poprilično je neefikasan. Iako još uvijek postoje dijelovi područja pokriveni prirodnom šumom, pritisak na njih je velik. Sječa šume se događa svako malo, te se uništavaju upravo oni dijelovi šume u kojima raste brijest vez, hrast lužnjak, bijela i crna topola – vrste koje oblikuju šumu i predstavljaju najpogodnija područja za život ptica zbog postojanja različitih staništa pogodnih za različite vrste. Naravno, nisu ovo jedine vrste drveća koje tamo rastu, no upravo su one, naročito lužnjak, komercijalno najisplativije. Od kada znam za sebe i od kada se krećem ovim šumama, znam za nekoliko prostranih, prekrasnih područja gdje je sva šuma jednostavno posječena. Ostavi se poneki hrast, bijela topola, koji imaju još 10, 20, 50 godina dok ne dosegnu zrelost koja je komercijalno isplativa.

Brojna istraživanja su pokazala kako ovakva praksa nije dobra, a neke zemlje su je zamijenile za onu prihvatljiviju po okoliš.

Stanovnici Monoštora životno su, i fizički, naslonjeni i ovisni o šumi. Mnoge obitelji od toga žive, a gotovo svi njeguju kulturu vikendarenja i opuštene rekreacije blizu vode. S druge strane, prirodnih šuma hrasta, jasena, topola i vrba ostalo je relativno malo, a plantaže topola su sada dominantne. Smatrate li da je za prirodu ovoga kraja to prevelik pritisak? Kako uopće postići harmoniju čovjeka i prirode na primjeru Monoštora i njegovih ritova?

Kultura i suživot koji stanovnici Monoštora imaju s našim Dunavom je važna za jačanje svijesti o važnosti šuma za živi svijet. Sve veći broj ljudi žele obalu punu drveća, hlad gdje će se skupljati divlje svinje i jeleni, gdje će se riba štititi od Sunca. S druge strane, siječe se i pali trska gotovo redovito, prirodna obalna vegetacija se uništava i sade se bagrem ili klonska topola samo zato da bi vlasnici imali travnjak ispred vikendice. Iako to nije prisutno u svim vikend-naseljima oko Monoštora, stvaranje »modernog« i neprirodnog okoliša oko vikendica česta je pojava, koja uopće ne pogoduje živom svijetu. Što se prirodnih šuma hrasta, jasena, topola i vrba tiče, uništavanje ovih šuma ide postupno, isključivo u svrhu profita. Sade se vrste, hibridi i klonovi koji imaju brzi rast, koji će prije donijeti novac. Svi kažu kako su šume Monoštorskog rita prekrasne, no ja se pitam koliko njih je zapravo vidjelo pravu šumu i kada je to bilo. Malo je reći da je pritisak prevelik. Način gospodarenja šumom je neodrživ. Harmonija između ljudi i prirode se može uspostaviti kada se prirodne šume ne uništavaju, odnosno izbjegavanjem čiste sječe, sadnje stranih vrsta na mjesta prirodnih šuma, ali isto tako i ostavljanjem većeg broja mrtvih stabala, što stojećih što ležećih, jer i takva stabla doprinose biološkoj raznolikosti područja. Mjesta za napredak ima dosta, a ja se nadam da će se ova praksa promijeniti u skoroj budućnosti i da će prirodne šume u Podunavlju za mog života ponovno vratiti svoj nekadašnji sjaj.

M. Tucakov

Tri desetljeća bez Tibora Sekelja

U četvrtak, 20. rujna, bilo je tri desetljeća kako nas je napustio **Tibor Sekelj**, »svetski putnik, književnik«, kako mu skromno stoji na grobu. Na posljednji počinak ispraćen je, uz najviše gradske počasti, tri dana kasnije, 23. rujna 1988. godine, u Aleji zaslužnih građana na Bajskom groblju.

Godinu dana ranije, 10. listopada 1987., Skupština općine Subotica dodijelila mu je Diplomju za životno djelo, »kao izraz društvenog priznanja za naročita dostignuća u istraživačkom i naučnom radu na polju etnologije, muzeologije i lingvistike«.

Dio njegove zaostavštine, nešto više od sedam stotina oglavljaja, kapa, šešira, muzičkih instrumenata, maski i predmeta za svakodnevnu upotrebu nalazi se u Gradskom muzeju u Senti, koji je ove godine objavio svojevrsan katalog Sekeljeve kolekcije, pod naslovom *Muzej čoveka – Az ember múzeuma*. Knjiga je predstavljena u Subotici upravo na godišnjicu smrti Tibora Sekelja, 20. rujna.

Tibor Sekelj je rođen 14. veljače 1912. godine u Spišskoj Soboti (Austro-Ugarska), danas dijelu grada Poprada u Slovačkoj. Gimnaziju je počeo pohađati u Kikindi, a maturirao je u Nikšiću. U Zagrebu je diplomirao pravo, ali se njim nikada nije bavio. Petnaest godina, od 1939. do 1954. godine, živio je u Južnoj Americi. Proputovao je više od 90 zemalja, sudjelovao u brojnim ekspedicijama istražujući i do tada nepoznate predjele i plemenske zajednice. Na srpskom/hrvatskom, španjolskom i esperantu napisao je više od trideset knjiga, koje su prevedene na tridesetak jezika, pa je tako Sekelj jedan od najprevođenijih naših pisaca. Autor je i brojnih dokumentarnih filmova, a svojim stvaralaštvom ostavio je traga u mnogim područjima. U Subotici je došao 1972. godine i ostatak života proživio ovdje. Od rujna 1972. do kraja 1976. godine bio je direktor Gradskog muzeja.

Društvo za esperanto *Tibor Sekelj*, Subotica

Kapela Vojnićevih i želje dobročiniteljke

Marija Vojnić podigla je veliku obiteljsku kapelu pokraj Dudove šume 1894. godine u neorenesansnom stilu, prema projektu arhitekta **Geze Kocke**. U njoj se desetljećima nalazi crkva Svetog križa okružena velikim parkom, koga Marija spominje i u svojoj opširnoj oporuci napisanoj 1895., a službeno i javno objavljenoj 1904. godine, neposredno nakon njezine smrti.

Gradnju objekta krajem devetnaestog stoljeća, koji se i danas lijepo održava, s pažnjom su pratili kroz novinska izvješća, među kojima su dva iz ondašnjih *Subotičkih novina*: »Udova Vojnić – Tošinica zida vrlo lepu kapelu na svom zemljištu blizu varoške šumice. Plan je pravio ovdašnji građevinski mirnik g. Kocka. Kapela će stajati 22.000 forinti« (12. kolovoz 1894.); »6. 10. je postavljajanjem križa na toranj završena gradnja crkvice Marije Vojnić Tošnice« (14. listopad 1894.).

Oporukom je osnovala veliku zakladu u korist djevojčica bez roditelja i dom je znatno kasnije formiran, ali ne na lokaciji koju Marija Vojnić navodi u svom pisanom dokumentu: »Dom za žensku siročad po mojoj želji i volji neka se podigne u parku pored varoške dudove šume, gdje se sada nalazi kapela. Kapela kao crkva, koju sam u navedenom parku već podigla, a gdje se nalazi i grobnica (kripta) moje obitelji, neka služi pobožnim pito micama... Zavod neka nosi sljedeće ime: Dječji dom 'Marija' – za žensku siročad«.

Biti graditelj

Jedan od razloga zašto sam izabrao da budem graditelj-arhitekt je to da sam od malih nogu uživao »stvarati«: sam sebi sam pravio igračke ili opremu starogrčkih ratnika, u velikom dvorištu (bilo je to u drvari) s drugarima smo pravili tvrđavu od cjepanica, kopali smo zemunice, a zimi pravili indijanske šatore. Izgleda da se u svakom od nas krije i jedan graditelj, a nekima to postane i životni poziv. U životu još nisam sreo muškarca, koji se ne razumije u građenje, odnosno ženu koja ne zna urediti stan. Naravno, kao i svako dijete i ja sam bio radoznao, pa sam »rasturao« igračke i sve ostalo kako bih saznao, primjerice, kako su konstruirane.

Nažalost, i želja za razaranjem je prisutna u čovjeku. Mi preko dana sagradimo tvrđavu od snijega, a neka druga grupa dječaka to poruši preko noći. Mezopotamski vladar **Sanherib** na svojoj steli hvali se kako je porušio gradove i kanale za navodnjavanje svojih neprijatelja. Nažalost, ova praksa razaranja na Bliskom i Srednjem istoku je i danas prisutna, uz asistenciju svjetskih moćnika. Ipak, prvenstveno govorim o građenju, jer mi je to zanat i teško je opisati osjećaj nekog ponosa kada dođeš na neki prazan, močvarni teren (npr. *Prozivka* u Subotici) i za godinu dana iz te močvare izraste dvanaestokatna stambena zgrada, a ti se popneš na krov i odatle promatraš okolni teren i naravno dio grada. Od početka vladari su željeli da iza njih ostane za vječna vremena i neka monumentalna zgrada(e), bila to piramida, hram, palača ili danas neki toranj(evi). U SAD-u se velike korporacije i danas natječu tko će napraviti viši, veći i složeniji oblakoder. Već postoje visoke zgrade, »mala naselja« iz kojih ni ne morate izlaziti svakodnevno, jer su u njih smješteni uredi, stanovi, shopping i zabavni centri i naravno garaže, ako se pak želite negdje mrdnuti samostalno.

Zidanje »kula«

Uz građenje već od početka, na izvjestan način, vezana je i smrt; slučajna, ali i nasilna. Vjerovalo se da u temelje zgrade trebaš ugraditi neko živo biće kako bi oni bili čvrsti i dugovječni. Arheolozi su u pragovima, npr. avarskih kuća, nalazili kosti zakopanog psa. Neki drugi narodi su ukopavali kokoške, itd. U narodnim baladama također postoji žrtvovanje, i to ljudi. Najljepši je primjer narodna pjesma *Zidanje Skadra na Bojani* u kojoj je, da bi kula stajala čvrsto, u njen temelj zazidana živa žena jednog od tri brata. Ne znam kakav su osjećaj imali dvojica mladića koji su sa 75 metara visine gledali glavni grad države, i ne znam za-

što su se tamo popeli (npr. geodet), ali znam da su obojica pali i nastradali. Nažalost, u posljednjih nepunih mjesec i pol dana nisu bili jedini neimari koji su nastradali na gradilištima prijestolnice; stradali su još i jedan student građevine i dva neprijavljena radnika. Ne znamo točan broj radnika koji rade na gradilištima Beograda, koji je svakako najveće gradilište u zemlji, ali za mene je ovo ogroman broj. Naime, u GP *Integralu*, gdje sam osam godina radio direktno na gradilištu, imali smo oko 3.600 djelatnika i godišnje nam je ginulo jedan do dva radnika.

Za svakog odgovornog rukovodioca na gradilištima bila je noćna mora da će neki radnik nastradati, jer onda je šef gradilišta ili njegov pomoćnik direktno odgovoran. Po važećem zakonu na određenim velikim objektima šef i zamjenik šefa moraju bit diplomirani inženjeri s državnim ispitom (sada licencom). Gradilište *Beograda na vodi* po veličini i složenosti svakako je takav objekt. Kako je komentirao moj stari kolega iz firme: »Još nisam čuo da poslovođe ili šefovi padaju na gradilištu sa skele, jer je jedan od osnovnih zadataka da oni kontroliraju i upute radnike da do nesreće ne dođe!«

Crno i bijelo

Gdje ima mnogo svjetlosti, tamo ima i mnogo tame, kaže jedna talijanska poslovica. Sigurno da je gradilište *Beograd*

na vodi čedo našeg predsjednika, i kao takav je pod jakim reflektorima, pa i političkih stranaka. U redakcijskom komentaru (*Danas*), pod naslovom »Vizija srečno udomljene mafije« piše (izdvojeni dio): »Gradilišta su prava slika ne Srbije, naprednjakog političkog establišmenta koji ju je zajahao. To je njihova stvarna slika i prilika ispod roze i srećne televizije i raspevanih rijalitija, ali to je i vizija države kojom vladaju«.

Na ružičastoj televiziji jedan od stručnjaka za sve kaže: »Sramota opozicije je da smrt koriste za političke svrhe, jer na gradilištima se to dešava«! Kao da je to sasvim normalna stvar, poput rušenja tri puta važnog potpornog zida na autocesti »Koridor 10«. Čak i »skoro sveznajući« predsjednik naše Republike komentirao je nezgodu: »U Americi svakih deset sekundi padaju perači prozora«, a poslije se ispravio, tvrdeći da ga je njegova (inače sjajna ekipa) krivo izvijestila. Istina je da se najviše nesreća sa smrtnim posljedicama događa na gradilištima. Biti graditelj je smrtonosnije nego biti policajac (pa opet nemaš beneficirani radni staž), ali meni se čini da »u Danskoj ipak nešto pomalo smrdi«, jer uopće nije bezopasno danas biti prijavljeni ili ilegalni graditelj u našoj lijepoj Srbiji.

Skadar na Bojani

Ping-pong u uredu gradonačelnika

Zarad ispunjavanja snobovskih ambicija Trg heroja (Hősök tere), kao najpoznatiji u Budimpešti, proteklog je vikenda pretvoren u hipodrom; zarad izbjegavanja nenasnosnih gužvi na glavnom ulazu u Stradun, najpoznatiju ulicu u Dubrovniku, pješачki promet ovoga se ljeta morao regulirati; zarad nepostojanja istog načina regulacije turisti na pristup Karlovom mostu, najpoznatijem u Pragu, moraju strpljivo čekati...

Sve su ovo vijesti koje se, ovisno o kutu gledanja, mogu tumačiti i pozitivno i negativno. Poklonici »lijepoga« na uparadene sudionike natjecanja pod nazivom *Nemzeti Vágta* (Nacionalni galop), odjevene u husarske odore, gledat će s divljenjem i zavišću; na podatke o gužvama u Dubrovniku i Pragu vjerojatno s istim osjećajem, dok će oni koji u svemu nalaze »ružno« isti događaj u Budimpešti vidjeti kao »skrnavljenje svetinje« mjesta koje svojim monumentalnim spomenicima simbolizira začetke mađarske države, a gužve u Dubrovniku i Pragu kao nesposobnost gradskih vlasti da se ti problemi bolje riješe.

Za gledanje kroz različitu dioptriju, međutim, nije potrebno putovati i po nekoliko stotina kilometara kako biste uživali u epicentru gužve. Ima toga, hvala Bogu, i u Subotici, i s opravdanim, ali i s razlozima o kojima bi se itekako moglo raspravljati. Jedan od njih svakako je i održavanje raznoraznih sportskih manifestacija na Trgu slobode, u istinskom srcu grada, gdje je svakodnevno najveća gužva. Tako je, primjerice, u subotu prije podne središte grada bilo stjecište natjecanja u odbojci na kom su djeca isprobavala svoje umijeće u serviranju, prihvatu i smećiranju lopte. Slika je, a vidjeli ste je puno puta i sami, zaista neuobičajena, pomalo vašarska i na momente i kaotična: prolaznici kroz centar, pješice ili biciklom, roditelji koji su izveli svoju malu djecu u šetnju i na sladoled, grupa turista kojoj vodič objašnjava

Drugo lice SUBOTICE

da oko sebe vide secesijsku Gradsku kuću, kulise Potemkinovog kazališta i spomenik lažnom caru... više motre na to otkuda prijeti opasnost od lopti koje frcaju na sve strane nego što uživaju u čarima subotnjeg prijepodneva.

Djeca-natjecatelji, naravno, ni najmanje nisu kriva za to niti su o tome uopće dužna razmišljati. Ona se, jednostavno, igraju na mjestu koje nisu sama izabrala nego su to umjesto njih učinili stariji, recimo oni iz Gradske kuće.

A da »oni iz Gradske kuće« bar malo razmišljaju, mogli bi postaviti da nečiji jači smeč može ozlijediti bebu, razbiti punu korpu nečijih jaja, odnosno čaša i boca na stolovima obližnjih kafića i plastičarni ili izbiti štaku kljastoj osobi. Da ti isti makar malo razmišljaju, osim o vašarskom glamuru kog svako malo prirede i profita kog iz njega izvuku, mogli bi doći do zaključka da Trg slobode nije niti Dvorana sportova niti Gradski stadion. Mogli bi se, – eh, da samo razmišljaju – sjetiti da se ni na punih 200 metara od Gradske kuće nalazi Mali stadion, koji mjesecima zvrli prazan i čeka korisnike.

Ali... ta lokacija očito nije dovoljno atraktivna, jer tko će još sebe izložiti riziku da ne bude viđen dok se igra ispred prozora gradonačelnika? Stoga, kada lokalna samouprava već toliko uživa u dječjoj zabavi, slobodni smo predložiti da organizira još jednu zanimljivu manifestaciju, recimo zimski sportski višeboj u samom zdanju Gradske kuće: igranje *žmure* na sva tri njena kata, natjecanje u stolnom tenisu ili klizanju po parketu u uredima gradonačelnika i predsjednika Skupštine grada, turnir u mačevanju u Velikoj vijećnici... I sve to u radno vrijeme dok, recimo, zasjedaju vijećnici. Uživanje će sigurno biti kompletno, a i slika grada ona prava.

Z. R.

Akcija sistematske deratizacije

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za komunalne poslove, Energetiku i promet, u suradnji s *Ciklonizacija* a. d. Novi Sad obavještava građane o sljedećem:

Akcija sistematske deratizacije na području Grada Subotice bit će izvedena u razdoblju od 15. rujna do 1. studenog. Ova sistematska akcija provodit će se u svim naseljenim mjestima - po kućanstvima i objektima kolektivnoga stanovanja - stambenim zgradama.

Deratizacija je za sve građane besplatna, potrebno je samo da omoguće vidno obilježenim stručnim operativcima da postav

pripravak, kao i da se pridržavaju dobivenih uputa. U okviru akcije koristit će se moderni biocidni pripravak odgođenog djelovanja u tvorničkom pakiranju od 500 grama, a građani će sve upute za korištenje i mjere opreza dobiti otisnuto na pakiranju.

Točni datumi kada će operativci obilaziti njihov dio grada ili naseljeno mjesto građani će moći vidjeti na oglasnim pločama u svojim mjesnim zajednicama. Oni građani koji ne budu kod kuće u vrijeme kada operativci budu u njihovom dijelu mjesne zajednice, dobit će obavijest da pripravak mogu naknadno preuzeti u sjedištu svoje mjesne zajednice.

Za dodatne informacije možete se obratiti **Nataši Aleksić**, *Ciklonizacija* a. d. Novi Sad, Primorska 7, 21000 Novi Sad, na telefon: 063/10-46-228.

Blagoslov obnovljenog križa Perušića u Subotici

Božji dar za novo okupljanje

Prošloga je petka blagoslovljen obnovljeni i ponovno postavljeni križ obitelji **Perušić**, koji se nalazi nedaleko od marijanskog svetišta Bunarić u Subotici. Riječ je o križu krajputašu koji je 1895. podigao **Kalor Perušić**, a kog su u listopadu prošle godine nepoznati počinitelji nasilno srušili.

Blagoslov križa je predvodio župnik župe sv. Jurja vlč. **István Palatinus**, uz suslavlje gvardijana franjevačke crkve sv. Mihovila Arkandela fra **Zdenka Grubera**. Svečanosti su nazočili članovi obitelji Perušić, potomci Kalorovog strica Ivana.

Posvećenost Crkvi

Križ se nalazi u blizini Senčanskog groblja, s lijeve strane ceste od grada prema svetištu Majke Božje i dalje prema spajanju na autocestu Subotica-istok, između dvije pruge. Na križu je ispisano: »Ovaj križ na slavu Božiju diže Kalor sin Jose Perusich i žena mu Janja Kuntich 1895 godine travnja 4og.«

U knjizi *Mjesta naših molitava (Könyörgésünk színhelyei, Subotica 2003.)* autor **Dezso Csúszó** između ostalog piše kako je križ izrađen u radionici **Kovács L.** iz Subotice, a ogradu od kovanog željeza izradio je i postavio **Ago Babičковиć**, zvani Kuckalo.

Kalor Perušić (1848. – 1903.) i Janja (rođena Kuntić) su živjeli u Subotici, bili su pobožni ljudi, vjernici i dobročinitelji, te su skrbili o križu. Imali su osmero djece: **Stipana, Margu, Tereziju, Miju, Luku, Etelu, Josu i Lazu**. Budući da su im djeca umrla u ranoj dobi, posvetili su se Crkvi čineći dobro bližnjima.

Na njihovu tragičnu sudbinu osvrnuo se, obraćajući se okupljenima, i član pastoralnog vijeća župe sv. Jurja **Tomislav**

Žigmanov, koji je uz to govorio i o običaju bačkih Hrvata, ali i Mađara i Srba od sredine XIX. do sredine XX. stoljeća, da uz cestu i seoske putove, na raskrižjima i drugim uočljivim mjestima podižu križeve čija je namjena bila duhovno osnaženje slučajnih i namjernih prolaznika.

Rušitelji i dalje nepoznati

U ime obitelji, **Nikola Perušić** je zahvalio župniku, članovima pastoralnog vijeća, a posebice Gradskoj upravi Subotice na razumijevanju i pomoći da se nakon devastiranja križ obnovi i ponovno postavi na svoje mjesto, jer je riječ o sakralnom objektu koji je od povijesnog značaja za ovu obitelj, a koji je od značaja i za širu zajednicu, budući da se nalazi uz cestu kojom

se pješakeći hodočasti na Bunarić i pokraj kojeg hodočasnici zastaju, duhovno promisle i usmjere pogled i misli k nebu. Članovi obitelji su se, prema riječima Nikole Perušića, dogovorili da neće posebno istraživati i inzistirati na pronalaženju počinitelja nedjela, te da prigodu ponovnog postavljanja i blagoslova križa smatraju Božjim darom da se obitelj ponovno okuplja na ovom za njih osobito značajnom mjestu.

Ovaj sakralni objekt je od postavljanja preživio Prvi svjetski rat, kolonizaciju, Drugi svjetski rat, komunizam i ratove 90-ih godina, ali je u miru i demokraciji nekome ipak zasmetao. Srušen je 14. listopada 2017. godine u večernjim satima najvjerojatnije uz pomoć teretnog vozila. Događaj je prijavljen policiji i drugim nadležnim tijelima. Obnovljen je uz materijalnu i svaku drugu pomoć Gradske uprave i župne zajednice.

T. Perušić

U susret 13. Festivalu hrvatskih duhovnih pjesama *HosanaFest*

Pjesmom mlade približiti Crkvi

će biti posvećena mladima i onda smo došli na ideju da slogan glasi *Obnovimo mladost duha*. On se najviše odnosi na mlade koji se u posljednjih dvije-tri godine sve manje prijavljuju za sudjelovanje na Festivalu i sve se manje uključuju u aktivnosti crkve, te ih ovom duhovnom obnovom želimo potaknuti da obnove svoju vjeru, spoznaju kako je dobro biti aktivan u crkvi i sudjeluju na ovakvom festivalu. Održavanje ove duhovne obnove je novijeg datuma i drago mi je da će ju ove godine voditi vlč. Dragan Muharem, koji voli raditi s mladima, dati im poticaj da se uključe i vjerujemo da će njegov poziv uroditi plodom.»

Pet nagrada za 15 izvođača

Festival hrvatskih duhovnih pjesama *HosanaFest*, 13. po redu, bit će održan u nedjelju, 23. rujna, u Dvorani sportova u Subotici, s početkom u 20 sati. Ovaj nam događaj najavljuje i predstavlja glasnogovornik i član Organizacijskog odbora *HosanaFesta* **Dario Marton**.

Duhovna obnova

Kako je već uobičajeno, na dan pred održavanje Festivala dočekuju se gosti koji se smještaju po obiteljima, a toga dana (subota, 22. rujna) se za sve izvođače priređuje duhovna obnova u crkvi Marija Majka Crkve u Aleksandrovu, od 15 sati i 30 minuta. Njezina tema je *Obnovimo mladost duha*, što je ujedno i slogan ovogodišnjeg Festivala, a predvodit će ju vlč. **Dragan Muharem**, župnik župe Presvetoga Trojstva u Maloj Bosni.

O tome na koji se način bira slogan za Festival, te o samoj duhovnoj obnovi Dario Marton kaže:

»Dan nakon održanog Festivala Organizacijski odbor se sastaje kako bi se sabrali dojmovi i kako bi se krenulo u planiranje predstojećeg. Kao netko tko se bavi novinarstvom, gledam što se događa u svijetu, u našem okruženju i na temelju toga postignemo dogovor kako bi glasio slogan za sljedeću godinu. Papa **Franjo** je za ovu godinu otvorio biskupsku sinodu koja

Svake godine na natječaj za pjesme koje će biti izvedene na Festivalu stigne lijepi broj prijava, od kojih 15 prolazi u natjecateljski dio. Uz **Mariju Perković** iz Njemačke, koja je prošle godine pobijedila s pjesmom *Probudi me* i tako izravno ušla u ovogodišnji festival, gosti-izvođači stižu iz Hrvatske, BiH (jedna skupina dolazi prvi put), a sudionici su i iz Subotice i okolice (tri nova sudionika). Na Festivalu se dodjeljuje pet nagrada u različitim kategorijama.

»To je glavna nagrada, a o tome kome će ona pripasti odlučuju sami izvođači koji glasuju za svog favorita. Potom su tu nagrada za tekst i nagrada za glazbu o kojima odlučuje Stručno povjerenstvo, od prošle godine smo uveli nagradu za debitanta o kojoj odlučuje Organizacijski odbor Festivala, a tu je i nagrada bivših štićenika Zajednice *Hosana*. Svojedobno je postojala i nagrada publike, ali smo je ukinuli jer Dvorana sportova bude puna što nam komplicira prikupljanje glasova. Ali budući da je važan glas i publike, razmišljamo o tome kako da pojednostavimo takav način glasovanja i ponovno je uključimo«, kaže Marton.

Pjesme sve kvalitetnije

Dario Marton je u Organizacijski odbor *HosanaFesta* uključen od prije tri godine, ali kao novinar Radio Marije u Subotici ovaj

dogadaj prati od samog početka održavanja, te je svakako mjerodavan govoriti o njegovom razvoju.

»Svake godine nakon Festivala razgovaram s izvođačima, s članovima žirija, kako bih čuo njihovo mišljenje. Njihov, a i moj dojam i zaključak jeste da su pjesme sve kvalitetnije, njihovi autori prate trend glazbe koju slušaju mladi i temeljem toga prave duhovnu glazbu. Drago mi je što je Festival iz godine u godinu sve bolji, i kada je scena u pitanju, kao i rad Organizacijskog odbora. Osim *HosanaFesta*, za radio pratim i ostale festivale, poput *Uskrs festa* u Zagrebu, *Papa festa* u Solinu i dr. Rekao bih da je *HosanaFest* ostao s gotovo istim konceptom od samog početka. Uvijek se nešto dodaje, a ništa se ne isključuje. Ima svoj pečat i osobnu kartu. S druge strane, kod drugih sličnih festivala je slučaj da se uvijek nešto mijenja, a nema nekog napretka, kojeg *HosanaFest* ima.«

Važnost pjesme i Festivala

Veliku većinu sudionika Festivala čine mladi ljudi, što je veoma pozitivno i što treba posebno istaknuti budući da je sve manje mladih uključeno u život Crkve, a ovo se ipak može nazvati kršćanskom manifestacijom. Na pitanje je li pjesma ta koja okuplja i zbližava omladinu, Dario Marton odgovara:

»Mogu reći da sam se i ja približio Crkvi kada sam čuo takvu glazbu. Mladi kada čuju da postoji i ovakav vid aktivnosti u crkvi i ovakva glazba, žele se uključiti u *HosanaFest* i sudjelovati u njemu na bilo koji način kako bi čuli tu pjesmu. Kako sam s mladima u župi Marija Majka Crkve, ne prođe nijedan susret a da ne spomenemo *HosanaFest* ili zapjevamo koju pjesmu s ovog festivala. Smatram da se mladi preko tih pjesama uključuju u aktivnosti Crkve. Predsjednik Organizacijskog odbora *HosanaFesta* vlč. dr. **Marinko Stantić** često nam prilikom susreta kaže kako je sudjelovao na sastancima drugih festivala, ali se u ovom našem Organizacijskom odboru posebno ističe to zajedništvo; uvijek se smijemo, uvijek je radosno na sastancima i kaže da dokle god bude tako, *HosanaFest* će živjeti i ne treba odustajati od njega, jer to je jedini festival ovakve glazbe u Subotici. I Subotičani i ostali koji žive na području Subotičke biskupije i Vojvodine trebaju biti zahvalni što imaju ovakav festival.«

I. Petrekanić Sič

Izvođači i skladbe

1. **Marko Milas** (Osijek, RH) – *Moja snaga*
2. Skupina *Novo Nebo* (Zenica, BiH) – *Bože, kralju moj*
3. **Emilija Kovačev** (Bač, Vojvodina) – *Idem k Tebi, Gospode*
4. Skupina *Speranza* (Prozor-Rama, BiH) – *Isuse, daj nam milosti*
5. **Dario Bezik** (Osijek, RH) – *Govori Gospodine*
6. **Klaudia Lukić** (Sonta, Vojvodina) – *Za nas*
7. **Sanja Peić** (Subotica, Vojvodina) – *Ti si moja snaga*
8. Skupina *Noa* (Subotica, Vojvodina) – *Otvori nam oči*
9. Skupina *Frama* (Posušje, BiH) – *Dođi i slijedi me*
10. **Marija Perković** (Njemačka) – *Morem Tvoje ljubavi*
11. **Nikoleta Malenić** (Sombor, Vojvodina) – *On je radost*
12. **Josipa Stantić** (Đurđin, Vojvodina) – *Ti i ja*
13. Skupina *Faust* (Subotica, Vojvodina) – *Daj mi svjetlosti*
14. **Kristina Crnković** (Tavankut, Vojvodina) – *S Tobom*
15. **Mihajlo Parčetić** (Sombor, Vojvodina) – *Upoznaj pravu istinu.*

Obljetnica crkve Imena Blažene Djevice Marije u Bačkom Brestovcu

Povijest jednog sela i jedne crkve

Crkvom Imena Blažene Djevice Marije u Bačkom Brestovcu upravljaju karmelićani iz Sombora. Crkva je karmelićanima na upravu predana prije 12 godina sporazumom između Subotičke biskupije i Hrvatske karmelske provincije Svetog Josipa

Mala, pasivna župa

Bački Brestovac bilo je, do Drugog svjetskog rata, selo naseljeno podunavskim Nijemcima i oni su izgradili katoličku crkvu u tom selu. Bilo je to 1787. godine, a prva crkva koju su izgradili bila je građevina od naboja sa slamnatim krovom. Vrijedni, poduzimljivi i odani vjeri, doseljenici iz njemačkih krajeva gradnju crkve od opeke počeli su dva desetljeća kasnije. Točnije, 1818. godine kada je počela gradnja crkve koja je ove godine obilježila dva stoljeća.

»Bočni brodovi dodani su 1896. i 1897. godine, a darovatelji su bili Nijemci iz Bačkog Brestovca. Oni su donirali 80.000 opeke, radnu snagu i konjske zaprege za rad. Crkva je temeljito renovirana 1926. godine. Tada je krovni pokrivač zamijenjen i umjesto šindre stavljen je bakarni lim. Sljedeće renoviranje crkve uslijedilo je već poslije deset godina i to u povodu 150. obljetnice naseljavanja Nijemaca u Bački Brestovac«, kaže predsjednik Humanitarne udruge Nijemaca **Gerhard Anton Beck** iz Sombora.

No, godine koje su dolazile donijele su neočekivani obrt u životu vjernika ovog bačkog sela, a nepuno desetljeće od obilježavanja 150. obljetnice od naseljavanja, brestovački Nijemci postali su logoraši radnih logora. Oni koji su preživjeli zauvijek su napustili Bački Brestovac. Nestalo je tako iz Brestovca i katoličkih vjernika, pa je crkva desetljećima bila zapuštena i devastirana. Sve do 80-ih godina prošlog stoljeća, kada je uz potporu nekađasnih Brestovčana prvo urađeno njeno čišćenje.

Katolička crkva u Bačkom Brestovcu podignuta je prije 200 godina, ali je splet povijesnih okolnosti doveo do toga da je u ovoj župi danas tek desetak vjernika. Mise se održavaju jednom mjesečno, a župnik crkve je otac karmelićanin **Zlatko Žuvela**. Dva stoljeća od izgradnje crkve, u nekada njemačkom mjestu, obilježila je Humanitarna udruga Nijemaca **Gerhard** iz Sombora, na sam dan Imena Marijinog, 12. rujna. Proslavi su nazočili još malobrojni preživjeli Nijemci rodom iz ovog bačkog mjesta, te vjernici iz Sombora, Bogojeva, Odžaka, Bačke Topole. Misu na njemačkom jeziku služio je župnik **Karolj Orčić** iz Adorjana, uz župnika iz Doroslova **Árpáda Verébelyia**, župnika crkve Zlatka Žuvelu i priora karmelskog samostana u Remetama **Stjepana Vidaka**.

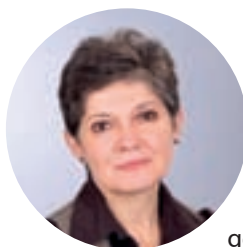
Povijest

Matične knjige u Bačkom Brestovcu vode se od 1787. godine. Jezik bogoslužjenja bio je njemački i hrvatski.

Početkom XX. stoljeća Bački Brestovac imao je 5.400 stanovnika, a većina su bili Nijemci.

Tjedan u Somboru

Odjeci jednog festivala

Palić, Savino Selo, Novi Sad, Sopot, Niš, Smederevo, Vrnjačka banja, popis je (vjerovatno nepotpun) mjesta u Srbiji gdje se organiziraju filmski festivali. Ovom popisu ove godine, ili od ove godine, (ovisno o tome hoće li ovo biti i prvi i posljednji,

ili će istrajati) pridružio se i Sombor sa svojim festivalom *Porodica naroda*, Festival dunavsko-panonske regije. Zamišljen je kao šestodnevna filmska svetkovina tijekom koje je u četiri selekcije prikazano petnaest filmova, snimljenih u Mađarskoj, Austriji, Srbiji, Hrvatskoj, Francuskoj, Bosni i Hercegovini, Crnog Gori... A da bi se sve to dogodilo trebalo je zauzeti ruku u gradski proračun. I to, bogami, poprilično duboko. Točno 18 milijuna dinara koliko je po proračunu za 2018. godinu planirano za filmski festival. Nema pogreške, u slovima i brojkama stoji – filmski festival 18 milijuna dinara. Usporedbe radi to je tek nešto manje nego što se godišnje izdvoji za prehranu najsitimašnjih Somboraca. A može, usporedbe radi i ovako – to je skoro dvostruko više novca nego što će zajedno dobiti (ili su već dobili) Kazališni maraton, Somborske muzičke svečanosti, Dječji festival *Šareni svijet*, Festival multikulturalnosti i *Art okupacija*. Ili ovako – to je ravno sumi koja se godišnje izdvaja za funkcioniranje Povijesnog arhiva i osam milijuna više nego što se godišnje iz proračuna grada izdvoji za Galeriju *Milan Konjović*.

Je li ovaj festival opravdao očekivanja (i novce koji su u njega uloženi)? Kao promatrač i ne pretjerani poznavatelj filma, rekla bih – ne. Značajnijih filmskih imena, ukoliko izuzmemo članove žirija i laureata za najbolju mušku ulogu, u Somboru nije bilo. Nije se nešto pretjerano ni somborska publika gurala da pogleda filmska ostvarenja na ovom festivalu, a izostala je i najavljena premijera filma koji se u režiji **Lordana Zafranovića** trebao snimati u Somboru. I na koncu pitanje: koliko to Srbiji treba filmskih festivala? I što je bila svrha i cilj ovog somborskog? Iskreno: ne znam. Ali, netko bi svima nama trebao odgovoriti na ta pitanja.

Z. V.

»Zahvaljujući pozivu za donacije župnika **Marina Paulia i Franza Wesingera**, koji je bio upućen nekadašnjim stanovnicima Brestovca, 1988. godine prvi put poslije rata mogli smo obnoviti našu crkvu. Ali, tijekom posjeta 2004. i 2006. godine vidjelo se da je crkva ponovno u lošem stanju, te su ponovljeni pozivi za donacije i zahvaljujući tim donacijama crkva je ponovno obnovljena«, kaže Beck.

»Župa u Bačkom Brestovcu pasivna je župa i u njoj je tek desetak vjernika. Mise održavamo jednom mjesečno. Za ovih 12 godina, koliko skrbimo o ovoj crkvi, imali smo tek nekoliko krštenja i jedno vjenčanje. Usprkos tome, trudimo se održati ovu župu, a pomažu nam u tome i naši vjernici iz Sombora. Naša briga je i održavanje crkve, prostora oko nje i crkvene kuće. Još uvijek očekujemo povrat crkvene imovine koja je oduzeta tijekom nacionalizacije, ali nažalost nije to ni malo lako, jer za tu imovinu vodimo sudske sporove«, kaže vlč. Žuvela.

Skrb za svetinju

Obilježavanju 200. obljetnice nazočio je i **Franz Wesinger**, kome ni 91 godina nisu bili prepreka da iz Münchena dođe u svoj rodni Brestovac.

»Moj djed **Martin Horn** bio je glavni arhitekt tijekom obnove 1926. godine, a ja sam 1936., kada se obilježavalo stoljeće i pol dolaska Nijemaca u Brestovac, kao osmogodišnji dječak i sam bio dio svečane povorke. Iz Brestovca sam, kao i ostali stanovnici, otišao poslije Drugog svjetskog rata. Bilo mi je 16 godina i moje rodno mjesto zauvijek je ostalo u mom srcu, i to je razlog što ponovno dolazim ovdje i što sam 80-ih pokrenuo akciju za obnovu naše crkve. Kao i djed, i ja sam postao arhitekt i gradio sam crkve u Europi, Sibiru, Africi«, kazao je Wesinger na srpskom jeziku, kog usprkos godinama provedenim u Njemačkoj, nije zaboravio.

O brestovačkoj crkvi desetljećima su, koliko su mogli, brinuli malobrojni preostali Nijemci u tom selu. Godinama je o crkvi brinula **Kata Pečner**, a poslije njene smrti brigu je preuzeo **Stefan Stampfer**, sada jedini preostali Nijemac u Bačkom Brestovcu. Proveo je nekoliko godina u logorima, ali se poslije oslobođanja iz logora vratio u svoj Brestovac i tu ostao.

»Nisam razmišljao da odem, čak nikada nisam ni bio u Njemačkoj. Oženio sam se ovdje Ličankom, jer drugih djevojaka nije ni bilo. Naučila je i ona njemački, djeca su mi se vjenčala u ovoj crkvi, unuci krstili u njoj«, kaže osamdesetšestogodišnji Stefan.

Z. Vasiljević

Hermína Uram, umirovljenica iz Šida

OPTIMIZAM kao pokretačka snaga

Moji roditelji su imali vinograd u Gibarcu, a Gibarčani su se uglavnom bavili vinogradarstvom. U svakoj kući bilo je svega. Tako je i kod mene danas, kaže Hermína

Hermína Uram iz Šida je u 40. godini života ostala udovica s dvoje djece. Život je natjerao da se bori sama kako bi ih othranila. Vremenom kćeri su odrasle, udale se i Hermína je danas sretna baka petero unučadi. Nakon odlaska kćeri, ostala je živjeti sama u svom kućanstvu, raditi i stvarati. Ono što me je potaklo da u našem tjedniku predstavim Hermínu jest njena svestranost i uspješnost u gotovo svakom poslu. Za sebe kaže da je samoća nije slomila, jer nije imala mnogo

»Onoliko kolika mi je površina vinograda, toliki mi je i vrt u kojem svake godine sijem grašak, bob, luk, krumpir i ostalo povrće. Osim vinograda, posjedujem i stabla lješnjaka, šljiva, a tu su i smokve, jabuke, kruške. Kada počne proljeće, ja se dobro organiziram. Svaki dan dobro isplaniram, kako bih mogla sve uraditi, a pomažem i susjedima. Volim raditi u vinogradu i općenito volim provoditi vrijeme u prirodi. Moji roditelji su imali vinograd u Gibarcu, a Gibarčani su se uglavnom bavili vinogradarstvom. Bilo je sramota ne iskoristiti blagodeti koje posjeduješ i svi su vrijedno radili. U svakoj kući bilo je svega. Tako je i kod mene danas. Sve što proizvedem, ne prodajem nego je sve to za moje i potrebe moje djece«, kaže Hermína.

Voće iz voćnjaka i vinograda iskoristi za pripremu kompota i pekmeza od kajsija, bresaka, šipka, smokava, drenjina, mušmula, a tu su i razni likeri. Od lavande, koju također gaji, zajedno s kćeri napravi vijence, a bundeve s ponosom drži kao ukras u svom dvorištu.

Lijepe uspomene

Protteklog tjedna ispekla je Hermína nekoliko kazana rakije, sama. Kaže da joj nije teško i da je za sve što danas zna raditi prije svega zaslužan njen otac, koji je sve u kućanstvu radio s osmijehom i uz pjesmu. A i berbe su, kaže, nekada bile drugačije. Za mlade to je bio poseban doživljaj. U vinograd se išlo s korpama i s velikom radošću. Neke od običaja prakticira i danas u vrijeme berbe, zajedno sa svojom dje-

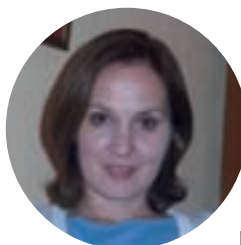
com i unucima. Za rodno selo vezuju je samo lijepe uspomene. Tamo je, kako kaže, stekla radne navike, uz svoj narod i prijatelje, koji, na žalost, više ne žive tamo.

»U Gibarcu sam živjela do svoje 17. godine, kada sam se udala. Ne mogu opisati moje sjećanje na Gibarac. Od kada više nema tih ljudi u selu, moja ljubav je još jača prema njemu i prema svemu onome što smo mi tamo njegovali. Te lijepe uspomene su

vremena razmišljati o tome. Prije se može reći da je samoća kod nje samo još više potakla kreativnost u gotovo svemu što radi. Odrasla je u Gibarcu, selu nadomak Šida. Odrastajući u njemu, zavljela je vinogradarstvo, vremenom je naučila i niz drugih stvari poput pečenja rakije, vinograd (s oko 500 trsova) sama obrađuje, šprica, orezuje, a nije joj strano ni kalemljenje voća. No, nije to sve.

Tjedan u Srijemu

Humanost
na djelu

Pečenje rakije

ostale u srcu, a kroz moj doprinos u Društvu želim ih makar malo oživjeti«, kaže ona.

Ručni rad

A kad dođu hladniji dani i kad više nema posla u polju, Hermina se posvećuje ručnim radovima i svome Hrvatskom kulturno-umjetničkom društvu, gdje obnaša dužnost predsjednice sekcije *Šokice* i, zajedno s ostalim ženama, pomaže rad udruge. Velika ljubav prema svemu što je lijepo, kako kaže, održava je u životu.

Vijenci od lavande

»Uvijek se nađe vremena i za razonodu i druženje, bez obzira na opseg posla. Sa susjedama pijem kavu i družim se, a u našoj udruzi sam aktivna i uvijek radosna kad idem tamo i kad negdje putujemo. Sretna sam kad vidim našu djecu u narodnim nošnjama, izrađenim po uzoru na gibaračku nošnju«, kaže Hermina.

I sve što nam je ispričala, to nam je i pokazala i dokazala. Osmjeh na njenom licu rekao je sve i potvrdio da samoća može biti itekako inspirativna, samo kad se ima volje.

S. Darabašić

Oči javnosti protekloga tjedna pomno su pratile slučaj malog **Dušana Todorovića**, za čije liječenje je cijela Srbija prikupljala pomoć kako bi otišao u Španjolsku. Novac je prikupljen i mali Dušan je otputovao u

Barcelonu. I ovog puta ljudi su pokaza-

li svoju humanost, s obzirom na to da je veća suma novca prikupljena za relativno kratko vrijeme, a ovaj primjer ponukao je mnoge da organiziraju slične akcije. A takvih primjera je bilo nekoliko i u Srijemu. U Srijemskoj Mitrovici je u petak, 14. rujna, upriličen humanitarni koncert za četrnaestogodišnjeg **Luku Žilića** iz Martinaca koji boluje od cerebralne paralize, epilepsije, distonije. Od prikupljenih sredstava ovom dječaku će biti kupljen motomed, kućni bicikl na struju, na kom bi mogao samostalno vježbati okrećući pedale, čime bi se spriječili pojava i razvoj grčeva, koje ne može kontrolirati. Šidani su se također prošlog tjedna ujedini i zajednički organizirali humanitarni turnir u malom nogometu kako bi pomogli u liječenju svoga sugrađanina **Gorana Stefanovića** – oboljelog od karcinoma – koji treba otputovati na operaciju u Grčku. Osim Šidana, humanitarnom turniru su se odazvali i Mitrovčani i ministar poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva **Branislav Nedimović**, koji su kroz sport iskazali svoju humanost na najbolji način. Iznosi koji su potrebni za samo ova dva oboljela građanina Srijema su basnoslovno veliki, i koje unatoč svojoj humanosti ujedinjene građani nisu u stanju prikupiti. Ali i to malo za njih znači mnogo i budi nadu da kod ljudi postoji osjećaj da se pomogne drugome, bez obzira na male prihode i tešku ekonomsku situaciju. I unatoč tome što Srbija iz godine u godinu povećava proračun za liječenje oboljelih od rijetkih bolesti, mnogi pacijenti nemaju odgovarajući lijek. Točni podaci o broju oboljelih od rijetkih bolesti ne postoje. U ovoj godini izdvojeno je više sredstava za njihovo liječenje u odnosu na prethodnu godinu, a od 2012. godine taj iznos porastao je čak 12 puta. Broj oboljelih, na žalost raste, a liječenje je za mnoge od njih za sada, i pored znatnog povećanja, samo san.

S. D.

Bili jednom neki salaši

Nadam se da mi Lemešani neće zamjeriti na nadnaslovu teksta, jer ovdje bi više pristajao nadnaslov: »Ovi naši, lemeški salaši«. A priča o tim lemeškim salašima zapravo je priča o onome što su oni postojali nekada kada ih je u ataru između Lemeša i Aleksa Šantića bilo stotinjak. Danas na te salaše podsjećaju samo bagremovi šumarci, raštrkani u ataru, i tek po koja ruševina. A za 10 ili 20 godina, kada nestanu i ti posljedni tragovi, ostat će samo priča – bili jednom salaši i poneko nostalgично sjećanje onih koji su dio svojih godina proveli živeći i radeći na njima.

Nepravda koja boli generacije

Dio sjećanja na salaše s nama je podjelila obitelj Ivanković. Lemešani i salašari odavnina. Stječu i rade generacijama, bez obzira bili na salašu ili u selu.

»Što da vam kažem o životu na salašu? Bilo je opuštenije, veselije, društvenije; bilo je igranki, prela, balova. Organizirala su se okupljanja po salašima. A znao se i red, a to znači da su se poštovali i slušali stariji«, priča teta **Mariška Ivanković**, rođena na Ivanković salašima, pa i udana tamo.

Vidaković, Vujević, Ivanković, Knezi, Mandić, Kaić... dio je popisa obitelji Hrvata Bunjevaca koji su živjeli na Ivanković salašima. Bilo je tu i mađarskih obitelji, ali za razliku od Lemeša, gdje su Mađari bili u većini, salaši su bili bunjevački

A što bi se drugo radilo na salašu nego li obrađivala zemlja i držala stoka? Radili su to i salašari na Ivanković salašima. Krave i svinje su se napasali, jer nije bilo dovoljno zemlje da bi se na njoj proizvodila i hrana za stoku. A mlijeko koje su salašari proizvodili nije se predavalo mljekari već su vrijedne salašarke sirile sir i prodavale ga na tržnici ili pekarima. I tu dolazimo do onoga što je bolna, potiskivana priča ovih salašara: nacionalizacija i oduzimanje zemlje od onih koji su zemlju stjecali generacijama, odvajajući svaki dinar da bi uvećali svoje posjede.

»Mom svekru zemlja je prvo oduzeta 1946., pa onda i 1953. godine. Zemlja koja je oduzeta 1953. bila je posijana. Vraćena

mu je 1995. i dočekaao je da skine prvi rod i onda umro«, kaže teta Mariška.

I ne samo da su salašari doživjeli oduzimanje djedovine, već ih nisu mimoišle ni godine kada se od vrijednih ljudi otimalo sve što bi narodna vlast procijenila da je višak i da treba predati narodnim vlastima. Da bi nešto ostalo za prehranu obitelji, moralo se dobro čuvati, skrivati, a valjalo se i čuvati od svakoga, jer je sustav počivao na mreži doušnika. Moralo se dati i onoliko koliko nije rodilo. O tim teškim godinama nije se puno govorilo, naročito ne pred djecom. Tako se ni u obitelji Ivanković nije puno govorilo o zatvoru na koji je zbog neispunjene obveze bio osuđen teta Mariškin svekar. Nije se govorilo, ali je ta nepravda boljela salašare, naviknute na težak i prije svega pošten rad i život.

Propali salaši, propada i selo

Života na salašu prisjeća se i Mariškin sin **Šima**, a bio je to kraj 60-ih godina.

»Od ceste prema Subotici do pruge sve su bili salaši. Sjećam se ja i željezničke postaje i vlaka kojim smo putovali. Da, u Ivanković salašima postojala je željeznička postaja s tri kolosjeka. Nije se preko te stanice odvijao samo promet putnika već se tu utovarala i roba. Bio je to kraj vrijednih ljudi i mogu slobodno reći da su u gospodarskom smislu jači bili salašari u Ivankoviću nego oni u Lemešu. U Lemeš su salašari dolazili da bi išli u crkvu, a na salašima se živjelo da bi se radilo. A da su u onom režimu bili omiljeni, i nisu, jer općenito Lemeš i okolni salaši doživljavali su se kao kulačko mjesto, tako da ni-

»U jednom momentu salaši su ostali i bez vode, i uz struju koje nije bilo, to je bio također razlog za napuštanje salaša. Danas u onim preostalim bunarima ima vode. Bunar je, osim hrpe žute zemlje i bagremovog šumarka jedino što je ostalo od našeg salaša. Ostavit ću to kako je, dok traje, nek traje. Nije to samo zbog no-

Kolodvor

Željeznički kolodvor u Ivanković salašima otvoren je poslije puštanja pruge Segedin – Subotica – Sombor 1869. godine. Kolodvor je ime dobio po **Zoltanu Ivankoviću**, službeniku gradskih vlasti u Somboru, koji je za to ime i platio. Zatvoren je 1977. godine, a danas od nekadašnjeg kolodvora nije ostalo ni traga.

stalgiije, već više iz praktičnih razloga, jer da bi se zemlja očistila od opeke i drugih ostataka trebaju godine. Prebolio sam to. Mada, kada smo rušili salaše nije mi bilo svedjedno, ali da nisu početkom 90-ih krenule te pljačke praznih salaša ne bi ga nikada srušio«, priča Šima.

Velika obitelj

Rođena salašarka je i **Marija Bagi**, rođena **Vidaković**, i pamti život u velikoj obitelji u kojoj su osim njenog djeda i bake živjeli i njegov brat sa ženom, a žene su bile rođene sestre.

»Podjela je bila takva da je sve poslove vezane za salaš vodio moj dida, a o novcu je brinula žena njegovog brata i ona je određivala što će se kupovati. Zanimljivo, moj dida je imao dva sina, a njegov brat dvije kćeri. I kada se sakupio novac i odlučivalo kome će se u selu kupiti kuća, presudila je moja baba strina, ili baba teta, kako hoćete, koja je rekla mom didi: ti imaš dva sina i ti trebaš ostati na salašu. Bilo je to vrijeme pred Drugi svjetski rat i bile su to godine kada između Mađara i Hrvata Bunjevaca baš i nije bilo neke velike sloge i kada se na međusobne brakove nije gledalo s odobravanjem. Ali moj stric se zagledao u crkvi u djevojku iz obitelji **Kanyó**. Naravno da joj nisu dozvolili da se uda za mog strica. Živjeli su i oni na salašu i ona je tri puta pokušavala bježati sa svog salaša k nama. I na koncu je uspjela, ali njeni roditelji nisu prihvaćali taj brak i to je trajalo sve do rođenja djeteta«, kaže Marija.

Njena obitelj na salašu je ostala do 1972. godine. Nevrijeme je tada oštetilo salaš toliko da su Vidakovići odlučili da ga ne vrijedi popravljati već je bolje preseliti se u selo. To je uradila i većina drugih obitelji i danas onih pravih salaša raštrkanih u ataru između Lemeša i Aleksa Šantića više nema. Ostalo je još nekoliko živućih salaša, ali su oni više, zbog blizine, dio sela.

Z. Vasiljević

kada ni u razmatranju nije bila mogućnost dovođenja struje u salaše. I upravo to što je salaše zaobišla elektrifikacija razlog je što su salašari polako napuštali svoje salaše i prelazili uglavnom u Lemeš. Mene je, eto, tako zasedilo da gledam propast salaša, pa onda i propast sela, pa i države«, priča Šima.

Salaša njegovog dide više nema. Kaže, sve je krenulo 90-ih kada su počele pljačke po salašima, a iz napuštenih i s napuštenih salaša odnosilo se sve što je moglo.

Novi svezak *Klasja naših ravni*

SUBOTICA – Izišao je novi svezak časopisa za književnost, umjetnost i znanost *Klasja naših ravni*, broj 9-10 za 2018. godinu. Novi svezak donosi književne tekstove (poeziju, prozu...) **Jasne Melvinger, Josipa Cvenića, Matije Molcera, Boška Krstića, Antuna Kovača, Ruže Silađev, Mirka Kopunovića i Zvonka Sarića**. Možete pročitati i nekoliko književnih prikaza iz pera **Igora Žica** te tekstove koji se bave poviješću, a koje potpisuju **Stevan Mačković i Katarina Korponaić**. Cijena sveska je 150 dinara, a časopis izlazi u nakladi Matice hrvatske iz Subotice.

D. B. P.

Somborski pjesnici u *Rešetarima*

REŠETARI – **Kata i Antun Kovač**, članovi literarne sekcije HKUD-a **Vladimir Nazor** iz Sombora, sudjelovali su na XXI. *Rešetarskom susretu pjesnika* u Rešetarima. Ovaj pjesnički susret okuplja Hrvate iz cijelog svijeta, a organiziraju ga mjesno KLD *Rešetari* i Hrvatska matica iseljenika. Glavni pokrovitelj manifestacije je i ove godine bila predsjednica Hrvatske **Kolinda Grabar-Kitarović**.

Z. V.

Croart na koloniji *Panon u Belišću*

BELIŠĆE – Međunarodna likovna kolonija *Panon Belišće* okupila je protekloga vikenda tridesetak slikara iz Hrvatske, Srbije, Mađarske, Crne Gore i Makedonije koji su stvarali u raznim slikarskim tehnikama, a inspirirani motivima Panonije i Belišća. Na koloniji su sudjelovali i članovi HLU *Croart* iz Subotice – **Sándor Kerekes i Miodrag Mišo Boroš**. Riječ je o višegodišnjoj suradnji *Croarta* s udrugom *Bel-Art* iz Belišća koja je u suradnji s Turističkom zajednicom grada Belišća, koloniju i organizirala.

D. B. P.

Nagrada festivala hrvatskom filmu

SOMBOR – *Grand Prix – Zlatni celtis* za najbolji film Filmskog festivala *Porodica naroda* koji je održan u Somboru osvojio je film iz Hrvatske *Comic sans* u režiji **Nevija Marasovića**. Ovaj film priča je o

Alanu, Zagrepčaninu viških korijena, koji gradi karijeru grafičkog dizajnera, ali se baš ne može pohvaliti odnosima sa svojim ocem, slikarom i hedonistom Brunom. Iznenadno putovanje na Vis pri-

siljava Alana i Brunu da kroz niz humorističkih i dramatičnih situacija preispitaju svoje odnose, a prije svega natjerat će Alana da preispita vlastite prioritete. Hrvatski film pobijedio je u konkurenciji sedam filmova iz Srbije, Mađarske, Njemačke, BiH i Rumunjske.

Z. V.

Bunjevačka snaša na *Etno frizurama svijeta*

VINKOVCI – »Frizerka« **Marina Stantić** predstavljala je tavan-kutski HKPD **Matija Gubec** na manifestaciji *Etno frizure svijeta* koja se održava u sklopu državne smotre folkloru *Vinkovačke jeseni*. Ona je na manekenki **Veroniki Vojnić Mijatov** demonstrirala udešavanje frizure mladenke (*snaše*) koje su bunjevačke Hrvatice nosile s kraja XIX. i početaka XX. stoljeća. Vijenac koji je upotrijebljen za prikaz oglašava vlasništvo je **Blanke Žakula** iz

Kulturnog centra *Gatalnika* iz Vinkovaca, koji je ujedno i organizator ove manifestacije. Ove godine su na *Etno frizurama svijeta* sudjelovali »frizeri« iz Hrvatske, Mađarske, Azerbajdžana, Slovenije, Albanije, Rusije, BiH i Srbije.

I. D.

Lemeški kulen u znaku poduzetništva

LEMEŠ – Manifestacija *Lemeški kulen*, dvanaesta po redu, održava se danas i sutra (21. i 22. rujna) u Lemešu. Manifestacija počinje danas u 16 sati programom *Mali poljoprivrednik – mali poduzetnik* u okviru kojega će mladi mještani organizirati pripremu i prodaju jednostavne domaće hrane. Subotnji program počinje u 10 sati i trajat će do ponoći. Posjetitelji će tijekom subote moći probati tradicionalne suhomesnate proizvode iz zemlje i inozemstva, a bit će organizirano i natjecanje za najbolji lemeški kulen. Gastronomski ugođaj tijekom dana pratit će kulturno-zabavni program, a navečer od 20.30 sati koncert će održati bard starogradske glazbe **Zvonko Bogdan**.

D. B. P.

Mikini dani u Bregu

BEREG – U Bregu će sutra (subota, 22. rujna) biti održana manifestacija *Mikini dani*. Prije samog programa bit će održana sveta misa u 17 sati, a smotra tamburaša *Mikini dani* počinje u 19 sati u Domu kulture u Bregu. Organizator je bereško HKPD **Silvije Strahimir Kranjčević**.

Z. V.

Collegium musicum catholicum na Mokranjčevim danima u Negotinu

Lijep prijem publike

Komorni zbor *Collegium musicum catholicum* iz Subotice nastupio je na ovogodišnjim *Mokranjčevim danima* u Negotinu, koji su održani od 15. do 21. rujna. Najznačajnija manifestacija zvorske glazbe u Srbiji, *Mokranjčevi dani* održavaju se u čast velikog srpskog skladatelja **Stevana Stojanovića Mokranjca** koji je rođen upravo u Negotinu. *Mokranjčevi dani* održani su 53. puta, a *Collegijevci* su nastupili u revijalnom dijelu programa, održavši u nedjelju cjelovečernji koncert u negotinskoj Crkvi Svete Trojice.

Djelujući u okviru Katoličkog društva *Ivan Antunović* iz Subotice, *Collegium* promovira glazbenu baštinu Katoličke Crkve, s posebnim naglaskom na hrvatske skladatelje. Tako su repertoar za Negotin činila djela katoličke sakralne glazbe iz različitih stilskih epoha. Od gregorijanike, preko skladbi **Byrda**, **Mozarta** i **Saint-Saëna**, do djela hrvatskih skladatelja – **Jelića**, **Vidakovića**, **Igreca**, **Fosića** i **Antonića**. Zanimljivost je da se na repertoaru našla i jedna skladba mladog **Bele Anišića**, člana *Collegiuma* i studenta horne na novosadskoj Akademiji umjetnosti. Također, sukladno manifestaciji na kojoj su nastupali, Subotičani su izveli i jednu Mokranjčevu skladbu – akatist Bogorodici *Radujsja nevjesto*.

Zborom je ravnao **Miroslav Stantić**.

»Zadovoljni smo nastupom, bila nam je čast nastupiti na ovako uglednoj manifestaciji koja njeguje zvorsku glazbu. Imali

smo odličnu posjećenost i lijepe reakcije publike, ali i kritike u razgovorima nakon koncerta«, kaže Stantić.

U natjecateljskom programu *Mokranjčevih dana* nastupili su zborovi iz Srbije, Bugarske, Slovenije i Albanije. Nastup *Collegium musicum catholicum* financijski je pomogao i Grad Subotica.

Kao svojevrsnu pripremu za *Mokranjčeve dane*, *Collegium* je nekoliko dana ranije održao koncert s istim repertoarom u subotičkoj katedrali sv. Terezije Avilske.

D. B. P.

Gala koncert Subotičkog tamburaškog orkestra u Subotici

Plod suradnje

Talijanski kulturni centar *Piazza Italia* iz Subotice i Subotički tamburaški orkestar priredili su u ponedjeljak, 17. rujna Gala koncert koji je održan u Velikoj vijećnici Gradske kuće u Subotici.

Subotička publika imala je priliku čuti program koji će već sljedećeg tjedna biti izveden na turneji u Italiji. Naime, u nedjelju, 23. rujna članovi STO-a putuju u Firencu gdje će 24., 25. i 26. rujna imati koncerte, a 28. rujna nastupit će i u gradu Busto Arsizio. Između ostalog, orkestar će nastupiti i na otvorenju izložbe svjetski poznate umjetnice **Marine Abramović**.

Pored raznovrsnog tamburaškog repertoara, te klasičnih i suvremenih kompozicija, na Gala koncertu su nastupile i vokalne solistice **Dušica Vucelja** (sopranistica), **Ružica Inić** (sopranistica) i **Marija Kovač**. Cjelovečernjim koncertom za koji se tražila karta više, dirigirala je **Sonja Berta**.

Talijanski kulturni centar *Piazza Italia* i Subotički tamburaški orkestar surađuju već duže vrijeme, a ova turneja je plod te su-

radnje, koja će subotičkim tamburašima otvoriti nove mogućnosti. Tijekom boravka u Italiji, po riječima umjetničkog voditelja **Stipana Jaramazovića**, orkestar će nastupiti i gostovati na Glazbenoj akademiji u Firenci, a ujedno se ovom prilikom planira i uspostaviti suradnja s mandolinskim orkestrom iz grada Busto Arsizio.

Ž. V.

Deset naslova u užem izboru za nagradu **Emerik Pavić**

Povjerenstvo Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata za izbor najbolje knjige godine, koja će dobiti nagradu **Emerik Pavić**, održalo je 17. rujna svoju drugu sjednicu. Povjerenstvo, u sastavu **Ljubica Vuković-Dulić** kao predsjednica te članovi **Željka Zelić** i dr. sc. **Jasminka Dulić**, odlučilo je od 32 naslova u užu izbor za najbolju knjigu Hrvata u Vojvodini objavljenu tijekom 2017. godine uvrstiti njih deset. U užu izbor ušle su sljedeće knjige:

1. **Rudić, Blaženka**, *Povratak iskonu*, 2. izd., Katoličko društvo **Ivan Antunović** i sestre dominikanke, Kongregacija svetih anđela čuvara, Subotica, 2017.
2. **Mađer, Miroslav Slavko**, *Izabrana djela : Izabrane drame i dječja književnost III.*, Društvo hrvatskih književnika – Ogranak slavonsko-baranjsko-srijemski i Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, Osijek-Subotica, 2017.
3. *Zapisane avanture za male i velike : suvremena proza za djecu i mlade Hrvata u Vojvodini*, izabrala i uredila **Katarina Čeliković**, NIU Hrvatska riječ, Subotica, 2017.
4. **Huska, Vesna**, *Dnevnik jedne cure i jednog dečka*, NIU Hrvatska riječ, Subotica, 2017.
5. **Vujkov, Balint**, *Bajke 1*, Hrvatska čitaonica i Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, Subotica, 2017.
6. **Pifat, Petar**, *Vesel'te se, kršćani : božićne popijevke i običaji u Petrovaradinu*, HKPD Jelačić, Petrovaradin, 2017.
7. **Skenderović, Robert**, *Povijest podunavskih Hrvata (Bunjevaca i Šokaca) : od doseljavanja do propasti Austro-Ugarske monarhije*, Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, Subotica ; Hrvatski institut za povijest, Podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje, Slavonski Brod, 2017.
8. **Žigmanov, Tomislav**, *Vivisekcije književnosti : vojvođanske i ine književne teme hrvatske*, Hrvatsko akademsko društvo, Subotica ; Istarski ogranak Društva hrvatskih književnika, Pula, 2017.
9. *Vidakoviću u čast : zbornik radova s Međunarodnog znanstvenog simpozija prigodom 100. obljetnice rođenja i 50. obljetnice smrti Albe Vidakovića održanog od 15-18. svibnja 2014. godine u Subotici*, urednik **Miroslav Stantić**, Katoličko društvo **Ivan Antunović**, Subotica, 2018.
10. *Glazbena škrinjica 1 : glazbena kultura za prvi [drugi, treći, četvrti, peti, šesti, sedmi] razred osnovne škole / Mira Temunović ... [et al.]*. - 1. izd., Zavod za udžbenike Beograd, 2017.

Nagrada **Emerik Pavić** za najbolju knjigu 2017. godine bit će svečano uručena 5. listopada u okviru manifestacije *Dani hrvatske knjige i riječi*. Osim diplome i plakete, nagrada će imati i svoj novčani iznos.

Sedam naslova u užem izboru za nagradu **Iso Velikanović**

Povjerenstvo za izbor najbolje knjige proze **Iso Velikanović** za razdoblje 2015. – 2017., u sastavu **Klara Dulić** (predsjednica), **Mirjana Crnković** i **Katarina Čeliković**, održalo je svoju drugu sjednicu 18. rujna, gdje je u užu izbor za tu nagradu uvrstilo sljedeće knjige:

1. **Adamović, Julijana**, *Glineni anđeli*, Naklada Jurčić, Zagreb, 2016.,
2. **Miković, Milovan**, *Otiči nekamo*, Matica hrvatska, Subotica, 2017.,
3. **Muharem, Dragan**, *Ispovijest crkvenog pauka*, Katoličko društvo za kulturu, povijest i duhovnost **Ivan Antunović**, Subotica, 2015.
4. **Vidak, Ivan**, *Ugljik na suncu*, Sandorf, Zagreb, 2015.
5. **Žigmanov, Tomislav**, *(Ne)Sklad(a)ni divani*, Hrvatsko akademsko društvo, Subotica ; Kuća na mrginju, Čikerija; Osijek : Društvo hrvatskih književnika – Ogranak Slavonsko-baranjsko-srijemski, 2015.

Nagrada **Iso Velikanović** bit će svečano uručena 5. listopada u okviru manifestacije *Dani hrvatske knjige i riječi*. Osim diplome i plakete, nagrada će imati i svoj novčani iznos.

XVII. Dani hrvatske knjige i riječi – dani Balinta Vujkova od 3. do 6. listopada u Subotici

Proširen i obogaćen program

Manifestacija *Dani hrvatske knjige i riječi – dani Balinta Vujkova*, bit će održana od 3. do 6. listopada u Subotici. U pitanju je najveća i najpoznatija književna manifestacija Hrvata u Srbiji, koja se održava XVII. put, a njezin proširen i obogaćen program razlogom je i za neznatnu izmjenu njezina naziva: od ove godine naslov i podnaslov promijenili su mjesta. Sakupljač narodnih pripovjedaka i književnik iz Subotice **Balint Vujkov** (1912. – 1987.) ostaje prepoznatljivo ime ove manifestacije, vezan uz program *Narodna književnost u školi* kojemu se pridodaje naslov *U spomen na Balinta Vujkova Didu*.

Salon, radionica, savjetovanje

Ovogodišnji *Dani* počinju u srijedu, 3. listopada, Književnim salonom (Gradska knjižnica, 19 sati) na temu *Pjevamo pjesnike* gdje će publika imati priliku slušati poeziju kroz kazivanje i glazbu. Na Salonu će sudjelovati gosti iz Đakova i domaći glazbenici.

Četvrtak je, tradicionalno, dan za program *Narodna književnost u školi* (4. listopada u 13 sati u dvorani HKC-a *Bunjevačko kolo*). S igrokazima iz Vujkovljevih knjiga predstaviti će se učenici Osnovne škole *Ivan Milutinović* iz Subotice i djeca iz vrtića *Marija Petković – Biser* iz Subotice. Djeci će biti predstavljena i nova, druga knjiga iz edicije *Izabrana djela Balinta Vujkova – Bajke 2*, koja će također biti i darovana školskim knjižnicama. Istoga će dana biti održan i program za srednjoškolce, pa će u Gimnaziji *Svetozar Marković* (18 sati) **Mirjana Nešić** iz Beograda voditi radionicu na temu *Nove tehnologije u knjižnici, moguće ili ne?* Radionica tematski najavljuje stručno, međunarodno savjetovanje knjižničara na temu *Primjena novih tehnologija i metoda rada u radu s djecom i mladima u knjižnicama* koje će se odvijati u čitaonici Gradske knjižnice u Subotici u petak, 5. listopada. Ova aktualna tema će biti predstavljena i tijekom akreditiranog seminara za odgajatelje, učitelje i nastavnike pod nazivom *Nove tehnologije u radu s djecom i mladima* u subotu, 6. listopada, koji organizacijski pomaže i Hrvatska čitaonica i Hrvatsko nacionalno vijeće.

Tri nagrade

Multimedijalna večer *Dana* bit će održana u petak, 5. listopada, u HKC-u *Bunjevačko kolo* (od 19 sati), a u okviru programa večeri bit će dodijeljene i književne nagrade. Hrvatska čitaonica ove godine nagradu za životno djelo na području književnosti dodjeljuje vlč. **Marku Kljajiću** iz Surčina, dobitniku i nagrade *Tomo Vereš* 2013. godine.

»Sretni smo što nagrada ide u ruke čovjeku koji kontinuirano stvara, piše i bilježi život ne samo poetski već i publicistički«, kaže predsjednica Organizacijskog odbora manifestacije **Katarina Čeliković**.

Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata ove godine dodjeljuje nagradu *Emerik Pavić* za najbolju knjigu u 2017. godini i trijenalnu nagradu *Iso Velikanović* za najbolju knjigu proze za razdoblje 2015. – 2017.

»Večer će svakako biti ispunjena i drugim sadržajima, za koje vjerujemo da će obradovati sve ljubitelje lijepih riječi u različitim umjetničkim oblicima«, navodi Čeliković.

Uz već spomenute *Bajke 2* Balinta Vujkova, organizatori najavljuju izlazak još jedna knjige – Zbornika radova s prošlogodišnjeg znanstveno-stručnog skupa.

»Listopad, kao mjesec knjige nam ovime daruje veoma bogat program«, dodaje Čeliković.

Hrvatska čitaonica organizira *Dane hrvatske knjige i riječi – dane Balinta Vujkova* u suradnji s Gradskom knjižnicom Subotica i Zavodom za kulturu vojvođanskih Hrvata.

D. B. P.

XII. likovna kolonija *Dunav* u organizaciji KPZH-a Šokadija

Inspiracija rijekom i zelenim okolišom

Likovna kolonija *Dunav 2018.*, dvanaesta zaredom, održana je u subotu, 15. rujna, u vikend naselju *Staklara* na obali Dunava. U prekrasnom, kasnoljetnom danu, s blagim povjetarcem punim mirisa Dunava, okruženi pažnjom predusretljivih i radoznalih vikendaša, slikari su bijele plohe platna, pretvarali u preslike svojih viđenja motiva, najvećim dijelom iz okoliša.

U radu ove kolonije, koju organizira KPZH Šokadija iz Sonte, sudjelovali su: **Svetlana Zec** iz Sonte, **Ana Tudor** s Hvara, **Josip Dekan** iz Belog Manastira, **Stjepan Albort** iz Novog Slankamena, **Emma Turkalj** iz Doroslova, članovi Likovne grupe 76 iz Sombora **Cecilija Miler**, **Stipan Kovač – Malanka**, **Milorad Rađenović – Đene** i **Marija Turkalj** i članovi likovnog odjela subotičkog *Bunjevačkog kola* – **Josipa Križanović**, **Rudolf Sedlar**, **Reza Sedlar Barna**, **Imre Kesegi** i **Šandor Turzai**.

Dan je proletio uz slikanje, ali i međusobnu razmjenu iskustava. Nastala djela će dodatno obogatiti *Šokadijin* fundus slika, a

domaćini su drugi, opušteniji dio druženja, uz neizbježni riblji paprikaš, organizirali u *Šokačkoj kući*.

»Na koloniji su nastale vrijedne slike, zahvalni smo njihovim stvarateljima što su i ove godine zamjetno obogatili našu zbirku. Pred nama je sada veliki posao, zbirku moramo urediti, a nadam se i da ćemo uspjeti namaknuti sredstva za njezino katalogiziranje i organiziranje koje izložbe«, kaže predsjednik KPZH Šokadija **Zvonko Tadijan**.

I. A.

87. Grožđebal u Sonti

U slavu novog grožđa

U Sonti je po 87. put održan *Grožđebal*. Ova manifestacija održava se u slavu berbe grožđa, mladog vina i dolaska jeseni. Uz niz pratećih zbivanja, najatraktivniji je, svakako, bio nedjeljni poslijepodnevni defile ulicama sela okićenih zaprega i sudionika manifestacije u narodnim nošnjama i, kako organizatori iz OKUD-a **Ivo Lola Ribar** kažu, tradicionalno vjenčanje kneza i kneginje. Ove godine to laskavo zvanje ponijeli su **Milan Lančuški** iz Stapara i **Jovana Vučković** iz Sonte. Grožđebalska zbivanja započela su u subotnje predvečerje, nastupom dječjih folklornih skupina iz Sonte, Stapara i Prigrevice. U tom dijelu programa sudjelovala je i dječja folklorna skupina KPZH Šokadija, uz pratnju TS Šokadija, s koreografijom *Šokačke pisme i igre iz Sonte*. U nastavku subotnjeg dijela programa predstavili su se članovi dramske skupine CEKOS-a iz Sonte s predstavom *Kosa*, a na koncu, pred svega petnaestak gledatelja, održan je koncert narodnih pjesama solistice RTV-a **Zorane Iđuški**, uz pratnju TO *Kulturica* iz Sombora.

U nedjelju, pored već navedenih poslijepodnevni aktivnosti, sudionici su u mimohodu otišli u crkvu svetoga Lovre, gdje je

sončanski župnik, vlč. **Josip Kujundžić**, blagoslovio veliko zvono, sačinjeno od novoga grožđa. Tijekom dana na platou ispred Doma kulture bili su postavljeni i štandovi s eksponatima iz bogatog fundusa tradicijske zaostavštine sončanskih Šokaca i sa suvremenijim rukotvorinama i proizvodima obnovljenih starih zanata. Na završetku dana održana je i večernja priredba u dvorani Doma kulture. U programu su sudjelovali članovi folklorne sekcije domaćina, te gosti - Bunjevački kulturni centar *Tavankut* i KUD *Mladost* iz Subotice.

I. A.

Nova knjiga u nakladi UG-a *Urbani Šokci* iz Sombora

Križni put Marice Mikrut

U nakladi udruge *Urbani Šokci* iz Sombora tiskana je knjiga **Marice Mikrut** *Šokica slidi Isusa do Kalvarije*.

»Šokica slidi Isusa do Kalvarije nije tipičan molitvenik. To je njen osobni doživljaj, osobni osvrt na Isusovu pasiju i na njegov put pod križem do Kalvarije koji je Marica Mikrut iznijela kroz stihove. Ona je kroz ove stihove iznijela osjećanja koja su je pratila na putu Isusa. Ta svoja osjećanja pretočila je u riječi, riječi u rečenice, odnosno stihove i sve to napisano je šokačkom, sončanskom ikavicom. To znači da ova knjiga ima dvostruku vrijednost. Ilustracije koje prate stihove djelo su **Cecilije Miler**«, kazala je predsjednica UG-a *Urbani Šokci* **Marija Šeremešić**.

»Ovo je moj križni put koji sam napisala po osjećanju. Ovo je moj hod k Isusu. Ovaj križni put prvi puta je čitan u Sonti u crkvi sv. Lovre, tamo gdje sam krštena i vjenčana i Sončani su taj moj osobni doživljaj lijepo primili, tako da mi je drago što je križni put sada i u jednoj knjižici«, kazala je autorica. Marica Mikrut pučka je pjesnikinja koja piše na šokačkoj ikavici, onoj iz njene rodne Sonte. Objavljivala je svoje radove u zbornicima i časopi-

sima, a *Šokica slidi Isusa* njena je prva knjiga.

Promocija knjige upriličena je u crkvi Svetog križa, a promociju su pjesmom upotpunile *Kraljice Bodroga* iz Monoštora.

Z. V.

Blagoslov obnovljenog križa

Na slavu Božju

Sve donedavno na sjevernoj strani Senčanskog puta ležao je oronuli drveni križ, noseći na sebi zub vremena, s jedva vidljivim natpisom INRI i zahrđalim Gospinim kipom. Božija providnost je, kao i uvijek, našla prolaz do ljudskih srca. Obitelj **Ante i Nade Skenderović** je prolazeći tim prašnjavim putom odlučila slavu Božju restaurirati i obnovi taj križ.

Na vojnoj karti iz 1881., kao i na katastarskoj karti iz 1882. godine, ucrtan je isti križ na devetom kilometru Senčanskog puta gdje je ucrtan i salaš **Franje Kuntića**. Na temelju ovih podataka, kao i obiteljske predaje, osnovano se pretpostavlja da je obitelj Kuntić bila među prvim stanovnicima pustare i da su njihovi posjedi bili većinom uz Senčanski put i oko ovoga križa.

Potomci ovih prvih naseljitelja, Franjo Kuntić i žena mu **Martilda Skenderović**, vjerojatno su sredinom XIX. stoljeća podigli križ na naslijeđenom posjedu. Poslije njihove smrti na starom salašu je ostao njihov unuk **Lazo Kuntić** (1870. – 1951.) i njegova žena **Janja Puzić** (1870. – 1944.). Oni su brinuli za ovaj vjerski spomenik te su ga između dva svjetska rata obnovili. Križ je stradao 70-ih godina, pa ga je **Pero**, vlasnik naslijeđenog salaša, ponovno obnovio odrezavši donji istrunili dio, a križ ispravio privezavši ga za niski stup. Oko križa je stavio ogradu od kovanog željeza.

U nedelju, 16. rujna, nakon spomendana Žalosne Gospe i Uzvišenja sv. Križa, nazočili smo lijepom događaju blagoslova

istoga križa čiju je restauraciju naručila spomenuta obitelj Skenderović. Križ koji je samotno stajao pokraj puta nije zaboravljen. Znak naše vjere i simbol našega spasenja ponovno je zasjao. Članovi obitelji Skenderović, rođaci, prijatelji i susjedi prisustvovali su blagoslovu koji su obavili vlč. dr. **Marinko Stantić** i vlč. **István Dobai**.

Prisustvo mladih i djece daje nadu da naše vrijednosti neće biti zaboravljene.

Marija Skenderović

Novi đakon Subotičke biskupije

U nedjelju, 16. rujna, u crkvi sv. Marka evanđelista u Žedniku, polaganjem ruku biskupa subotičkog mons. dr. **Ivana Pénzesa**, za đakona Subotičke biskupije zaređen je **Luka Poljak**. Luka je rođen 1991. godine u Osijeku, a završio je Kato-
ličko-bogoslovni fakultet kod Isusovaca u Zagrebu.

Pastoralni praktikum ili propedeutsku godinu koja je vrijeme usvajanja znanja, te pripravu za samostalni život u župi, obavio je na župi sv. Marka u Žedniku, te je u toj župi i ređen.

Svečano misno slavlje predvodio je dr. Ivan Pénzes, uz župnika preč. **Željka Šipeka**, te svećenike i đakone Subotičke biskupije.

H. R.

Zahvala Bogu za 50 godina redovništva

Zlatni jubilej s. Silvane

Svečanom svetom misom zahvalnicom, **s. Silvana Milan** je u nedjelju, 16. rujna, u crkvi sv. Roka u Subotici Bogu zahvalila za 50 godina redovništva. Prije 50 godina, 12. rujna 1968. godine, s. Silvana je imala svoje prve redovničke zavjete u Blatu na Korčuli, a pet godina kasnije i svoje doživotne zavjete. Služenje Bogu i narodu je njen poziv, koji je još kao mlada djevojka prigrllila i ostala mu vjerna pola stoljeća. U svom redovničkom životu boravila je u brojnim župama, u Zadru, Pločama, Blatu, Zagrebu, Bosni i Hercegovini, te u Subotici u tri navrata, gdje je i danas aktivna. Mnogim mladima i djeci pokazala je pravi put, te im bila podrška i poticaj. Upravo na tome je zahvalila ovim slavljem, u Blatu 6. kolovoza, gdje je jubilej proslavila sa sestrama s kojima je ušla u novicijat, te u Subotici, a slavlje će nastaviti i u svojoj rodnoj župi u Gradini kraj Virovitice.

U subotičku župu sv. Roka s. Silvana je u nekoliko navrata dolazila i odlazila, te je sve ukupno 20 godina u

ovoj župi, točnije u Družbi Sestara Kćeri milosrđa u Subotici. Od toga, 17 godina je predstojnica ove kuće, a tu dužnost obnaša i danas.

Svečano euharistijsko slavlje u Subotici je predvodio subotički biskup mons. dr. **Ivan Pénzes**, uz koncelebraciju župnika mons. dr. **Andrije Anišića** i svećenika Subotičke biskupije.

Mladi i djeca u narodnim nošnjama, kao i brojni župljani, vjernici zahvalili su s. Silvani na zajedništvu, te njenom nesebičnom doprinosu hrvatskom narodu i Crkvi u Subotici.

Ž. V.

U susret blagdanima

21. rujan – Matej apostol
29. rujan – Mihael, Gabriel i Rafael, arkandeli

1. listopada – sv. Terezija od Djeteta Isusa

2. listopada – Anđeli čuvari

4. listopada – sv. Franjo Asiški

Hosanafest

Festival hrvatskih duhovnih pjesama *HosanaFest*, trinaesti po redu, bit će održan u nedjelju, 23. rujna, u Subotici u Dvorani sportova, s početkom u 20 sati.

Proštenje u Kaću

Filijalna zajednica u Kaću, koja pripada župi Budisava, svoje proštenje – sv. Mateja, evanđelista, proslavit će u nedjelju, 23. rujna. Svečana dvojezična sveta misa proštenja započinje u filijalnoj crkvi (križanje ulica Svetozara Miletića i Kralja Petra I.) u 17 sati, predvodit će je novosadski župnik i kotarski dekan preč. **Róbert Erhard**, a koncelebrirat će župni vikar vlč. **Gáspár Józsa** te mjesni župnik vlč. dr. **Tibor Szöllösi**, koji sve poziva na proslavu crkvenoga goda.

Misa za blagoslov školske godina

Misa za blagoslov školske godine slaviti će se u subotu, 29. rujna, u katedrali bazilici sv. Terezije Avilske, s početkom u 10.30 sati.

Hodočašće u Mariju Bistricu

Zavjetno hodočašće Subotičke biskupije u Mariju Bistricu bit će u subotu, 29. rujna. Svi zainteresirani se mogu javiti svojim župnicima, a kod prijave treba dati broj putovnice. Cijena puta iznosi 3.000 dinara.

Ž. V.

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Svaki kršćanin je primio poslanje

Biti kršćanin označava pripadnost i poslanje. Krštenjem smo postali djeca Božja, nasljedovateli Kristovi, članovi Crkve, ali primili smo i zadatak koji je Isus povjerio svojim učenicima prije nego je uzašao na nebo: »Pođite po svem svijetu, propovijedajte evanđelje svemu stvorenju« (Mk 16,15). Povijest nas uči kako ni u jednom vremenu nije bilo lako vršiti kršćansko poslanje, jer kršćanin mnogo puta mora kritizirati, upozoravati na pogreške, živjeti drugačije od grješnika, pa postaje trn u oku svojoj okolini, mora se boriti za pravdu i ljubav, čak i kad u toj borbi ostane sam. Kršćanin je uvijek na strani Boga i Božjeg zakona, a to je često teško biti. No, Sveto pismo i povijest Crkve pokazuju nam koliko Bog ljubi one koji ga slijede, koji svjedoče svoju vjeru i čuvaju njegove zapovijedi. Svako vrijeme iznjedrilo je ljude koji nam mogu biti uzor u kršćanskom zalaganju.

Kršćansko poslanje

Svatko tko živi prema Božjem zakonu i ne skriva to, nego i druge potiče da štuju i slijede Krista, Božji je glasnik. Nažalost, on neće naići na odobravanje okoline, ali čvrstoća i ustrajnost u nasljedovanju Krista odražavaju snagu njegove vjere. Stari zavjet pripovijeda kako je Bog u trenucima izraelske povijesti, kada je narod na Boga zaboravio te počeo kršiti zapovijedi i klanjati se lažnim bogovima, pozivao proroke koji bi upozoravali narod na njihove grijeh i posljedice koje će zbog toga uslijediti. Zato su bili omraženi i proganjani, kao primjerice Jeremija ili Ilija. No, oni se nisu prestajali zalagati za Boga i njegove zapovijedi. Nitko ne voli kritiku, ne voli da mu netko govori ili pokazuje kako treba živjeti, osobito nitko ne voli kada ga se prokaže u njegovom grijehu. Knjiga Mudrosti govori nam kako misle bezbožnici o pravedniku: »Postavimo zasjedu pravedniku jer nam smeta i protivi se našem ponašanju, predbacuje nam prijestupe protiv zakona i spočitava kako izdamosmo odgoj svoj« (Mudr 2,12). U nastavku ovog odlomka možemo prepoznati Isusovu sudbinu: »Jer ako je pravednik Božji sin, On će se za nj zauzeti i izbavit će ga iz ruku neprijateljskih. Zato ga iskušajmo porugom i mukom da upoznamo blagost njegovu i da prosudimo strpljivost njegovu. Osudimo ga na smrt sramotnu, jer će mu, kako veli, doći

izbavljenje« (Mudr 2, 18-20). No, svi smo krštenjem postali Kristovi, te od Boga odabrani da širimo radosnu vijest, da čuvamo njegove zapovijedi i zalažemo se za njegovo Kraljevstvo. Zbog toga što su bili Kristovi navjestitelji i širitelji evanđelja mnogi su umrli mučeničkom smrću. Za nas su danas povoljnija vremena, ne prijeti nam smrtna opasnost, no istina je da ako smo uistinu kršćani i živimo prema Kristovom nauku nailazimo na različite neugodnosti, poruge, podsmjehe, smatraju nas zaostalima i nerviramo ih ako pokušavamo nešto o Isusu ispričati ili na Božje zapovijedi upozoriti.

Bez obzira na sve, od svoga kršćanskog poslanja ne smijemo odustajati, jer Bog je uvijek uz one koje šalje, a po krštenju svi smo odabrani i poslani da budemo njegovi glasnici. Prvi uzor nam je Krist, a onda svi mučenici i navjestitelji evanđelja, koji se ničim nisu dali pokolebati i odustati od primljenog poslanja. Zato, ne gledajmo na zemaljsko, nego na ono što ćemo primiti od Boga.

Poniznost i služenje

Važan dio kršćanskog poslanja je poniznost i služenje. Isus kaže: »Ako tko želi biti prvi, neka bude od svih posljednji i svima poslužitelj!« (Mk 9,35). Bog nas ne želi ponižavati, poniznost i poniženje nije isto. On ne voli ohole, bahate ljude pune sebe, takvo ponašanje nije krjepost koja resi Kristovog nasljedovatelja. Čovjek ponizan, svjestan je svojih kvaliteta i vrlina, ali je svjestan da je sve što posjeduje dar od Boga, te na tim darovima zahvaljuje i njima se služi na korist Crkve i blišnjeg.

Biti prvi za Boga ne znači kao i za čovjeka. On nas ne mjeri mjerilima ovozemaljskih uspjeha u karijeri, bogatstvu, fizičkoj ljepoti... Pred njim smo prvi, ako smo prema ljudskim mjerilima posljednji, tj. ako za glavne ciljeve nismo postavili ovozemaljske uspjehe, nego težimo udovoljiti svome Spasitelju; u svemu što radimo pokazati da nas vodi Kristova pouka i ljubav. Kada je ljubav prema Bogu i čovjeku u središtu našeg života, onda smo svima poslužitelji, ne sluga, nego oni koji imaju strpljenja i volje pomoći svome bratu, razumjeti ga, gledati u njemu Krista. Ljubav i dobrotorese Kristove učenike, radosno služenje i vršenje kršćanskog poslanja izdvajaju kršćane iz mase koja zaboravlja štovati Boga.

Matea Milojević, učenica

Fotografkinja u bunjevačkoj nošnji

Šesnaestogodišnja **Matea Milojević** učenica je trećeg razreda Gimnazije *Svetozar Marković*, opći smjer i svakodnevno putuje iz Tavankuta. Iako nije velika udaljenost, to je dodatna obveza, a za svoje rodno mjesto Matea kaže da ga voli svim srcem svojim. Živi i odrasta u složnoj obitelji, te pored mame i tate ima mlađeg brata **Danila** i sestru **Petru**. Matea je od malena, uz maminu podršku, i s mamom pod ruku, zavoljela fotografiju i sve o njoj, te u slobodno vrijeme voli fotografirati razne događaje i u tome zaista uživa. Od svoje pete godine igra folklor i jako voli putovati, a pored folkloru, kako to obično i biva, Matea voli i bunjevačku nošnju. Na ovogodišnjoj *Dužijanci* se prvi puta prijavila na natjecanje za *Najlipšu pratilju bandaša i bandašice*. Iako joj očekivanja nisu bila velika, upravo Matea je ponijela ovu primamljivu titulu *najlipše pratilje*. Za tu prigodu bila je obučena u bijeli vez – šling. Kako je rekla, kada su voditelji pročitali njezino ime, ugodno se iznenadila, a usput je i dodala kako je to bilo divno iskustvo, te je imala priliku i čast, osim na subotičkoj *Dužijanci* koja je posebna, sudjelovati i u Zagrebu na *Dužijanci*, što je dodatno iskustvo koje će joj ostati u lijepom sjećanju.

Matea, kao i mnogi njeni vršnjaci, još ne zna što će nastaviti dalje i gdje će ju životni put odnijeti. Voli biologiju i sve što se tiče medicine, te se nada da će pronaći nešto slično tome kada dođe vrijeme za upis na fakultet.

L. V.

Ivan Stipić, zemljoradnik iz Đurđina

Cijeli život na salašu

Kako nam je na početku razgovora ponosito kazao, **Ivan Stipić** je cijeli svoj život, izuzev vremena koje je proveo na odsluženju vojnog roka i odlazaka na godišnje odmore, proveo na salašu u svom Đurđinu. Još od vremena najranijeg djetinjstva bio je vezan uz zemlju i životinje, čijim se uzgojem potom dugi niz godina bavio, a tako je i danas u već pomalo starijoj životnoj dobi. No, njegov život uz zemlju pratili su i brojne druge aktivnosti, poput uloge u osnivanju i aktivnog članstva u DSHV-u, osnivanja HKPD-a *Đurđin*, te izuzetnog smisla i talenta za prigodno dekoriranje raznih prostora. Razgovor smo vodili na njegovom salašu, koji se nalazi na ulasku u Đurđin iz smjera Mišićeva, dotaknuvši nekoliko vrlo zanimljivih detalja iz jedne prave zemljoradničke životne priče.

Moderna vremena

»Pitao me je ovog ljeta sestrin sin da li bih znao upregnuti konje, jer ih on možda planira kupiti. Moj odgovor je bio: 'zatvorenih očiju!'«.

Nasmijavši se, Ivan nam je pojasnio kako je nakon povratka iz vojske sav teret rada na salašu i imanju bio na njemu, te da je sve na zemlji radio s konjima.

»I danas bih radio s konjima, da nije traktorom brže. Jer s konjima je posao bio uživanje, a ovako je sve to postalo samo jedna rutina modernog vremena.«

U duhu ovog iskrenog komentara uslijedilo je pitanje kako mu se, iz perspektive suvremenog doba 21. stoljeća, čini odluka da cijeli svoj život provede na salašu.

»Nikada nisam imao dileme, jer tu sam rođen i ovo je moj svijet u kojem je meni zbilja najljepše. Svojevremeno sam, kao uzgajivač svinja, od tadašnjeg 29. novembra, dobio desetodnevno nagradno putovanje po Europi i vidio mnogo toga izvan naših granica. Dosta sam putovao i po nekadašnjoj Jugoslaviji, ali je mene ovaj prostor jednostavno vezao i

najsretniji sam kad sam na njemu. Vjerojatno je to u mojim genima«, nasmijao se Ivan.

Zid predaka

Prema riječima našeg sugovornika oduvijek su ga više interesirale stvari iz prošlosti, jer su mu mnogo bliže od ovih današnjih, modernih tema. U namjeri da sačuva to neko, danas uveliko prošlo vrijeme od zaborava, cijeli jedan zid u dnevnom boravku na salašu Stipićevih zauzimaju brojne stare fotografije na kojima se nalaze njegovi predci s očeve i majčine strane.

»Sve ove slike sam ja naslijedio, ali su se one čuvale u fijoci i odlučio sam ih uramiti, te potom nakon renoviranja i ličenja, staviti na zid ove velike sobe. Želja mi je bila da na ovaj način prikažem moju obitelj koja je od mog pradide **Kalora**, čija se fotografija nalazi u centru i rodonačelnika ovog salaša, cijeli svoj život provela upravo na ovim našim prostorima. Salaš je izgrađen 1881. godine i od tada započinje naša obiteljska priča, koju na svoj specifičan način pričaju i sve ove sačuvane fotografije. Na jednoj strani se nalaze članovi očeve obitelji, a na drugoj su oni s materine strane. Inače, ove fotografije su bile godinama i prigodni dekor na našem prelima u Đurđinu, pa ih je imalo prilike vidjeti i veliki broj ljudi.«

Dekoriranje

Ivan Stipić se već godinama bavi i prigodnim dekoriranjem, a potvrda uspješno obavljenog posla ove godine je došla u vidu osvajanja prve nagrade na natjecanju za najbolje aranžirani subotički izlog na temu *Dužijance*. Skupa s **Ivankom Čović**, **Vesnom Čović** i **Heleonom Štrbo** ukasili su izlog *Školske knjige* inspirirani *Pripravom kruva za Dužijancu*.

»Sve smo to napravili spontano, u namjeri da bar na tren dočaramo kako je to nekad izgledalo i drago nam je da smo uspjeli u tome.«

Uz redovito sudjelovanje u ovoj pratećoj manifestaciji svake *Dužijance*, Ivan se bavi i dekoriranjem cvjetnih i ostalih prigodnih aranžmana tijekom proslava određenih blagdana u crkvama. Nedavno se vratio iz Kutjeva gdje je pomagao u uređenju tamošnje crkve, a kako je sve to počelo pojasnio nam je u kraćim crtama:

»Aranžiranje crkvenih prostora sam započeo ovdje u Đurđinu, na poziv našeg vjenčanog kuma svećenika **Marijana Đukića** koji je tu službovao osam godina. On mi je tada, tijekom božićnih blagdana, prepustio aranžiranje *betlehema*, a kada je otišao na službu u Kutjevo, naša suradnja se nastavila. Eto, već unazad nekoliko godina idem redovito na Malu Gospu u ovo slavonsko mjesto i pomažem mu u ukrašavanju crkve Marijinog rođenja«, rekao nam je Ivan na koncu razgovora.

D. P.

Budućnost salaša

Iako je još uvijek aktivan, skupa sa svojom suprugom **Amalijom**, u brojnim poslovima na salašu mu pomažu **Marinko**, sin njegovog brata **Julijana**, i **Tomislav**, unuk od brata **Laze**.

Obitelj **HR**

RECEPT NA TACNI

Grašak s mrkvom

Biti ponovo u treningu znači da se život preokreće od ritma spavanja, dnevnih rutina ali i ishrane. Nije važno samo zadovoljiti svoje apetite i želje, nego je na red došlo i zadovoljiti potrebe mišića, po mogućnosti oslabiti koji kilogram, unijeti dovoljno ugljikohidrata koji će dati snagu, a kasnije dovoljno proteina koji će nahraniti mišić. Za sada sve te prohtjeve svodim na to da nema hrane dva do tri sata prije trčanja, a poslije gledam ne jesti ništa. Znam, nije to dobro ali ja ne mislim tako dugo, samo dok malo ne oslabim jer mi se prilično žuri da olakšam posao svojim koljenima.

Nakon ovakvog uvoda logično je pomisliti kako na tacnu stiže nešto trkačko ali ne, na tacnu stiže nešto što obavezno morate izbjegavati u danu vašeg treninga jer može zadavati teškoće, učini vas tromim, trbuh vam oteža i sve ostalo po redu. To naravno pričam iz osobnog iskustva, pa eto odakle u kompletu s ovakvim uvodom.

Potrebno: 500 g graška / 2-3 mrkve / 1 glavica crnog luka / maslinovo ulje / kari / sol / papar

Postupak: Luk je potrebno narezati što sitnije dok mrkvu možete narezati na kolutiće. Na malo maslinovog ulja pirjati luk i mrkvu uz dodavanje vode. Kada mrkva malo omekša, dodati grašak te nastaviti pirjati. Uliti vode, začiniti po ukusu i pustiti da malo krčka. Pri kraju dodati žličicu karija kako bi jelo dobilo gustinu.

Napomena: Niti jednostavnije pripreme, niti neodoljivijeg obroka. Kako smo se dogovorili da nakon graška s mrkvom nema trčanja, predlažem da jelu dodamo i češnjak. Ja mu bar nikad ne uspijevam odoljeti. Dobar tek!

Gorana Koporan

Idemo li večeras u kazalište? (130)

Kako je od zemlje i vode postao čovjek

S proljeća 1975. u subotičkom je kazalištu premijerno izvedeno (19. ožujka) djelo *Prognanik* **Mihály Majtényija Markovicsa** (1901. – 1974.) romanopisca, pripovjedača, dramskog pisca, prevoditelja i publicista, plodnoga i darovitoga stvaratelja iza kojega je ostao zavidan književni opus. Među ostalim, bio je jedan od četvorice pokretača dnevnog lista *Magyar Szó* i dugogodišnji njegov suradnik i urednik. Uz Majtényija u osnutku lista, koji je do danas odigrao nezamjenjivu ulogu u svakodnevici mađarskog

■ Mihály Majtényi Markovics

naroda u Vojvodini, čuvajući mu i razvijajući jezik, književnost i kulturu u ovom podneblju, sudjeluju još **Zsigmond Kek**, reformatorski svećenik, pjesnik **László Gál** i pisac **Endre Lévy**.

Majtényijev komad *Prognanik* (A száműzött) u prijevodu **Save Babića**, nije djelo dinamičke inscenacije, već poetski intonirana drama. Priča je dobro znana: po **Augustovoj** zapovijedi najplodniji rimski pjesnik **Publije Ovidije Nazon**, prognan je u Tome (8. godine n. e.), u gradić na obali Crnoga mora, u zemlji Geta, a motivi za ovu kaznu zapravo su posve mutni i nerazjašnjeni. Nakon Augustove smrti (14. god. n. e.), Ovidije se nada povratku u Rim, ali novoga vladara **Tiberija** naprosto nije briga za njegovu sudbinu, pa će pjesnička veličina Rima skončati u izgnanstvu (17. ili 18. godine n. e.).

Stvaralaštvo se Publija Ovidija Nazona najčešće razmatra u trima izrazitim cjelinama: kao ljubavno (i erotikom) prožeto pjesništvo, nadalje, kroz spjeve nastale tragom grčke i rimske mitologije, te kroz stihove ispjevane u prognanstvu.

Glasovite *Metamorfoze*, spjev u petnaest knjiga, napisao je Ovidije u heksametrima, a sadrže 11.995 stihova u 246 mitoloških priča – do danas dobro znan književno-povijesni okvir – za likove poput, primjerice, Apolona i Dafne, Narcisa i Jeke, Orfeja i Eurudike, Pirama i Tizba, Venere i Adoina, etc. Opisani su kroz sudbinske preobrazbe uzrokovane, češće srdžbom, no, naklonošću bogova. Rjeđe ljudskom pameću, ljubavlju i dobrotom,

■ Publije Ovidije Nazon

češće poticajima, ogrezlim u zlu, zavist i mržnju.

U Majtényijevu djelu, poput Ovidija i svi njegovi čuvari u dalekom i zabačenom, hladnom i negostoljubivom barbarskom okruženju, podjednako sanjaju i čeznu za osunčanim i veselim Rimom, u kojem život pjenuša, budući da su i oni postali žrtvama, provodeći dril moćnika nad pjesnikovom prognaničkom sudbinom nikome ne polažući račun o toj surovosti.

I, premda uživa veliku popularnost u svojem dobu (ili baš i poradi toga?), kasnije očekivano trajni je uzor, ostvarujući znatan utjecaj na europsku književnost srednjega vijeka i renesanse. Tužnu i tanano pisanu povijest o starorimskom majstoru stiha i vrsnom pripovjedaču, kojega unatoč hude vlastite sudbine,

odlikuju duhovitost i humor, redatelj **István Szabó** prenio je na scenu s velikom dozom empatije. Da bi pojačao dramsku radnju, redatelj je isprepleo pojedine scene iz prvog i drugog čina predstave, spretno se koristeći pokretnom pozornicom.

Ovidija, kao nadasve pjesnika ljubavi, kreira **Petar Radovanović**, a grubog centuriona Kornelija, koji je ispod maske vanjske robusnosti, uistinu rezignaciji sklona osoba koja gaji skrivene simpatije prema prognanom Ovidiju, izvrsno tumači **Danilo Čolić**. Uspjela je i uloga koju je ostvario **Geza Kopunović**. Recimo na kraju, Mihály Majtényi Markovics napisao je *Prognanika* 1971. godine, a jedan među presudnim poticajima treba tražiti u sudbini već spominjanog reformatorskog svećenika Zsigmonda Keka, koji je zbog svojih uvjerenja prošao sve užase tamnica Golog otoka.

■ *Prognanika* su na subotičku kazališnu scenu donijeli: Mihály Majtényi Markovics u prijevodu **Save Babića**, redatelj István Szabó, scenograf **István Hupko**, kostimograf **Piroska Székely**, glazba **Milan Asić**. Uloge: Petar Radovanović, Danilo Čolić, **Milica Ostojić**, **Aleksandar Ugrinov**, **Ivan Jakočević**, Geza Kopunović, **Irena Jakočević**, **Milan Pinterović**, **Radiša Vučković**, **Ilija Drašković**, **Mirko Huska**, **Svetislav Đorđević**, **Milan Marodić**, **Geza Vujkov**. Premijera: 19. III. 1975.

Slade vino već voda

Prigodom jednog od brojnih odlazaka u Plavnu autor ovih redova posjetio je i **Ivana Bartulova**, vrsnog tamburaša, bečara, paora od stare fele, zaljubljenika u tradicijsku baštinu, čovjeka punog priča iz davnina. Osobito je ponosan na pun album dobro očuvanih fotografija starih i po sedam-osam desetljeća. »Ova fotografija, najstarija u albumu, datira iz 1940. godine. Poznajem samo neke od osoba, recimo druga cura s lijeva je moja tetka, ili mamina sestra, **Manda Kavedžić Štrbanova** udana **Ognjanov Mirkini** u Bač, ovaj momak u bijeloj košulji je moj ujak **Stipa Kavedžić**, kasnije nestao na ruskom frontu i malo isprid njega, s velikim vajdlinom je moja baka teta **Marica Kavedžić**, isto Štrbanova, udana **Mišić**, sestra moga dide, odnosno maminog oca **Vince Kavedžića**«, pokazuje navedene osobe Bartulov. Obitelj Bartulov nekada je imala velike vinograde, pa tako iz brojnih priča, a i iz vlastitih sjećanja Ivan nam dočarava kakve su to nekada berbe bile. »Plavna je nekada bila okružena vinogradima, danas ih je samo po gdje koji. Nažalost, vinogradi i u mojoj obitelji pripadaju prošlosti, sada samo u vrtu držimo nekoliko čokotova, poglavito stolnog grožđa, da se nađe domaćinu pri ruci. Za razliku od vinograda u polju, ovaj kod kuće mi smo zvali čardaklija. Odlazak u pravi vinograd u berbu, nekada vatrenim kolima i konjima, kasnije špediterima umjesto kola, a još kasnije traktorima umjesto konja. U prikolice bi poslagali vozionice, odnosno velike, s jedne strane otvorene bačve, u koje se mljelo grožđe u samom vinogradu, jer nesamlito ne bi sve stalo u špediter. Djeca su od trske pravila neku vrstu slamčica i to tako što se jedan kraj razbije i zaveže koncem, kako ne bi pravilo čepove kad se srče, ali moglo se dogoditi i da se osa provuče kroz cjevčicu i onda bi bilo belaja, a bilo ih je nebrojeno«, glasnim smijehom prekida svoju priču Ivan. Doznajemo da bi se uvijek doručkovalo u vinogradu, po prilici na trećini posla. »Kod nas bi se uvijek za doručak poslužio friški kruv pečen u peći kod kuće i kuhana šunka, koja bi se od zimus sačuvala baš za berbu. Šale i sve što ide uz njih bile su neizbježne. Nikada se nije žurilo, a u berbu su se pozivali

najbolji prijatelji i najdraža rodbina, to je bilo, onako, nešto jako veliko kad se kaže da si pozvan u berbu. S druge strane, znalo je biti i uvrede ukoliko si nekoga izostavio. Kod kuće se za malo kasniji ručak kuhalo paprikaša. Obično je kuhala moja majka, a gdje u kući nije bilo reduše vične kuhanju veće količine paprikaša, kuhala bi neka od žena pozvanih u berbu. U bolje stojećim kućama kuhao bi se praseći ili janjeći paprikaš, jer moba se umorila, pa se tribalo i dobro najist, kako bi se nadoknadile izgubljene kalorije«, u vedrom tonu priča Ivan. Stari kažu da je nekada u Plavni bilo oko 200 jutara vinograda. Obitelj Bartulov imala je više od jutra, u tri komada. U dva je bila zasađena plava i bila otela, u trećem, zasađenom poslije velike poplave, kalamak. »Vina, što bi rekli, bilo ko vode. Puni podrumi ili pojate, ovisno gdje ga je tko držao. Pravili bi mi sebi vina i više nego što nam Bog dao. Posli otakanja šiljera, pravio se cvajer i drajer. Znači, ono što je ostalo poslije prvog otakanja, pomiješa se s vodom za cvajer, pusti da malo proradi, pa se opet otače, pa onda opet što ostane, pomiješa se s vodom za drajer dok curi. Na koncu, što ostane, nadolije se vodom, metne se šećera koliko se moglo i htjelo i od toga bi se ispekla rakija. E, a kad mošt prokisne, što bih ja reko, pa se pretvori u pravo vino, uvijek bi se okupljale neke mobe i nerijetko bi se vino donosilo u kofi i zahvatalo lončićima, pa bi onda uslijedila pjesma *Crna mala jagoda, slade vino već voda*, pa svak naikap svoj lončić. Tako bismo se natjecali tko će zadnji ostat sjedit, a koga ćemo prvog otpaviti ispod astala pod šupu na razmišljanje. I tako, uz zimska prela, bačve bi se polako praznile, pa bi se jako rijetko dočekalo kirbaj s kojom litrom vina (op. aut. Sveti Jakov u srpnju). Snalazili smo se i kad nestane našega vina. Skupimo se, povezemo bačve, pa priko Dunava u Vukovar u nabavku. Tom prigodom jedna bačvica bi obično cmrknula u povratku do Plavne. Vručine, mora se. A danas, pustinja. Nema više onih vinograda, al nema ni onakvih bečara. Sve je nekako tiho, ne živi se više onako bezbrižno, ali i dinamično, kako smo živjeli u vremenima o kojima razgovaramo. Živi se jedino od lijepih sjećanja«, završava priču Ivan Bartulov.

Ivan Andrašić

Moj ljetni odmor

Na svom prelijepom ljetnom odmoru prvi put sam bila mala bandašica! Bila sam i na moru, pa kod moje tete Marije i doživjela puno toga nezaboravnog na salašu, gdje je moj dom.

Istog dana kad se škola završila, otišla sam kod tete da se spakiramo jer smo već sutra putovali na more koje sam čekala cijele godine. Često sam maštala i razmišljala o tome kako će mi biti ovoga ljeta.

Na moru smo se brat i ja natjecali tko će vidjeti više morskih ježeva. Bilo je veoma zanimljivo, jer ih je samo trebalo ugledati, a ni slučajno na njih stati. Bilo nam je divno na moru i željeli smo produžiti te dane, pa smo kod kuće montirali bazen i u njemu se brčkali. Osjećala sam se kao razigrano mače! Išli smo i u Staru Moravicu i tamo sam upoznala Anu i Jovanu, svoje nove prijateljice, kojih baš nemam mnogo jer živim na salašu, daleko od sela i grada, pa ima malo djece u okolici.

Jedan od najzanimljivijih dana tijekom ljeta bio je kada smo s tetom pravili *dunc*. Za one koji možda ne znaju, *dunc* je kada se neko voće ili povrće stavlja u tegle i ostavlja za zimu. Svašta smo ostavili, prelijepo i šareno sad izgleda na policama!

Tijekom ljeta igrala sam se sa svojim dobrim prijateljima: Martinom i Sašom i to naših omiljenih igara – igre skrivača, putovanja i škole! Koliko god da je bilo zanimljivo, na kraju mi je i igranje postalo dosadno. Više mi se nije dalo gledati crtiće, igrati se, ni kupati u bazenu.

Baš kada sam pomislila da će mi ovaj raspust propasti, teta mi je rekla da će me povesti na koncert Željka Vasića! On je moj omiljeni pjevač – bila sam radosna i uskliknula sam od sreće! Ovog ljeta smo iskopali i jame na našem salašu koje će nam poslužiti za vodu u novom kupatilu koje se priprema. Bili smo i birati boje i sve što tamo treba da bi bilo pravo kupatilo i već mi se dopada iako još nije završeno.

Već sam vam rekla da sam prvi put u životu bila mala bandašica na *Dužijanci*! Kako je tek to bilo lijepo iskustvo! E, to je bio raspust! Osjećala sam se kao da sam porasla za dva prsta! Dan *Dužijance* je praznik kada se proslavlja rod novog žita, što znači da će biti kruha i naredne godine. Na *Dužijanci* se oblačimo u stare narodne nošnje, koje baš nije lako obući, ali su prelijepo, ima ih u raznim bojama i kad si u njima osjećaš se nekako posebno. I važno! Za mene je ovo bilo nezaboravno iskustvo!

Iako je ovo ljeto bilo prepuno uzbuđenja i divnih doživljaja, jako sam čekala da zagrlim učiteljicu i moje najbolje prijatelje na svijetu! Pročitala sam čak deset knjiga! Učiteljica je rekla da će ona na nas misliti svaki put kad budemo uzeli knjigu i čitali. A i željela bih da i dalje budem dobar đak i znam da to mogu samo ako puno čitam. Vjerujem da ću uspjeti.

Na raspustu sam dobila i novog psa. Zove se Lili i vrlo je umiljat, ali o njemu ću vam pisati drugi puta. Ovo je zaista bio prelijep raspust koji ću dugo pamtili!

Mirela Poljaković, 4.e
OŠ Ivan Milutinović, Mala Bosna

Moj raspust

Većinu raspusta sam proveo kod kuće. Baš je bilo zanimljivo!

Sve je počelo tako što sam išao igrati se s prijateljima. Živim na salašu i svaki susret s njima je pravi doživljaj! Vozali smo se biciklima, igrali nogomet i pravili tajna skrovišta! O njima baš ne smijem puno pričati jer kakva bi to tajna skrovišta bila?

Ovog raspusta sam s roditeljima bio u svatovima i lijepo se proveo. Ni to se baš često ne dešava. Kako je raspust odmicao, razmišljao sam o školi i o tome što me čeka u četvrtom razredu? Nisam puno brinuo, ali ipak mi nije bilo svejedno.

Išli smo i na jezero pored Topole. Tamo sam se kupao i plivao. Nikad u životu nisam bio na moru i mislim da je slično, samo je veliko i slano.

Roditelji su brata i mene vodili u *Dino park* u Novom Sadu! Kako je tamo zanimljivo! Vidio sam puno dinosaura. Znam da nisu pravi, ali jako slične na one iz knjiga.

Najviše mi se dopao tiranosaur, jer je ogroman. Razmišljao sam o tome kako je izgledao svijet kad su oni stvarno živjeli i svašta mi se motalo po glavi! To je bio dan za pamćenje!

Pred kraj raspusta poželio sam jahati konja i tata mi je ispunio želju: odveo nas je na ergelu i tamo sam mazio i jahao konje. Divno sam proveo ovaj raspust s prijateljima i roditeljima! Vjerujte mi da ću ga dugo pamtit!

Goran Dekanj, 4.e
OŠ Ivan Milutinović, Mala Bosna

Nacionalni kviz za poticanje čitanja

Do baštine na krilima mašte

Nova školska godina i novi kvizovi za poticanje čitanja!
Iz Gradske knjižnice Subotica najavljuju kviz *Knjižnice*

grada Zagreba za učenike viših odjela osnovnih škola u kojima se nastava realizira na hrvatskom jeziku. Naslov Kviza je »Do baštine na krilima mašte« a organiziran je uz Mjesec hrvatske knjige koji je posvećen kulturnoj baštini. Potrebno je online riješiti upitnik koji se nalazi na <http://www.knjiznica.hr/kviz/>, a u tu svrhu poslužiti se sljedećim knjigama i online izvorima:

Snježana Babić Višnjic: *Andautonac*

Nena Lončar: *Sve o Evi*

Melita Rundek: *Letači srebrnih krila*
online enciklopedije, online leksikon Leksikografskog zavoda *Miroslav Krlež*a i ostali izvori.

Rok za slanje upitnika je 26. listopada. I ove godine subo-

tička knjižnica osigurat će 15 utješnih i 2 glavne nagrade – putovanje u Zagreb na završnu priredbu, izvlačenje nagrada te Sajam knjiga INTERLIBER.

Vrijedi razmisliti, a vjerujte i pročitati ove odlične naslove. Idemo!!!

B. I.

Misa za početak školske godina

Kako ste već navikli i ove godine služit će se sveta misa za blagoslov školske i vjeronaučne godine. Svi ste pozvani u subotu, 29. rujna, u katedralu baziliku sv. Terezije Avilske u 10.30 sati.

Ž. V.

Izdajem apartmane u Novom Vinodolskom. www.apartmani-karasic.com

Prodaje se apartman od 36 m² u Jadranovu, 5 km od Crikvenice. Tel.: 024-4527-499, 064-18-39-591.

Tročlana obitelj prima na dvorbu stare osobe za mirovinu ili nekretninu. Tel.: 062 1941729.

Prodaje se stambena zgrada u Kertvarosu površine oko 120 m². Tel: 024 546800.

Izdajem stan na Srednjacima, Zagreb, 25m², topla voda, centralno grijanje, interfon. Tel.: 063 596840 i 024 547204.

U Somboru prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 025 5449220; 064 2808432.

Prodajem u Donjem Tavankutu 1 ha 6 ari pjeska kod groblja, odlična lokacija. Vlasnik. Tel.: 0638560635.

Prodajem psa engleske rase, buldog, ženka, sterilizirana, stara godinu dana. Informacije: 065-531-99-28.

Starija kuća (4 sobe, ručao, 2 kupao, kuhinja, ostava) + sporedna zgrada (ljetna kuhinja, soba, kupao) se prodaje ili mijenja za stan ili kuću u Zagrebu (centar). Tel.: 024 754760 ili 064 2394757.

Uzimam zemlju u zakup, Klisa, Stari i Novi Žednik, Mala Bosna, Subotica. Plaćam 12 metar po jutru. Tel.: 064 305 1488.

Prodajemo lijepu kuću u Subotici, 145 m², dvije terase, dvije garaže, svi priključci, bazen, legalizirano, može zamjena za manji dvosoban stan, plus doplata. Tel.: 024-456-12-05.

Hrvat, katolik, 61 godinu, umirovljenik s dobrim primanjima, grad Slavenska Orahovica, kuća, automobil, vitalan, zgodan, traži ženu – katolkinju za brak, bez djece, koja ima do 57 godina. Pošaljite za početak SMS poruku na 063-766-88-08. Josip, Hrvatska, Slavenska Orahovica kod Osijeka.

U predgrađu Subotice prodajem trosobnu katnicu sa suterenom. Parket u svim sobama, dvije kupao, legalizirano, sa svim priključcima. Plac 560 m². Moguća i zamjena za slično u okolici Zagreba. Tel.: 062-332-247.

Povoljno se prodaje legaliziran objekt na parceli od 510 m² u Somborskoj ulici br. 67. Kod dvije pruge, komplet opremljen za nastavak radova male privrede, trofazna struja, gradska voda, priključak na plin. Tel.: 063-551-871.

Sijačica OLT GAMA 18, s lulama, dvobrazni plug 12 leopard – tel: 024/528-682. Gobel prikolica 14 tona registrirana za traktor, u dobrom stanju, na prodaju – tel: 024/532-570.

Prodajem aparat za zavarivanje, monofazno i trofazno napajanje, kao i sjeme uljane rotkve (pogodno za golubare). Tel: 064/3910182.

Subotica - Bajnat, prodaje se uknjižena dvosobna kuća od miješanog materijala, površine 90 kvm s većim dvorištem i nusprostorijama. Monofazna struja, telefon, kablovska, gradski vodovod i kanalizacija. Cijena 32.000 eura. Interesirati se na 064-2943798 ili 064-1611709.

Prodaje se kuća na kat, plac 650 m², kuća 210 m², velika garaža, kotlarnica, 3 prostora 5x4, ljetna kuhinja i za ogrjev. Dva trosobna stana – 6 soba, 2 kuhinje, 2 kupatila, 2 ostave, etažno grijanje i plin, KDS, telefon, interfon, parket sobe, pločice ostalo, autobus br. 16 Mali Radanovac, Subotica. Može zamjena po dogovoru. Tel.: 061 2323223.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, temeljem članka 10. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (*Sl. glasnik RS* br. 135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O DONIJETOM RJEŠENJU DA NIJE POTREBNA IZRADA STUDIJE PROCJENE UTJECAJA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ

za projekt »Izgradnja bunara B-1/II u Višnjevcu«, na katastarskoj parceli 637 KO Čantavir, Višnjevac, u Ulici Marka Oreškovića bb (45.950082°, 19.740446°), nositelja projekta JKP VODOVOD I KANALIZACIJA, Subotica, Trg Lazara Nešića br. 9/a.

Zainteresirana javnost ima pravo žalbe u roku od 15 dana od dana objavljivanja obavijesti u sredstvima informiranja. Tekst rješenja se u cijelosti može preuzeti na internet adresi: http://www.subotica.rs/documents/pages/12097_1.pdf

Besplatni mali oglasi uz kupon iz *Hrvatske riječi* koji VAŽI DO 26. 9. 2018.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priloženi kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*.

Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

Hrvatska likovna udruga *CroArt* prodaje umjetničke slike, djela članova udruge. Zainteresirani se mogu javiti predsjedniku udruge. Tel.: +381 24 529 745; mobil: +381 63 518 218; e-mail: horvat.josip.su@gmail.com

HKC *Bunjevačko kolo*, Likovni odjel, prodaje slike svojih članova. Slike se mogu vidjeti u prostorijama Centra, Ul. Preradovićeve 4, radnim danom od 8 do 14 sati. Tel: 024/556-898 ili 555-589.

AKCIJA!

SG

internet

već od
649 din

SUBOTICA KARADORDEV PUT 2 TEL: 024/555765 WWW.TIPPNET.RS

Hrvatski klupski nogomet

Sezona koja OBEĆAVA

Prvih sedam kola donijelo je neke neočekivane rezultate i zanimljiv poredak na tablici

Uzračju susreta prvog kola skupine D u novoj sezoni Europske lige, koji je *Dinamo* ovoga četvrtka igrao protiv *Fenberbahčea*, ali i nedavne reprezentativne rezultatske katastrofe protiv Španjolske, pogledajmo malo kakva je situacija na travnjacima 1. HNL, koja ipak predstavlja bazu razvijanja hrvatskog nogometa. Nova prvenstvena sezona, nakon sedam odigranih ligaških kola, polagano je kristalizirala prve konture aktualnog stanja naviještavajući pomalo iznenađujući redoslijed na tablici.

Vrh

Dolaskom **Nenada Bjelice** na čelo struke, aktualni prvak *Dinamo* je jedna posve drugačija momčad od one na koju smo navikli proteklih godina. Izuzev kiksa protiv *Young Boysa*, koji je umjesto Lige prvaka donio nastup u Ligi Europe, *modri* ove sezone igraju vrlo siguran i rezultatski efikasan nogomet. Od maksimalnih 21 na kontu imaju 17 bodova (5 pobjeda i 2 remija), te suvereno drže vrh tablice. Najbliži pratitelj i najugodnije iznenađenje prvog dijela sezone je jamačno momčad *Osijeka*, s osvojenih 14 bodova (4-2-1) i realnim naznakama kako bi se mogli ozbiljnije uključiti u borbu za naslov. Remi na vrućoj Rujevici, protiv favorizirane *Rijeke*, dodatno je potvrdio kako se radi o jednoj dobro konfiguriranoj ekipi spremnoj nastaviti s kontinuitetom dobrih igara. Pomalo iznenađujuće na trećoj poziciji se nalazi *Lokomotiva* s 13 bodova (4-1-2), koja se već pokazala tvrdim orahom za svaku momčad i jasnom aspiracijom prema

sigurnim pozicijama koje su udaljene od borbe za ostanak. Bodovno izjednačena je i *Rijeka* (3-4-0), koja istina uz *Dinamo* još uvijek nema poraz, ali nema ni pobjednički kontinuitet, te joj predstoji razdoblje pobjedničkog ustrojavanja svojih redova ukoliko se želi boriti s *Dinamom* za najviše pozicije.

Sredina i začelje

Momčadi iz trenutačne sredine ligaške karavane predvodi najugodnije iznenađenje dosadašnjeg dijela natjecanja, debitant *Gorica*. Deset osvojenih bodova (3-1-3) i vrlo dopadljiva igra trebali bi jamčiti kako se sve neće završiti samo na jednoj prvoligaškoj epizodi. Slijede tri ekipe sa 7 osvojenih bodova: *Slaven* (1-4-2), *Hajduk* (1-4-2) i *Inter* (2-1-4), potom pretposljednja momčad prvenstva *Istra 1961* s 5 bodova (1-2-4) i fenjeraš *Rudeš* sa samo jednim osvojenim bodom (0-1-6).

Zanimljivosti

Hajduk se nalazi u najvećoj rezultatskoj krizi otkad je 1. HNL, u sedam susreta ubilježio samo jednu pobjedu upravo u proteklom 7. kolu igrajući derbi začelja protiv posljednjeplasiranog *Rudeša*. Posve logično bili su i smijenili trenera, pa je umjesto **Željka Kopačića** sada na klupi, peti puta u svojoj karijeri, **Zoran Vulić**.

Nova sezona 1. HNL, 28. po redu od osamostaljenja Hrvatske, donijela je novi rekord po broju stranih nogometaša koji će igrati za 10 prvoligaša. Čak 102 igrača iz 37 zemalja svijeta pokušat će dokazati svoju kvalitetu i opravdati razloge svog angažmana. Čak 16 stranaca u svojim redovima imaju *Dinamo* i *Istra 1961*, koju vodi Španjolac **Marquez Roca**. Apsolutni rekorder po broju inozemnih legionara je *Rijeka* za koju je od osnutka najjače hrvatske lige igralo više od njih 100.

Apsolutni rekord po broju stranih igrača u zapisniku zabilježen je na susretu između *Hajduka* i *Gorice*, gdje je bilo nominirano čak 18 nogometaša izvan Hrvatske.

Logistika španjolskog *Alavesa* je nakon *Rudeša*, iza kojeg je u prošloj sezoni organizacijski stajala, sada je odlučila isti recept okušati s momčadi *Istre 1961*.

Zanimljivo je kako najmanje stranih nogometaša u svojim redovima ima *Lokomotiva*, svega njih pet, ali troje su Hrvati iz BiH, a jedan iz Australije.

Najviše stranaca dolazi iz BiH (18), potom Španjolske (7), Brazila i Makedonije (6), Austrije i Nigerije (5), dok je u povijesti 1. HNL također najviše bilo legionara iz BiH (214) i Brazila (53).

Realnost

Unatoč pomalo neočekivanoj trenutačnoj situaciji na tablici realno je za očekivati kako će već za sedam sljedećih prvenstvenih kola poredak biti znatno drugačiji. Barem što se tiče *Rijeke* i *Hajduka* koji bi konačno trebali zaigrati u skladu sa svojom reputacijom. Uz *Dinamo* i *Osijek*, to je ipak velika četvorka hrvatskog klupskog nogometa. Ipak, sve u svemu, ova 28. sezona 1. HNL mnogo obećava. Na radost svih ljubitelja domaćeg nogometa.

D. P.

Nogomet Srpska liga Vojvodina

Častan poraz

PANČEVO – Na gostovanju u Pančevu ekipa *Bačke 1901* zabilježila je častan poraz od doprvaka *Dinama 1945*. Pančevci su više od 400 svojih navijača obradovali pobjedom, ali ne i rezultatom 2:1 (2:0), koji je po njima izražen preskromnom razlikom. Početak utakmice nagovijestio je katastrofu Subotičana, jer su domaćini već u 5. i 18. minuti ostvarili prednost od dva pogotka. Do odlaska na odmor stvorili su još nekoliko vrlo zrelih prigoda, međutim, mreža vratara **Jovića** više se nije tresla. U nastavku ista slika. Subotičani su se umješno branili, a iz opasnih kontranapada stvorili su nekoliko prigoda, od kojih je jedna urodila plodom. Domaćini su u 87. minuti oborili jednog gostujućeg napadača, a ispravno dosuđeni penal realizirao je **Medić** i postavio krajnji rezultat utakmice. U narednom kolu *Bačka 1901* će u derbiju začelja ugostiti fenjeraša *Radničkog* iz Nove Pazove.

Vojvođanska liga Sjever

Na ništici i poslije 5. kola

VRBAS – Na gostovanju u Vrbasu, pred oko 200 gledatelja, *Tavan-kuć* je poražen od ekipe OFK *Vrbas*, pa je i nakon 5. kola usamljen na posljednjem mjestu bez ijednog osvojenog boda. Domaćini su ih nadigrali i zabilježili pobjedu od 3:1 (2:0). Vrbašani su dobro otvorili utakmicu i zgodicama u 22. i 27. minuti ostvarili teško dostižnu prednost. U nastavku ista slika. Domaćini napadaju, Tavankučani prijete iz kontranapada, od kojih su jedan i realizirali. Mrežu domaćina u 71. minuti pogađa **Francisković**, a samo četiri minute kasnije Vrbašani su novim zgoditkom otklonili opasnost od bilo kakvog iznenađenja. U narednom kolu Tavankučani će u novom derbiju začelja ugostiti ekipu *Mladosti* iz Bačkog Petrovca.

Drugi poraz zaredom

ADORJAN – Nogometaši *Radničkog* su drugi vikend zaredom ostali bez bodova. Iako su do 86. minute Somborci imali minimalnu prednost, konačni rezultat bio je 3:1 (0:1) za *Tisu*. Prednost gostima donio je **Tevanović** u 45. minuti, jakim i preciznim šutom s 30 metara. Prednost iz prvog poluvremena gosti su uspješno čuvali do isključenja **Rnjaka** u 70. minuti. Domaćini su nakon toga potpuno preuzeli igru, stvarali prigode, ali im ni to nije bilo dovoljno za poravnanje, do velike nesmotrenosti obrane Somboraca u 86. minuti i opravdano dosuđenog penala za *Tisu*, kojega su domaćini realizirali za poravnanje, a samo minutu kasnije zatresli su mrežu **Jeličića** za potpuni preokret. Krajnji rezultat postavili su domaćini u 6. minuti sudačke nadoknade. *Radnički* će u narednom kolu ugostiti razigrane susjede, ekipu *Mladost Apa* iz Apatina.

Goleada u Apatinu

APATIN – Nogometaši *Mladosti Apa*, u pravoj goleadi, u utakmici za sladakusce, pred oko 200 svojih navijača, zabilježili su zasluženu pobjedu rezultatom 4:3 (3:2) protiv ekipe BSK iz Bačkog Brestovca. Gosti su bolje otvorili utakmicu i već u 6. minuti su bili

u minimalnoj prednosti. Apatinci se nisu zbunili, igrali su žustro, borbeno i stvarali vrlo izgledne prigode, od kojih su do odmora realizirali tri, **Rapajić** u 19., **Rašeta** u 29. i **Mišković** u 36. minuti. Samo minutu kasnije gosti su postavili rezultat prvog poluvremena, a zgoditkom u 47. minuti i poravnali. Apatinci pojačavaju pritisak, a nadmoć na travnjaku realizirali su zgoditkom **Miškovića** u 68. minuti. U narednom kolu Apatinci će u susjedskom derbiju odmjeriti snage s ekipom *Radničkog* u Somboru.

Maksimalni učinak

SOMBOR – Nogometaši *Radničkog 1912* su na svojem travnjaku, pred stotinak gledatelja, svladali ekipu *Bačke* iz Pačira rezultatom 3:1 (0:1). Iako su domaćini dominirali, pritom izveli čak jedanaest udaraca iz kuta, mreža gostiju u prvom poluvremenu bila je za njih začarana, što su iskoristili Pačirci i u 37. minuti iz jedne munjevitke kontre stekli minimalnu prednost. U nastavku domaćini pojačavaju pritisak, stvaraju više stopostotnih prigoda, a za preokret i konačnu pobjedu strijelci su bili **Matijašević** u 56., **Antunić** u 64. i **Kobiljski** u 81. minuti. O nadmoći Somboraca govori podatak da je njihov vratar **Pavasović** kroz cijelu utakmicu bio neuposlen. Nakon 5. kola *Radnički 1912* je usamljen na liderskoj poziciji s maksimalnim bodovnim učinkom, a narednog vikenda gostovat će u Bajši kod istoimene ekipe.

PFL Sombor

Pobjeda u derbiju začelja

SOMBOR – Sigurnom igrom na svojem travnjaku, pred stotinjak navijača, *ŽAK* je u derbiju začelja zabilježio pobjedu od 2:0 (2:0) protiv *Hercegovca* iz Gajdobre, drugu zaredom. Zgoditci su pali u prvom poluvremenu, u 38. minuti gosti su sami zatresli svoju mrežu, a **Stanković** je u 42. minuti postavio konačni rezultat. *Željezničari* su ovom pobjedom bez primljenog zgoditka bitno popravili svoj status na ljestvici. Gosti su se od samog početka umješno branili, a susret je prelomljen unutar četiri minute u finišu prvog poluvremena. Iako je *ŽAK* utakmicu završio s igračem manje zbog isključenja **Macanovića**, obrana nije pokleknula pred probuđenim gostima, pa je utakmica završena rezultatom s poluvremena. I u narednom kolu Somborci će biti domaćini, ugostit će lidera *Kulu*.

Katastrofa

RUSKI KRSTUR – U utakmici 5. kola *Rusin* – *Tvrđava* domaćini su katastrofalno porazili Bačane rezultatom 6:0. Krsturci su bili razigrani, sve im je polazilo za nogom, nasuprot gostima, koji su odigrali najlošiju utakmicu u ovom dijelu sezone. U narednom kolu *Tvrđava* će ugostiti ekipu *Krila Krajine* iz susjedne Bačke Palanke.

PFL Subotica

Ne daju lidersku poziciju

BAJMOK – Nogometaši *Radničkog 1905* nastavili su dobitničku seriju i sačuvali lidersku poziciju pobjedom od 2:0 (0:0) protiv *Sente*. Borbeni gosti uspjeli su sačuvati mrežu u prvom dijelu, međutim, uporni napadi domaćina urodili su plodom u drugom poluvremenu. U narednom kolu *Radnički 1905* će u derbiju gostovati u Bačkom Dobrom Polju kod trećeplasirane *Sutjeske*.

Podjela bodova

ĐURĐIN – Ekipe *Đurđina* u 5. kolu je ugostila *Njegoša* iz Lovćenca i počastila ga bodom u igri bez zgoditaka. Po prikazanoj igri i prigodama gosti su bili bliže pobjedi, ali svoje zicere nisu uspjeli i realizirati. U narednom kolu *Đurđin* će gostovati kod fenjeraša *Panonije IM Topola* u Panoniji.

Preporod zapeo

NOVI ŽEDNIK – Iako su sloveli za favorite, nogometaši *Preporoda* protiv *Vojvodine* iz Bačkog Gradišta na svojem travnjaku nisu uspjeli zabilježiti pobjedu. U igri bez zgoditaka razočarali su svoje navijače, a u narednom kolu nove bodove će potražiti na gostovanju kod *Sloge* u Ostojićevu.

Općinska liga Bačka Palanka

Poraz uz slabu igru

DESPOTOVO – Na gostovanju u Despotovu nekompletna ekipa *Sloge* je odigrala nešto slabiju utakmicu, što su iskoristili domaćini i pobjedom od 3:0 osvojili prve bodove. U narednom kolu *Plavanci* će dočekati ekipu *Bačkog Hajduka* iz Bačkog Novog Sela.

Skinuli lidera

BOĐANI – Nogometaši *Slavije* su na domaćem travnjaku neodlučnim rezultatom (4:4) s leaderske pozicije skinuli ekipu *Naša zvezda* iz Silbaša i osvojili prvi bod u ovom prvenstvu. Publika je

uživala u efikasnoj igri obiju ekipa. Bođanci će u narednom kolu gostovati kod *Budućnosti* u Gložanu.

MFL Sombor – Apatin – Kula – Odžaci 1. razred

Prejaki domaćini

ALEKSA ŠANTIĆ – Na teškom gostovanju kod doprvaka *Aleksa Šantića*, u vrlo žustroj i borbenoj utakmici ekipa *Dunava* je i pored solidne igre položila oružje. Domaćini su Monoštorce ispratili s uvjerljivih 4:1 i sačuvali leadersku poziciju. U narednom kolu *Dunav* će bodove potražiti na gostovanju kod ekipe *Mladosti* u Krušiću.

MFL Sombor – Apatin – Kula – Odžaci 2. razred

Prvijenac Sonćana

SONTA – Tek u 3. kolu *Dinamo* je osvojio prvi bod u jesenskoj polusezoni. Na svojem stadionu ugostili su ekipu *Jedinstvo Lemeš* iz Lemeša i uz rezultat 1:1 (1:1) počastili ih jednim bodom. Oba zgođitka pala su u prvom poluvremenu. Gosti su došli u prednost u 33. minuti nakon grube greške *Dinamove* obrane, domaćini su zgođitkom **Vučićevića** poravnali dvije minute kasnije. U nastavku Sonćani su imali blagu terensku inicijativu, gosti su prijetili iz brzih kontranapada, međutim, stvorene prigode ni jedni ni drugi nisu uspjeli realizirati. Vrlo blizu trijumfa bili su Sonćani u samom finišu utakmice, kad je udarac **Durakovića** zaustavila greda. U narednom kolu Sonćani će gostovati kod *Telečke*, koja je na posljednjem mjestu bez bodova.

Ivan Andrašić

POGLED S TRIBINA

Finale

Dramatičnom pobjedom **Borne Ćorića** u petom setu, petog odlučujućeg susreta polufinalnog duela protiv SAD-a, tenisači Hrvatske izborili su treći plasman u finale Davisova kupa. I to nakon velikih preokreta i rezultatskih iznenađenja kojima je obilovao nedjeljni dan u Zadru.

A sve je lijepo počelo još u petak kada su rutiniranim pobjedama Ćorića protiv **Johnsona** i **Čilića** kontra **Tiafoea** donijeli veliku prednost od 2:0. Nedostajao je još samo jedan poen za ukupnu pobjedu, a on se tražio u igri parova ili očekivanoj Marinovoj pobjedi u prvom susretu posljednjeg natjecateljskog dana. No, niti jedan od očekivanih scenarija nije se dogodio. Isprva su **Dodig** i **Pavić**, nakon velike borbe, stigli do petog seta u duelu s američkim parom **Bryan – Harrison** i bili tijesno poraženi. Potom je u prvom susretu nedjeljnog programa Čilić nakon vodstva od 1:0 u setovima i 6:1 u tie breaku drugog seta protiv **Querreya**, izgubio isti sa 6:8, te doživio totalni rezultatski kolaps i vratio SAD u rezultatski egal. Srećom, Borna Ćorić je ponovno odigrao kako dolikuje budućnosti hrvatskog tenisa (trenutačno 18. igrač svijeta) i uspio nadoknaditi minus od 1:2 u setovima protiv Tiafoea, prevazići svoje padove koncentracije (izgubljena

dva tie breaka uz propušteno vodstvo od 5:1 u trećem setu), te poslije četiri sata igračko-rezultatske drame realizirati prvu meč loptu za ukupnu pobjedu Hrvatske. Slijedi veliko finale protiv Francuske (na gostujućem terenu) i prilika da se ova generacija okiti najprestižnijim naslovom svjetskog momčadskog tenisa.

Lijep je ovo bio finale jednog inače rezultatski tužnog tjedna za hrvatski sport u kojem su prvo nogometaši, svjetski vicešampioni, brutalno poraženi (0:6) od Španjolske u prvom kolu Lige nacija. Potom su vaterpolisti, svjetski prvaci, doživjeli neugodni šok poraz od Australije (8:9) u četvrtfinalu Svjetskog kupa i morali se zadovoljiti nastavkom u utješnom turniru za plasman od 5. do 8. mjesta.

Velika pobjeda tenisača u polufinalu protiv SAD-a ponovno je vratila Hrvatsku u sami vrh Davisova kupa i darovala joj nastup u najvećem finalu natjecanja koje će se u budućnosti igrati u posve novom formatu. I još jednom potvrdila kako je hrvatski sport nepresušni izvor talenata spremnih za najveće rezultatske podvige. I nastupe u finalima.

Ah, da. Za kraj još jedno finale. Ponovno zlatno za braću **Valenta** i **Martina Sinkovića**, koji su u Bugarskoj uspjeli postati svjetski prvaci u disciplini dvojac bez kormilara nakon što su u ovu konkurenciju prešli tek prije dvije godine nakon dominacije u dvojcu na pariće.

Neka i tenisači nastave u tom duhu...

D. P.

U NEKOLIKO SLIKA

Jesen u Somboru

Iz Ivković šora

Pripeklo niko...

piše: Branko Ivković

Faljnjs, čeljadi moja. Ja malo danas švrugo po avliji i dok se čovik okrene mož se pitat di si bio – nigdi, šta si uradio – ništa, a dan već odmaklo. Pripeklo kugod da je srid kanikule, lipo sve teče s mene a ni berba još nije počela. Moro sam i ja podvit rep ko moj Roko i zavuč se u lad; on se zavuko pod čardak a ja uteko pod ambetuš pa ko kontam da se malkoc razladim. Počeli su već zujit i ordinjat kombaji, vrše se i ovaj rani kuruz što ga zovedu »pajdaš«, ne znam ko ga krstio tako al dosta je fajinski i josag ga voli. Sad vam se sve niko izokrenilo i ode kod nas u Ivković šoru nije borme kugod prija, a sve se sastiglo. Lipo se skupila banda, jel se pogodila čeljad i sičiva u šake pa ajd na njivu. Na njivi se krenilo s redovima iznutra njive, ne od puta da se ne vide rpice kuruza, jel je bilo borme i tog da su pokupljene od strane nepoznatog svita i ujutru kad dođeš a na njivi ništa, samo neposičena kuružna. Velim ja Josi jel se sića da smo kadgod pet čeljadi bili na jutro za obrat, četvero je bralo a peti je siko kuružnu, a ujutru kad se došlo, za rose se povezlo i podizalo u klupe da ne zakišnjava. On se smije nako s tugom i veli da jeste, u pravu sam, veli, al je ondak kuruz sađen na kućice po dva zrnčeta, a ne sijan ko sad. Sad je gušće neg žito skoro, ne bi bilo dosta ni deset čeljadi a i kaki su sad ovi mladi »vridni« na taj poso od posla na njivi ne bi bilo ništa. Doduše, da vam pravo velim i u pravu su: ta ko bi se njako za ove nikake novce, ta sav rod da čovik proda ne bi samo nadničare platilo. Vako sad opkajasaju po njivi, ovršu i pridadu, šta dobiju dobiju al se bar ne pate kugod mi kadgod. A kad sve čovik zbroji i oduzme, borme se baš ni ne vidi da se naradio, jedino osti na grbači, propalim kukovima i raznim bolestima što se od tog posla nakupile. Mislim se tako ja ode pod ambetušom, čeljadi moja, di sve ovo naše današnje vodi. Opet se štogod natiravaju tamo na vrvu, jedni oće drugi neće, jedni ne dadu drugi uzimadu, oćel svem ovim kadgod izać kraj? I mene natantali da da potpis, pa ja i ova moja očli u Tavankut pa dali. Nikad se ne zna, moždar će i bit štogod makar ja više niki ni ne virujem. Dok svit vako naveliko odlazi, kad god s kim divani ima vist da je kogod iz familije oćo – te sin, te ćer, te komšija, a sve mlada čeljad. Ode kako je krenilo neće ostat borme niko, samo lelenci za matoru čeljad i kojikaki političari što još uvek side na državni jaslama a puni smo nike fale, te ovo smo te ono smo. Gledam niki dan na televiziji kad su pitali onog priko bare di je naša država, on čovik onako pogledo kugod tele u šarena vrata pa se izdrećio, božem prosti, kugod da je spazio vraga i ni pet ni šest veli »ne znam ni da taka postoji«. Eto vam sad, a naši se fale kako su bili s ovim te s onim, a oni siroti bili digod u kakim ambetušu, naslikali se pa divane svitu. Al neće to tako dugo moć, i svit imade već kojikaki mašinerija pa vidi istinu. Tikva će puknit, samo da ne budne opet priko paorski leđa. Ajd sad, zbogom.

Bač Ivin štodir

Svi bi po svojemu

piše: Ivan Andrašić

Bač Iva, kum Tuna i njeve, ko što već davno nisu, ošli zajedno na jednu staru i veliku priredbu. Tude bilo cigranja i pivanja, a iscigravala se i berba vinograda. Bač Iva i njegove bilo čudno što ji vi zvali da idu s njima, kum Tuna, otkako se latijo politike, baš i ni voljijo da ji njegovi viđu zajedno. Ko zna šta bi to moglo bit, jedino ako ope na godinu neće kako izbiranje, pa jim triba što više čeljadi međ njevima. Bač Iva i njegova išli zoto što to voljili, kum Tuna i njegova zoto što ji njegovi zadužili da sidu u prvomu redu. Unišli u salu, taman za vrime ka bilo obnarodovano da će počet. Ošli naprid, u prvomu redu mista koliko ti srce želji, pa nus kuma Tunu i njegovu sili i bač Iva i njegova. Potli došlo još nji četveroj iz općine, al ni o korova ni najveći. A tribali bi dojt, ta priredba uvek bila najveća i najstarija. No, vada jim selo daleko, dojde oni ka se priredba primiști u njevu varoš. U početku bilo malo divana, domaćini pozdravili goste, potli se prišlo na cigranje i sviranje. Bač Iva gleda, sluša, a što dalje, sve manje razumi. Misli se, kanda će brzo morat ko doktora za uši. Eto, nikako ni čo polak toga što se kadgoda pivalo i cigralo note priredbe. Dobro što puno put gleda, pa već znade i napamet. Ispod oka pogleda u kuma Tunu, on blaženo zadrmo, njegova ga istom laktom po rebara, nako nisko, da niko ne vidi. Siroma, vada se umorijo o koikaki konferencija, jal potli svake triba otit u kakigod bircuz na večeru, pa ako još tamo bude i kaka pivačica, to se znade razvuć i do prid zoru. I što najgorje, kolikogod čeljade bilo poslušno, vazdan se znade niskim priričit. I vazdan oko nikakoga pivanja. Prvi lipo kaže da se zna di i u koje vrime triba pivat, a mora se znat i cigrat, al nako kako svira naj što je red da uvek svira. Bač Iva se iz štodira prezniyo istom ka ništa počelo čangarat i piščat iz zvučnika. »Nek ide u očin i naj ko ji izmislijo, ka već ni izmislijo kako triba. Ako trako radu, bolje bi bilo brez nji«, veli njegove ispod glasa. Počelo mu ništa dutnjat u prsa, ščim su stali cigrat i pivat strancki. Svirka jim se čula tako glasno, da se ni moglo čut jal ko piva i šta piva, samo se vidi kako svi skoro jednako otvaru usta. Okreće se, traži, al vidi da svirača nema nigdi. Misli se, vada jim to puščaju svirku priko sokočala, a sokočalo ko sokočalo, radi koliko i kako oće. Jedva čeko da prid svit ope izajdu vi isela. Dočeko, al ne kako se nado. Potli nisu ni cigrali u njevi nošnjji, neg u... samo duboko izdanijo, veli njegove, ni to više ni izbliza priredba kaka bila o postanka do danas. »Pa kako bi i mogla bit? Još malo, pa je neće imat ko iscigravat. Eto vidiš da ni kneza nismo mogli izbirnit o naši, neg smo ga morali dovest iz drugoga sela. Ako nas mladi i dalje budu napuščavali ko vi godina, još malo pa u našem selu neće imat ko ni umrit, a ne koišta iscigravat«, veli njegova i stane ništa tražit po torbice. Priredba se brzo svršila. Bač Iva i njegova ošli doma, a kum Tuna i njegova u bircuz na večeru. Tamo ji nisu mogli povest. Jal nisu tili.

NARODNE POSLOVICE

- Ne laje pas zbog sela.
- Nit mi je rod, nit pomoz Bog.
- Od inata nema goreg zanata.
- Bitan k'o peti kotač na autu.

VICEVI, ŠALE...

Razgovaraju dvije susjede:

- Čula sam da ti se kćer udala, čestitam! Kako joj je u braku?
- U, odlično. Muž joj je divan: kupuje bunde, vodi na ljetovanja i zimovanja...
- A i sin ti se oženio, kako je njemu?
- Ne pitaj me ništa. Oženio neku zmiju, te kupi bundu, te vodi na ljetovanje, te vodi na zimovanje!

Otišao muž kod psihijatra:

- Doktore, ponekad mislim da moj namještaj govori.
- Doktor:
- Kako to mislite?
- Pa lijepo. Spavam ja tako i kroz san čujem kako orman u našoj spavaćoj sobi kaže: »Mislim da je ovaj tvoj zaspao«. A moja žena će njemu: »Izgleda da jeste«. Onda orman kaže njoj: »Dobro, idem ja polako«. I tu ja onda poludim, pa mu kažem: »Ne ideš ti nikud. Još te nisam ni otplatio«!

Madonna ima 57 godina, a njen momak 24.

Tina Turner ima 77 godina, a njen momak 42.

Jennifer Lopez ima 44 godine, a njen momak samo 28.

Ukoliko ste i dalje same, ne brinite, vaš se momak možda još nije ni rodio.

DJEČJI BISERI

Što radi matičar?

- Matičar radi nešto romantično.
- Uči djecu matematiki.
- Matičar je kao neki čovjek što ispituje mlade.
- To je kao za sreću.

FOTO KUTAK

22. rujna, Dan bez automobila

**PETAK
21.9.2018.**

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:11 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:11 Dobro jutro, Hrvatska
09:00 Vijesti
09:11 Dobro jutro, Hrvatska
10:00 Vijesti
10:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:21 Veterinar Engel
11:08 Riječ i život: Ostati i opstati
12:00 Dnevnik 1
12:27 Spone ljubavi, telenovela
13:19 Dr. Oz
14:04 Normalan život
15:00 Dobar dan, Hrvatska
15:53 Grantchester
16:41 TV Kalendar
17:00 Vijesti u 17
17:19 Kod nas doma
18:17 Bajkovita Hrvatska:
18:26 "Ko te šiša
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 Kolovoz u okrugu Osage, američki film
22:06 Prve dame: Obrat sudbine, dokumentarna serija
22:59 Dnevnik 3
23:33 Hrvatska za 5
00:21 Brooklyn 99
00:42 Grantchester
01:28 Veterinar Engel
02:13 Dr. Oz
02:54 Dobar dan, Hrvatska
03:44 Dolina sunca, serija
04:28 Skica za portret
04:48 Kod nas doma
05:33 Spone ljubavi,

05:27 Kompozicija 3: Izvedbena 2020.
05:57 Regionalni dnevnik
06:41 Džepni djedica
07:05 Juhuhu
09:15 Pripovjedač bajki
09:43 Cvjetkov rasadnik
10:05 Juhuhu
10:07 Vremeplov, serija
10:31 Školski sat: Tradicijska glazba
11:05 Kućni ljubimci Marca Morronea
11:31 McLeodove kćeri
12:17 Lyndey Milan i tajne ljetne kuhinje, dokumentarna serija
12:40 Cesarica - hit godine

12:46 Svijet vrtlara
13:21 Ispod površine, film
14:52 Istina ili mit: Umnjake treba vaditi
14:59 Pogrančne rijeke: Tana - prirodni raj polarnoga kruga, dokumentarna serija
16:00 Regionalni dnevnik
16:40 Cesarica - hit godine
16:45 Lane i društvo: Umijeće nestajanja, dokumentarni film
17:37 U istom loncu
18:23 Odmori se, zaslužio si
19:02 Cesarica - hit godine
19:06 Nove pustolovine Lucky Luke, crtana serija
19:31 POPROCK.HR
20:05 Endeavour, mladi Morse
21:38 Tajna kuće na broju 10, serija
22:33 Vozilo 19, američki film
23:57 Ispod površine, film
01:21 Noćni glazbeni program

**SUBOTA
22.9.2018.**

06:45 Klasika mundi: 47. varaždinske barokne večeri - zbor Purcell i orkestar Orfej iz Budimpešte, snimka koncerta
08:05 Obračun u Abileneu, američki film
09:30 Dobro jutro, Hrvatska
10:00 Vijesti
10:10 Dobro jutro, Hrvatska
11:10 Kućni ljubimci
12:00 Dnevnik 1
12:25 Veterani mira
13:13 Mijenjamo svijet: Čokolada je novo crno zlato - dokumentarni film
14:10 Duhovni izazovi
14:43 Prizma, multinacionalni magazin
15:30 Sigurno u prometu
16:00 Zdrav život, sponzorirana emisija
16:30 Potrošački kod
17:00 Vijesti u 17
17:20 Manjinski mozaik: Cristina
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
19:59 Loto 7
20:05 Put do slave, film
22:10 Dnevnik 3
22:50 Na rubu tame, američko-britanski film
00:50 Ananas ekspres, američki film - Ponoćni film
02:40 Obračun u Abileneu, američki film
04:00 Dolina sunca, serija

04:45 Treći format
05:25 Veterani mira
06:10 Prizma

05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Džepni djedica
07:00 Juhuhu
09:25 Operacija Barbarossa, serija za djecu
09:55 U ladanjskoj palači, dokumentarna serija
10:52 Vrtlarica
11:22 Veliki snovi, a malo prostora
12:30 Špica, riva, korzo
14:25 Endeavour, mladi Morse
16:00 Regionalni dnevnik
16:25 Cesarica - hit godine
16:30 Žene, povjerljivo!: Selo moje malo
17:22 Smogovci, serija
17:54 Rooney: Čovjek zadužen za golove, dokumentarni film
18:46 Cesarica - hit godine
18:50 Nove pustolovine Lucky Luke, crtana serija
19:15 Glazbeni Top20
20:05 Kako se snimao Plavi Planet II: Istraživanje plavog svijeta
20:55 Prijelomna otkrića: Doba starenja, dokumentarna serija
21:40 Rusija sa Simonom Reeveom, dok. serija
22:45 Igra prijestolja
23:35 Varalice
01:05 Simpsoni
01:35 Noćni glazbeni program

**NEDJELJA
23.9.2018.**

07:20 Romeo i Julija, britansko-talijanski film
09:40 Biblija
09:50 Portret Crkve i mjesta
10:00 Babina Greda: Misa, prijenos
11:07 Pozitivno
12:00 Dnevnik 1
12:30 Plodovi zemlje
13:25 Rijeka: More
14:00 Nedjeljom u dva
15:05 Mir i dobro
15:35 Poljubac uz logorsku vatru, američki film
17:00 Vijesti u 17
17:40 Volim Hrvatsku
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana

20:00 Loto 6/45
20:05 "Ko te šiša
20:40 Varoški amarcord: Ljudi koji se smiju
21:37 Šezdesete: Sazrijevanje televizije
22:22 Dnevnik 3
22:58 I to je Hrvatska
23:17 Romeo i Julija, britansko-talijanski film
01:32 Nedjeljom u dva
02:27 Dolina sunca, serija
03:12 Reprizni program
03:25 Biblija
03:35 Mir i dobro
04:00 Charlatan Magnifique, glazbeno-dokumentarni film
05:25 Šezdesete: Sazrijevanje televizije
06:05 Rijeka: More

06:05 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Džepni djedica
07:00 Juhuhu
09:00 Umorstva u Midsomeru
10:30 Zagonetni slučajevi dr. Blakea
12:10 Lidijina kuhinja
12:35 Cesarica - hit godine
12:38 Dobar, bolji, najbolji... britanski slastičar
13:28 Sjedni, odličan
14:30 Daj pet
15:25 Viktorija
16:25 Maher za putovanja
16:47 Cesarica - hit godine
17:15 Hokej na ledu, EBEL liga: Medveščak Zagreb - Vienna, prijenos
20:05 Viktorija
21:00 Nekoliko dobrih ljudi, američki film
23:20 Graham Norton i gosti
00:10 Charlatan Magnifique, glazbeno-dokumentarni film
01:35 Simpsoni
02:05 Noćni glazbeni program

**PONEDJELJAK
24.9.2018.**

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:20 Veterinar Engel
11:10 Treća dob
11:35 Sigurno u prometu
12:00 Dnevnik 1
12:23 Spone ljubavi
13:10 Dr. Oz
14:00 Plodovi zemlje
15:00 Dobar dan, Hrvatska
15:55 Grantchester

17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 Rat prije rata: Poravnanje računa
21:00 Novine
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:25 Romano Bolković - 1 na 1, talk show
00:05 Grantchester
00:55 Veterinar Engel
01:40 Dr. Oz
02:25 Dobar dan, Hrvatska
03:15 Dolina sunca, serija
04:00 Sve će biti dobro, serija
04:45 Reprizni program
05:09 Kod nas doma
05:54 Spone ljubavi

05:00 Peti dan
06:00 Riječ i život
06:34 Juhuhu
10:00 Vremeplov, serija
10:30 Školski sat
11:05 Sjedni, odličan
11:35 McLeodove kćeri
12:25 Lyndey Milan i tajne ljetne kuhinje
12:53 Svijet vrtlara
13:27 Moja kći mora živjeti, američki film
14:52 Cesarica - hit godine
15:00 Pogrančne rijeke: Odra - od izvora do ušća, dokumentarna serija
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Divlji Novi Zeland: Sam usred oceana
17:35 Auto Market
18:20 TV Bingo
19:00 Nove pustolovine Lucky Luke, crtana serija
19:30 POPROCK.HR
20:05 Stadion, studijska emisija
20:30 The Best FIFA Football Awards, prijenos
22:00 Stadion, studijska emisija
22:35 Domovina
23:30 Moja kći mora živjeti, američki film
00:55 Noćni glazbeni program

**UTORAK
25.9.2018.**

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:10 Dobro jutro, Hrvatska

10:20 Veterinar Engel
11:10 Glas domovine
11:35 Informativka
12:00 Dnevnik 1
12:23 Spone ljubavi
13:10 Dr. Oz
14:00 Znanstveni krugovi
14:25 Zdrav život
15:00 Dobar dan, Hrvatska
15:55 Grantchester
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 U svom filmu
21:00 Putovanje prostor-vremenom
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:25 Brooklyn 99
23:50 Grantchester
00:40 Veterinar Engel
01:25 Dr. Oz
02:10 Dobar dan, Hrvatska
03:00 Dolina sunca, serija
03:45 Reprizni program
04:19 Koktel-bar
05:09 Kod nas doma
05:54 Spone ljubavi

05:20 Knjiga ili život
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
10:00 Vremeplov, serija
10:30 Školski sat
11:35 McLeodove kćeri
12:25 Lyndey Milan i tajne ljetne kuhinje
12:53 Svijet vrtlara
13:27 Asteroid: Konačni udar, kanadski film
15:00 Između zemlje i neba
16:00 Regionalni dnevnik
16:40 Cesarica - hit godine

16:48 Divlji Novi Zeland: Divlji ekstremi, dokumentarna serija
17:38 U istom loncu
18:28 Odmori se, zaslužio si
19:06 Nove pustolovine
Lucky Luke, crtana serija
19:30 POPROCK.HR
20:05 Milijarde
21:00 Ljubav i prijateljstvo, irsko-francusko-nizozemski film
22:35 Domovina
23:30 Asteroid: Konačni udar, kanadski film
00:55 Bitange i princeze
01:30 Noćni glazbeni program

SRIJEDA 26.9.2018.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:10 Dobro jutro, Hrvatska
09:00 Vijesti
10:20 Veterinar Engel
11:10 Eko zona
11:35 Bonton
12:00 Dnevnik 1
12:23 Spone ljubavi
13:10 Dr. Oz
14:00 Potrošački kod
14:25 Pogled preko granice - Hrvati u BiH
15:00 Dobar dan, Hrvatska
15:55 Grantchester
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
19:59 Loto 7
20:05 Mijenjamo

svijet: Krijumčari ljudi, dokumentarni film
21:05 Preživljavanje: Priča o globalnom zdravlju, dokumentarna serija
21:25 Pola ure kulture
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:25 Brooklyn 99
23:50 Grantchester
00:40 Veterinar Engel
01:25 Dr. Oz
02:10 Dobar dan, Hrvatska
03:00 Dolina sunca, serija
03:45 Pola ure kulture
04:15 TV izložba
04:19 Žene, povjerljivo!
05:09 Kod nas doma
05:54 Spone ljubavi

05:20 Pravac na treću
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
10:01 Vremeplov, serija za mlade
10:31 Školski sat
11:06 Luka i prijatelji
11:36 McLeodove kćeri
12:26 Lyndey Milan i tajne ljetne kuhinje, dokumentarna serija
12:54 Svijet vrtlara
13:28 Oproštajno pismo, američki film
14:53 Cesarica - hit godine
15:01 Između zemlje i neba
16:01 Regionalni dnevnik
16:41 Cesarica - hit godine
16:49 Divlji Novi Zeland: Novi pridošlice, dokumentarna serija
17:39 U istom loncu
18:29 Odmori se, zaslužio si
19:07 Nove pustolovine
Lucky Luke, crtana serija

19:30 POPROCK.HR
20:05 Obiteljski zločini
21:00 Crno more, američko-britansko-ruski film
22:55 Domovina
23:50 Oproštajno pismo, američki film
01:20 Bitange i princeze
01:55 Noćni glazbeni program

ČETVRTAK 27.9.2018.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
10:20 Veterinar Engel
11:10 Priče s končom iz borše Stanka Ferića: Šibenski trubaduri, emisija pučke i predajne kulture 29'12
12:00 Dnevnik 1
12:23 Spone ljubavi
13:10 Dr. Oz
14:00 Dhruv Baker: Iz Hrvatske s ljubavlju, dokumentarna serija
14:30 Prometej
15:00 Dobar dan, Hrvatska
15:55 Frankie Drake
Mysteries
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:00 Loto 6/45
20:05 Šifra
21:00 Puls
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:25 Brooklyn 99
23:50 Frankie Drake
Mysteries

00:40 Veterinar Engel
01:25 Dr. Oz
02:10 Dobar dan, Hrvatska
03:00 Dolina sunca, serija
03:45 Emisija pučke i predajne kulture
04:15 TV izložba
04:19 Klub 7
05:09 Kod nas doma
05:54 Spone ljubavi

05:20 A forum
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
10:01 Vremeplov, serija
10:31 Školski sat
11:06 Pozitivno
11:36 McLeodove kćeri
12:26 Lyndey Milan i tajne ljetne kuhinje, dokumentarna serija
12:51 Cesarica - hit godine
12:54 Svijet vrtlara
13:28 Puna kuća: neslužbena priča, američko-kanadski film
14:53 Cesarica - hit godine
15:01 Između zemlje i neba
16:01 Regionalni dnevnik
16:49 Nepripitljiva
Albanija, dokumentarni film
17:39 U istom loncu
18:29 Odmori se, zaslužio si
19:07 Nove pustolovine
Lucky Luke, crtana serija
19:30 POPROCK.HR
20:05 Klub 7
21:00 Konjanik, hrvatski igrani film
22:35 Domovina
23:30 Puna kuća: neslužbena priča, američko-kanadski film
00:55 Bitange i princeze
01:30 Noćni glazbeni program

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik* emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 sati na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine. Emisija *Izravno* - razgovor na aktualne teme emitira se nedjeljom u 16 sati, a emisija iz kulture *Svjetonik* nedjeljom od 16.30 sati. Polusatne emisije emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati na Trećem programu Radija Novi Sad.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKUD Vladimir Nazor iz Stanišića emitira se na valovima Radio Fortuna subotom od 16 do 17 sati na frekvenciji 106,6 Mhz.

ZVUCI BAČKE RAVNICE

Emisija na hrvatskom jeziku *Zvuci bačke ravnice* emitira se četvrtkom od 18 do 20 sati, na valovima Radio Bačke (99,1 MHz).

GLAS DOMOVINE

Televizijska emisija *Glas domovine* ima stalnu rubriku o Hrvatima u Srbiji, a emitira se na HRT1 utorkom od 11.17 sati. Radijski program *Glasi Hrvatske* emitira se 24 sata dnevno i preko interneta se može pratiti u cijelome svijetu. Konkretno informacije o Hrvatima iz Srbije, koje nema nijedan drugi medij u Hrvatskoj, mogu se slušati i u radijskoj emisiji *Na valovima staroga kraja* ponedjeljkom u 10.05 u trajanju od 45 minuta, te u velikoj trosatnoj emisiji pod naslovom *Hrvatima izvan domovine*, četvrtkom u 20.15, koju prenosi i Prvi program Hrvatskoga radija.

HRVATSKA PANORAMA NA TV SUBOTICA

Hrvatska panorama u produkciji UN Cro info emitira se na TV Subotica. *Cro info vijesti* mogu se gledati svakim radnim danom, od 15 sati i 30 minuta, 17 sati i 50 minuta, 22 sata i 30 minuta i pola sata nakon ponoći. Emisija *Motrišta* emitira se u premijernom terminu utorkom od 20 sati, te u repriznim terminima srijedom od 10 sati i nedjeljom od 21 sat. Polusatna emisija *Zlatna škatulja* je na programu premijerno petkom od 20 sati, a reprizira se nedjeljom od 17 sati i 30 minuta te utorkom od 13 sati i 30 minuta.

Put od tračnica

Za djetinjstvo me vežu razne uspomene od igranja u šumi do klizanja zaleđenom Mostongom, igranja *vija*, *žmurke*, do glumljenja plemena, pecanja i beskrajno dugih biciklističkih vožnji. Za djetinjstvo me vežu baka i majka. Često osvijestim koji smo brat i ja sretnici što su nas čuvala baka i majka. Baka u centru grada i majka koja voli divljinu. Nije mogla biti ljepša kombinacija. Kada tako odrastaš, ni ne čudi što kao veliki čovjek juriš prirodu.

Pazi kako rasteš, možda tako i porasteš

Ne znam u čemu je tajna neodoljivosti vlakova. Je li stoga što samo prođu, što ih možeš vidjeti jedno vrijeme i pratiti pogledom? Je li do pruga koje izgledaju kao stepenice u ravno i pravo? Volim promatrati vlakove koji prolaze i sudarati se s mogućim pričama ljudi koji u njima sjede. Znali smo tako natjecati se tko je dosjetljiviji u pretpostavkama je li žena kraj prozora iz vlaka koji je prošao krenula običi sina na fakultet ili će raščupana djevojka baš tamo gdje je krenula naći ljubav svog života; drži li dečko koji putuje s bakom u kutiji svog pauka ljubimca i sada ga vode na farmu kućnih ljubimaca i on se boji da će ga njegov pauk zaboraviti. Znam, pretjerivali smo, ali smo bili djeca i to je divno.

Kako bilo, ja i dalje volim pruge i rado se sjećam svih igranja na njima. Blizu naše obiteljske kuće prolazi pruga koja ide prema Apatinu. Zapravo, mislim da je tu i ona koja je išla prema Bezdanu ali ne ide dugi niz godina. Majka je za vrijeme čuvanja za nas imala akciju šetanja prugom. Pa tako odemo od pruge na Bezdanskom putu, pa do glavne željezničke stanice. Nekad se umorimo, pa nazad idemo onim vlakom koji je krenuo za Apatin, pa nam strojovođa stane kod naše ulice. To su bila vremena. Poslije kad smo porasli vijali smo se po šinama, zaljublivali, prislanjali uho na šine i provjeravali stiže li vlak.

Lijepo je sve u vezi s prugama, vlakovima, tračnicama i prirodi koja postoji oko njih. Neke životne okolnosti

su napravile da sam često na relaciji Sombor – Subotica i ukoliko ne idem autom, najradije izaberem vlak. U vlaku je kao država za sebe. Kao neka zajednička prostorija koja se kreće. Svi dišu isti zrak, a u glavi vrte različite priče, probleme, ushićenja, strahove, nadanja, život. O tome bih mogla puno pisati, ali neće ostati prostora za moju novu ideju. Dakle, ta priroda uz prugu na relaciji Sombor – Subotica je toliko lijepa da sam poželjela prepješačiti je. Tako je, od Sombora do Subotice tračnicama.

Bi li netko izmjerio prugu

Zaista nije važna sama dužina puta, uvijek mogu razdaljinu podijeliti na dva dijela, ali mi je ipak važno znati koliko je dugačko kako bih mogla organizirati spavanje negdje usput. Znam da je Sombor od Subotice udaljen oko 60 kilometara, ali ne znam kako prave pruge i je li prugom taj put kraći ili pak duži. Znam samo da je toliko lijep da mi je važno samo što duže uživati. Dakle, redoslijed bi bio sljedeći: Sombor, Lemeš, Aleksa Šantić, Bajmak, Skenderevo, Tavankut, Mirgeš, Šebešić, pa Subotica. Plan je da krenem jako, jako rano. S buđenjem dana, pretpostavljam, jer želja mi je stići do njiva i prostranstava u rano jutro i sve to iz razloga da susretnem to mnoštvo srna. Nevjerovatno je koliko ih zna biti, a ja ih samo želim gledati kako trče u dan i uživam u tome.

Jeste li maštali o tome da iste putove prođete na drugačiji način? Naravno, ne da recimo preletite istu destinaciju, mada... što da ne, mašta bar može svašta. Ako niste, pokušajte pomisliti kako bi to moglo biti divna avantura. Ja se ovoj mojoj jako veselim i jedva ju čekam. Za nju biram jesen, i to ovu jesen. Nema odgađanja, nema izgovora, sve što mi je potrebno su tenisice, dobro raspoloženje i društvo. Nadam se da će nekome još primamljivo zazvučati moja ideja i da neću sama biti u ovom pješačenju. Ako mi ne vjerujete, vozajte se ove jeseni vlakom na ovoj relaciji i ako me vidite, mahnite mi kroz prozor.

Gorana Koporan

U tri riječi - **SVJEŽE**, **DOMAĆE**, **ZDRAVO** !

JKP "Суботичке пијаци"
Szabadkai Piacok KKV
JKP "Subotičke tržnice"

www.supijace.co.rs

Spremni za put...

Najbrže i najjednostavnije
do polise putnog osiguranja

FILIJALA SUBOTICA - Karađorđev put 38, tel. 024 555 867

 **MILENIJUM®
OSIGURANJE**

www.webshop.milenijum-osiguranje.rs

SVE NA JEDNOM MJESTU

- PRODAJA POGREBNE OPREME
- PRUŽANJE USLUGA PRIJEVOZA
I CEREMONIJALA POKOPA
- KOMUNALNE USLUGE

JKP POGREBNO

SUBOTICA, TRG ŽRTAVA FAŠIZMA BROJ 1.

WWW.POGREBNO.RS

KONTAKT TELEFON
ZA DETALJNIJE INFORMACIJE
+381(24) 66 55 44
DEŽURSTVO 0-24 SATA

XVIII. FESTIVAL BUNJEVAČKI PISAMA

FESTIVAL POMIČIL:

VELEPOSLANSTVO
REPUBLIKE HRVATSKE
BEOGRAD

MINISTARSTVO
KULTURE I INFORMISANJA
REPUBLIKE SRBIJE

GRAD
SUBOTICA

Podjapinski župnik za
kulturno, javno i društveno
opremljenje i informisanje
župe

Podjapinski župnik za
kulturno, javno i društveno
opremljenje i informisanje
župe

HRVATSKO
NACIONALNO
VIEĆE

ZAVOD ZA
KULTURU
VOLANČANSKIH
HRVATA

SPORTSKA DVORANA
TEHNIČKE ŠKOLE "IVAN SARIĆ"
30.IX.2018. u 19.00 h.

Ulaznica: 250 dinara

Ulaznice u preprodaji na telefon 063 80 87 836

POKROVITELJ FESTIVALA

POMOĆNIK
OPATSTVA
ZRINSKIH

MEĐULJNSKI SPONZOR: